

บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN MORAL AND ETHICS
PROPAGATION TO SECONDARY SCHOOLS STUDENTS IN
CHOMBUENG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร (แช่ลิ้ม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร (แช่ลัม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN MORAL AND ETHICS
PROPAGATION TO SECONDARY SCHOOLS STUDENTS IN
CHOMBUENG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE**

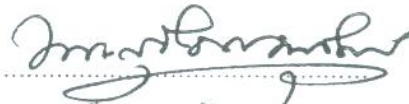
Phrakhru Palad Kuihai Chutintaro (Sae-lim)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhism Management)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

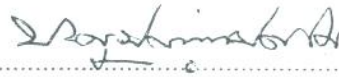
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

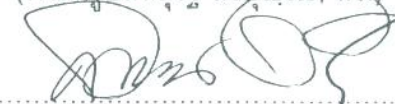
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูปลัดสุวิฑูร์ สิริปัญโญ, ดร.)

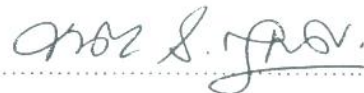
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต)

กรรมการ

(อาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต

ประธานกรรมการ

อาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ

กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต พ.ม.ช., พธ.บ., M.A., Ph.D.
(Pub. Admin.)
- : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา น.ธ.เอก, ประโยค
๑-๒., พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง), ศศ.ม. (การพัฒนาสังคม)
- : ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม พ.ม., พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ๒. เพื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกันที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี และ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ และโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ จำนวน ๓๔๓ คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่าง โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ของนักเรียนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านโรงเรียนที่เรียน เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ และระดับชั้นการศึกษา มีความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๑ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้าน การจัดสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการจัดสิ่งแวดล้อม และด้านการสอนและการนิเทศ และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ในด้านการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้าน การจัดสิ่งแวดล้อม และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ในด้านการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

๓. ส่วนแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรจัดให้มีสถานที่ร่มรื่น สะอาด สวยงาม และสงบ ควรเพิ่ม ซีดี หรือวีดีโอ ควรจัดให้มีค่ายธรรมะ หรือค่ายคุณธรรมเพิ่มขึ้น และจัดให้มีการประเมินผลหลังเรียนอย่างเป็นระบบ

Thesis Title : The Roles of Buddhist Monks in Moral and Ethics
Propagation to Secondary Schools Students
in Chombueng District, Ratchaburi Province

Researcher : Phrakhru Palad Kuihai Chutintaro

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Dr.Phichet Thangto B.A., M.A., Ph.D. (Pub. Admin.)

: Phrakhru Sangkharak Kiattisak Kittipaño B.A. (1st Class),
M.A. (Soc. Dev.),

: Asst. Prof.Dr.Surapon Suyaprom B.A., M.A. (Politics),
Ph.D. (Political Science)

Date of Graduation : 23 August 2011

ABSTRACT

The objectives of the research were to study the roles of Buddhist monks in moral and ethics propagation to the secondary schools students in Chombueng district, Ratchaburi province. To Compare the student opinions that difference in status to the roles of Buddhist monk in moral and ethics propagation to secondary school students in Chombueng district, Ratchaburi province and to study the approach to develop the roles of Buddhist monk in moral and ethics propagation to secondary school students in Chombueng district, Ratchaburi province.

343 samples including secondary school students of Chombueng district, Ratchaburi province were derived through the multistage random sampling. The instrument used for collecting data was questionnaire of rating scale checklists and open ended questionnaire. The data were analyzed frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test

The finding were as follows:

1. The students view on overall aspects of the roles of Buddhist monks propagation to secondary students in Chombueng district, Ratchaburi province in high level. Moreover the separate aspect the students view in high level at all.

2. The comparison of the students opinion that different in status on overall aspects were revealed that the students from different school and different learning achievement level were not significantly different all aspects; the different sexual student opinion were management significantly different at 0.05 in environment aspect and activity management aspect. The different age students' opinion were significantly different at 0.05 in environment management aspect and instruction and supervision aspect, and significantly different at 0.01 in activity management aspect and ethics evaluation aspect. The different leaning level students' opinion were significantly different at 0.05 in environment management aspect, significantly different at 0.01 in activity management and ethics evaluation aspect

3. The recommendations to the role of Buddhist monks in moral and ethics propagation to the secondary schools students were to managing the environment around the temple clean, beautiful, and peaceful inducing the moral and ethics CD and Video, inducing moral and ethics camp activities, and evaluating systematically.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต อาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา และ ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิทยาคารต่างๆ และได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ จนทำให้งานวิจัยดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ควบคุมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์พระครูปลัดสุรัจ สิริปัญญา,ดร. ประธานคณะกรรมการ รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม อาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์พระครูอาทรปริยัติสุธี พระอาจารย์วันชัย ภาทจारी อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี ผศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร และ ผศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกากรอง ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และรัดกุมยิ่งขึ้น

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.เสน่ห์ ระหว่างบ้าน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จด้วยดี ผู้อำนวยการโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ และผู้อำนวยการโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ ตลอดจนจนคณะครูในโรงเรียนทั้งสองที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณถวายแด่พระเดชพระคุณพระราชสังวรวิมลเถระ (หลวงปู่โต๊ะ อินทสุวณฺณเถร) พระอุปัชฌาย์ และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่โยมบิดามารดา ครูบาอาจารย์ เพื่อนๆ พระนิสิตร่วมชั้นเรียน พี่ๆ น้องๆ รวมทั้งคณะญาติโยมทั้งหลายผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ตลอดจนผู้ให้กำลังใจ ให้กำลังสนับสนุนตลอดมา

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุติคุณโร

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๙)
สารบัญแผนภาพ	(๑๑)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๒)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท	๗
๒.๑.๒ ทฤษฎีบทบาท	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๑๔
๒.๒.๑ ความหมายของพระสงฆ์	๑๔
๒.๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์	๑๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	๒๓
๒.๓.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม	๒๓
๒.๓.๒ ความสำคัญของจริยธรรม	๒๗
๒.๓.๓ องค์ประกอบของจริยธรรม	๒๘
๒.๓.๔ ลักษณะทางจริยธรรม	๓๑
๒.๓.๕ การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน	๓๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๓.๖ แนวคิดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา	๔๗
๒.๓.๗ กระบวนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา	๕๑
๒.๓.๘ คุณลักษณะของจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับเยาวชน	๕๕
๒.๔ โรงเรียนคุณธรรม	๕๗
๒.๔.๑ ประวัติโรงเรียนคุณธรรม	๕๗
๒.๔.๒ ข้อมูลโรงเรียน	๕๗
๒.๔.๓ เกียรติภูมิโรงเรียน	๕๘
๒.๕ โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนคุณธรรม	๕๙
๒.๕.๑ ประวัติโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนคุณธรรม	๕๙
๒.๕.๒ ขนาดและที่ตั้ง	๖๐
๒.๕.๓ สภาพชุมชน	๖๐
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๑
๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาท	๖๑
๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรม	๖๔
๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดราชบุรี	๖๘
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๓
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๔
๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	๗๔
๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๗๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๗
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	๗๘
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๗๙
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๐
๔.๒ ผลการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	๘๑
แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๘๘
๔.๔ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา	๙๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๐๑
๕.๑ สรุปผลการศึกษา	๑๐๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๙
บรรณานุกรม	๑๑๑
ภาคผนวก	๑๑๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๓

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามระดับชั้น	๗๔
๔.๑	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๐
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม	๘๑
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	๘๒
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ	๘๓
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม	๘๕
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๘๖
๔.๗	การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามโรงเรียน	๘๗
๔.๘	การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศ	๘๐
๔.๙	การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามอายุ	๘๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๐	การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัด ราชบุรี จำแนกตามระดับชั้น	๙๓
๔.๑๑	การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัด ราชบุรี จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	๙๕
๔.๑๒	แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนระดับ	๙๗
๔.๑๓	แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการสอนและการนิเทศ ตามความ คิดเห็นของนักเรียน	๙๘
๔.๑๔	แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดกิจกรรม ตามความคิดเห็นของ นักเรียน	๙๙
๔.๑๕	แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ตาม ความคิดเห็นของนักเรียน	๑๐๐

สารบัญแนภาพ

ตารางที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดของการวิจัย	๗๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ๙ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ในการอ้างอิงใช้ระบุอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า/ ตัวอย่าง เช่น วิ.มหา. (บาลี) ๑/๒๓๓/๑๖๖, วิ.มหา.(ไทย) ๑/๒๓๓/๒๔๗ หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังคปาลี ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๑๖๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และ วินัยปิฎก มหาวิภังค ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๒๔๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค	(ภาษาไทย)
ขุ.อิตติ.	(ไทย)	=	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิตติวุตตกะ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ และมีผลต่อเนื่องให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและจิตใจเป็นอย่างมาก ประชาชน สืบสานและเสื่อมศรัทธาในสถาบันศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยรุ่นใหม่ที่นับวันยิ่ง ห่างไกลสถาบันศาสนาออกไปทุกขณะเนื่องด้วยวิถีชีวิตตามกระแสเศรษฐกิจสมัยใหม่ ทำให้คน ต้องเร่งรีบทำมาหากินแข่งขันกันจนไม่เห็นความสำคัญของศาสนา ผู้ปกครองก็ไม่ได้ประพฤติ ตนเป็นตัวอย่างแก่ลูกให้ยึดตามแนวศาสนา เพราะผู้ปกครองเองก็รู้สึกเหนื่อยหน่ายกับวงการ ศาสนา โดยเฉพาะระบบการให้การศึกษาและการปกครองคณะสงฆ์ที่หย่อนยานไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควรสงฆ์บางกลุ่มก็มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่ทำให้สถาบันต้องมัวหมอง หรือ มาบวชเพื่อใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เกิดการปฏิบัติกิจที่ ผิดแผกไปจนตกไปเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และวิพากษ์วิจารณ์กันทั่วไปในปัจจุบัน ประชาชนทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ จึงเกิดความสับสนแยกแยะไม่ว่าอะไรผิดอะไรถูก จึงเหมารวมทั้ง สถาบันและเป็นผลทำให้ขาดความเชื่อมั่นในศาสนาและลดความเลื่อมใสศรัทธาลงตามลำดับ เสมือนหนึ่งในคำโบราณที่ว่าปลาเน่าตัวเดียวเหม็นไปทั้งข้อง

การเสื่อมศรัทธาในสถาบันศาสนาทำให้ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม เยาวชนสมัยใหม่ไม่ให้ความสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงที่ พระสงฆ์พึงกระทำ การเผยแพร่ธรรมะนี้เป็นเรื่องของการใช้กลวิธีการสื่อสารของพระสงฆ์ในการ ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้บุคคลทั้งหลายได้เข้าใจและพร้อมที่จะน้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง ปัจจุบันพบว่าวิธีการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์นั้นประสบ ปัญหาอย่างน่าเป็นห่วง เนื่องจากถูกเยาวชนไทยละเลยไปมาก^๑

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่แพร่หลายในทุกยุคทุกสมัยนั้น พระสงฆ์สาวก นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและยังถือว่าเป็น องค์ประกอบหนึ่งของหลักการศึกษ การเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้นทำกันหลายรูปแบบ เช่น

---

^๑ ธีรนนท์ ประกายสันติสุข, ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑ - ๒.

การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรม เป็นต้น และในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและจากการที่พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลธรรม มีความบริสุทธิ์และเสียสละเพื่อผู้อื่น ต่างยอมรับนับถือและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเต็มใจ โดยเฉพาะประชาชนไทยส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๕ ใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ^๒

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น^๓

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล)

หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ๑. อบรมแนะนำพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัตตัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท รวมถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ ๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย ๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธี และการปฏิบัติ ๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และฟังเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง ๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสังฆกรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น

^๒ปราณี เกื้อทอง, “บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีวัดในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๕).

^๓กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง ชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๘.

หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ขอบ ๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น ๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส ๙. ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไป เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้ยืมเรียน ซึ่งกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น^๕ รวมถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังธรรมะให้แก่เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติด้วย

สำหรับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในอดีตการศึกษาของคนไทยนั้นปรัชญาและรากเหง้าเกิดจากวัดเพราะการศึกษาเกิดจากวัด คนสมัยก่อนให้พระสอนด้านศีลธรรมจรรยาและวิถีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นักเรียนสมัยนั้นจึงมีคุณภาพเพราะเขาได้รับการปลูกฝังศีลธรรม ทำให้ศีลธรรมจริยธรรมซึมซับเข้าสู่สายเลือด จึงทำให้เป็นบุคคลที่มีจิตใจงาม มีคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อให้เขาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมและพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข^๕

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อที่จะได้ทราบระดับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน ซึ่งจะมีส่วนทำให้การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนให้เข้าถึงเยาวชนของชาติ ปลูกฝังหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้ช่วยจรรโลงจิตใจเยาวชนให้ยึดหลักธรรมเป็นหลักในดำเนินชีวิตด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริงและเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมในอนาคต

^๕สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์(ช่วง วรปุญญฺ์), การเผยแพร่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

^๕สมชาย เทพแสง, การปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปจิตและวิญญาณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๗.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็น บทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน ใน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการสอน และการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

๑.๓.๒ ขอบเขตทางด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๒ โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน ๑,๘๕๑ คน และโรงเรียนดำนทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ จำนวน ๕๕๖ คน รวมทั้งสิ้น ๒,๔๐๗ คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น จำนวน ๓๔๓ คน แบ่งเป็นโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน ๒๖๓ คน และโรงเรียนดำนทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ จำนวน ๘๐ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตระยะเวลา การทำวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ๒๕๕๓ ถึง ธันวาคม ๒๕๕๓ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์และโรงเรียนดำนทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี เป็นสถานที่ในการศึกษา

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความเห็นของนักเรียนเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความเห็นของนักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๔.๓ แนวทางพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกัน

๑.๕.๕ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของพระสงฆ์ที่แสดงออกมาตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเพื่อให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่น

พระสงฆ์ หมายถึง คณะสงฆ์ผู้มีบทบาทในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

คุณธรรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล ทำให้เกิดความชื่นชมยินดีมีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขขั้นสมบูรณ์ คือความสุขใจที่เป็นสุข คือใจของคนดี คำว่าใจดี คือใจที่มีแต่ให้ ให้ความรักความเมตตา ปรารถนาต่อผู้อื่น และให้ความหมายของ

จริยธรรมก็คือหลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของ คุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมคือความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมี ระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดิ้งามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ โน้มนำบุคคลให้มุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่วมีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้อง

จริยธรรม หมายถึง แนวทางประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามเหมาะสมให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติตน ของนักเรียนต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติในเรื่องที่สังคมโดยรวม มีความนิยมชมชอบและให้การสนับสนุน ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจ และนำมาซึ่งความสุขให้แก่ บุคคลและสังคมรวมทั้งการกระทำที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมและการดำเนินชีวิต ที่ถูกต้องเหมาะสม โดยสังเคราะห์แนวทางจริยธรรมทั้ง ๗ ด้าน จากหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ ๑ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนี้

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน ๑,๘๕๑ คน และโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ จำนวน ๕๑๔ คน ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๔๓ คน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมทั่วไปในโรงเรียน

๑.๗.๒ ทำให้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดเรียงลำดับการนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
- ๒.๔ ประวัติโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์
- ๒.๕ ประวัติโรงเรียนโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาท พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พระมหาสุภา อุฑโท ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติตามคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ^๑

ขนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^๒

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคนที่ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง^๓

^๑พระมหาสุภา อุฑโท, “บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑ - ๒๕๖๐)”, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๙.

^๒ขนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, **จิตวิทยาสังคมและมนุษยสัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^๓ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔), หน้า ๙๙.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง พิจารณาทบพาทนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้าง ทบพาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน แสดงทบพาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ๆ ส่วนทางด้านการแสดงทบพาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ Social Structure ทบพาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม^๕

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายทบพาทไว้ว่า สิ่งทีบุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๕

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า ทบพาท ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่ง หรือสถานภาพของบุคคล อันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้นๆ และทบพาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไป^๖

พิทยา สายหู ให้ความหมายของทบพาทไว้ว่า ทบพาท คือ การกระทำต่างๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีทบพาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^๗

ไพบุลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายว่า ทบพาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล ทบพาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ^๘

วราคม ทีสุกะ กล่าวว่า ทบพาท คือสิ่งที่เราทำ หรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำต้องมากำกับสิ่งที่เราเป็นสถานภาพ^๙

^๕ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, **สถานภาพและทบพาท**, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

^๕ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

^๖พัชนี วรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒.

^๗พิทยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗.

^๘ไพบุลย์ ช่างเรียน, **สารานุกรมศัพท์ทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๙-๓๐.

^๙วราคม ทีสุกะ, **สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๔), หน้า ๒๙.

สงวน สิทธิเลิศอรุณ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะการรับรู้ หรือตามที่แสดงจริง^{๑๐}

สัมพันธ์ เตชะอริก และคณะ ได้กล่าวถึงบทบาทและพฤติกรรมมนุษย์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. บทบาทที่ถูกกำหนดขึ้น เป็นบทบาทตำแหน่งหน้าที่สิทธิทางสังคม
๒. บทบาทที่คาดหวังเป็นบทบาทที่อยู่ในระดับความคิดส่วนบุคคลหรือความคาดหวังของสังคมที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งความคาดหวังของตนเองแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวัง
๓. บทบาทที่เป็นจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของตำแหน่งหน้าที่ตามสภาพแสดงจริง อาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด หรืออาจไม่เป็นไปตามทั้งบทบาทที่ถูกกำหนดและบทบาทที่ถูกระวังก็ได้

สุชา จันทรเอม และคณะ กล่าวว่า “บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำนั้น คือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใด อย่างใด แล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้”^{๑๑}

แสวง รัตนมงคลมาศ ได้จำแนกลักษณะบทบาทไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Roles) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติอุดมการณ์หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
๒. บทบาทที่เป็นจริง (Actual Roles) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง
๓. บทบาทที่รับรู้ (Perceived Role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภารกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร
๔. บทบาทที่คาดหวัง (Expecting Role) หมายถึง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างไร
๕. บทบาทที่ถูกระวัง (Expected Role) หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามคาดหวังของอีกในการศึกษาเรื่องบทบาทในแต่ละคู่หนึ่ง มีหลักการวิเคราะห์ว่าบทบาทในแต่ละคู่ควรที่จะสอดคล้อง (Role Must be Commensurative) จึงจะมีความสำเร็จสูง หากมีความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) มากเท่าไรความล้มสลายจะเกิดขึ้น

^{๑๐}สงวนศรี สุทธิเลิศอรุณ, *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : เกรียงศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๘.

^{๑๑}สุชา จันทรเอม, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๐), หน้า ๔๖.

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม^{๑๒}

ลินตัน (Linton, อ้างอิงจาก ศิตยา สุวรรณะชฎ) ให้ความหมายว่า “บทบาทเป็นจุดของความคาดหวังตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสถานภาพสังคม ดังนั้นบุคคลต่างๆ ในสังคมจะมีบทบาทเป็นกรอบและถูกคาดหวังว่าควรมีพฤติกรรมอย่างไร”^{๑๓}

สรุปได้ว่า บทบาทก็คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาทเป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่าบทบาทคือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

๒.๑.๒ ทฤษฎีบทบาท

กรรณิการ์ ขวัญอารีย์ ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้

๓. บทบาทที่กระทำจริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ^{๑๔}

^{๑๒}โสภา ชูพิกุลชัย, จิตวิทยาสังคมประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

^{๑๓}ศิตยา สุวรรณะชฎ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการ คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล : ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๔๓.

^{๑๔}กรรณิกา ขวัญอารีย์, “บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า๑๒.

งามตา สุขประเสริฐ ได้กล่าวว่า การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะ ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังจุดประสงค์ โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวนำทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำในทางที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative leader)^{๑๕}

ทิตยา สุวรรณะชฎ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งอารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ทิตยา สุวรรณะชฎ ได้กล่าวสรุปฐานตำแหน่งและบทบาททางสังคมไว้ดังนี้คือ

๑. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคมและมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง
๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
๔. ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น
๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม^{๑๖}

ทฤษฎีบทบาทของ พาร์สันส์ (Parsons's Role theory) พาร์สันส์ เป็นนักสังคมวิทยา กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมาก ก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว^{๑๗}

^{๑๕} งามตา สุขประเสริฐ, การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเสมีด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

^{๑๖} ทิตยา สุวรรณะชฎ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล : ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๔๓.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท ๑๐ บทบาทด้วยกัน ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ

๑. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ได้แก่ บทบาทของความเป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (Figurehead role) เช่น ประธานในงานพิธีการต่างๆ บทบาทการแสดงออกในฐานะผู้นำ (Leader) ได้แก่ การจ้างงาน การอบรม การกระตุ้นจิตใจ และการรักษาระเบียบวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนบทบาทสุดท้าย คือ บทบาทการประสานงานในกลุ่ม (Liaison role) ได้แก่ การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายในและภายนอกองค์กรเช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล ถือเป็น การติดต่อประสานงานกันภายในองค์กรแต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของบริษัทอื่น ก็ถือเป็น การประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

๒. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Roles) ผู้บริหารมีหน้าที่หรือบทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากในและนอกองค์กรของตน กระทำได้โดยการอ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แล้วนำมาพูดคุยกับผู้บริหารคนอื่น ๆ เช่น องค์กรคู่แข่งชั้นมีการวางแผนอะไรในช่วงนี้ รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อบริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) เรียกบทบาทนี้ว่า บทบาทการตรวจสอบ (Monitor Role) ส่วนบทบาทแพร่กระจายข่าวสาร (Disseminator Role) ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือนช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่างๆ ไปยังสมาชิกในองค์กร และเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันอื่นๆ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (Spoken role) ขององค์กรด้วย

๓. บทบาทการตัดสินใจ (Decisional Roles) มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ ๔ ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่างๆ (Disturbance Handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen Problems) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource Allocators) ในการรับผิดชอบกระจายทรัพยากรคน สิ่งของและเงินไปตามส่วนต่างๆ ขององค์กรและสุดท้าย คือ บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงาน ผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่^{๑๔}

^{๑๔} ตูลา มหาพสุธาพันธ์, หลักการจัดการ หลักการ, ท่าเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๖.

ทฤษฎีบทบาทของ ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory) ราล์ฟ ลินตัน เป็นนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียง เขากล่าวว่า “ตำแหน่ง สถานภาพ เป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนชนบทรธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย”^{๑๙}

จากความหมายของบทบาท แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท จึงสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพ เป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาท จะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมายเมื่อบุคคลดำรงอยู่ในบทบาทใดบทบาทหนึ่งแล้ว จะต้องกระทำตามบทบาทของตนให้ดีที่สุด เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตัวเอง และสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ ตลอดจนมวลมนุษยชาติให้มากที่สุด โดยที่ไม่ทำให้ตนเอง และผู้ที่อยู่รอบข้างเดือดร้อนจากการกระทำของตน กล่าวคือ กระทำทั้งประโยชน์ต่อตนเอง และประโยชน์บุคคลอื่นให้สมบูรณ์ เพราะหากว่าทุกคนไม่สามารถกระทำตามบทบาทที่ตนเองดำรงอยู่แล้ว ก็อาจจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขขึ้นได้

---

^{๑๙} นุจรี เกตุปราษฎ์, “บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

๒.๒.๑ ความหมายของพระสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

มานพ นักการเขียน ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ^{๒๐}

๑. อริยสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้าผู้ทรงบรรลุมรรคผลตั้งแต่ระดับต้นจนถึงขั้นสูงสุดแบ่งออกได้ ๔ ระดับ ได้แก่

๑.๑ พระโสดาบัน หมายถึง ผู้ละกิเลส ๓ อย่าง คือ ๑. สักกายทิฏฐิ (ความเห็นเป็นเหตุถือตัวตน) ๒. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) ๓. สีลัพตปรามาส (การยึดถือศีลและกิจวัตรอย่างมกมายหรือไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง) พร้อมทั้งมีศีล สมาธิและปัญญาพอประมาณ

๑.๒ พระสกทาคามี หมายถึง ผู้ละกิเลส ๓ อย่างข้างต้นได้ พร้อมทั้งมีศีล สมาธิ และปัญญาพอประมาณ และยังทำราคะ โทสะ โมหะให้เบาบางลงได้ด้วย

๑.๓ พระอนาคามี หมายถึง ผู้ละกิเลสเพิ่มขึ้นอีก ๒ อย่าง คือ ๑. กามราคะ (ความกำหนัดยินดีในกามารมณ์) และ ๒. ปฏิฆะ (ความกระทบกระทั่งแห่งจิต ความโกรธ) พร้อมทั้งมีศีล สมาธิและปัญญาพอประมาณ

๑.๔ พระอรหันต์ หมายถึง ผู้ละกิเลสที่ละเอียดได้อีก ๕ อย่าง คือ ๑. รูปราคะ (ความติดใจในรูปธรรม) ๒. อรูปราคะ (ความไม่ติดใจในรูปธรรม) ๓. มานะ (ความถือตัวหรือสำคัญตนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้) ๔. อุทธัจจะ (ความฟุ้งซ่าน) ๕. อวิชชา (ความไม่รู้จริง) พร้อมทั้งมีศีล สมาธิ และปัญญาบริบูรณ์

๒. สมมติสงฆ์ หมายถึง กลุ่มบุตรผู้บวชเข้ามาเป็นภิกษุ ยังเป็นปุถุชนอยู่เช่นสามัญชนทั่วไป แต่อบรมบ่มนิสัย พัฒนาฝึกตนเอง ปฏิบัติเพื่อความสะอาด สว่าง สงบแห่งจิตใจ สมมติสงฆ์นี้จะต้องมีภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปในการประกอบสังฆกรรมในแต่ละประเภท

โดยสรุป พระสงฆ์ หมายถึง สาวกที่ถือเพศบรรพชิตของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตนได้ศึกษามาอย่างดีแล้วไปสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตาม และเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ ทั้งนี้ต้องได้รับการบรรพชาและอุปสมบทตามพุทธบัญญัติด้วย ดังนั้นพระสงฆ์จึงมี ๒ ประเภท อันได้แก่ สมมติสงฆ์ และอริยสงฆ์

^{๒๐}มานพ นักการเขียน, “พระพุทธศาสนากับโลกยุคปัจจุบัน” รวมเรื่องและบทความ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒ – ๓.

๒.๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ในระยะแรกๆ มีหน้าที่หลักจะต้องทำคือ การศึกษาในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบรรลุมรรคผลในทางพระพุทธศาสนา การบรรลุมรรคผลของท่านเหล่านั้นในตอนแรกเกิดจากการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า เมื่อพระอรหันต์สาวกเกิดขึ้นชุดแรก ๖๐ รูป งานอันเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ คือ “สั่งสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้วย” ก็เกิดขึ้นโดยพระผู้มีพระภาคเจ้าได้รับสั่งให้ท่านเหล่านั้นมาประชุมกัน ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี แล้วรับสั่งแก่ท่านเหล่านั้นว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราและเธอทั้งหลายพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทเวตาและมนุษย์ทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันสมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะสัตว์ที่มีรูปในจักขุน้อยมีอยู่หากไม่ได้ฟังธรรมจักเสื่อมจากธรรม ผู้ที่อาจจรรู้ทั่วถึงธรรมจักมีดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เราเองก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”^{๒๑}

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา งานเผยแผ่ศาสนาได้กระจายไปสู่กลุ่มบุคคล ทั้งจำนวนคนที่ทำงานและคนที่หันมานับถือพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่เรียกว่าบริษัท ๔ อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในช่วงตอนต้นสมัยพุทธกาลจากทรงเริ่มปฐมเทศนาไม่ถึงปี เฉพาะพระพุทธรองค์เพียงองค์เดียว ทรงแสดงธรรมให้คนสำเร็จอริยผลเป็นพระอริยบุคคลเข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

พระสงฆ์มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการอาศัยคฤหัสถ์ ซึ่งมีส่วนกำหนดหน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์เมื่อกว่าถึงในแง่คุณธรรม พระสงฆ์ก็ย่อมมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้รอดพ้นจากความทุกข์ด้วยอาศัยเมตตาและกรุณาธรรมของตน พุทธพจน์ที่ตรัสสั่งสอนเกี่ยวกับหน้าที่ของพระสงฆ์มีอยู่มาก เช่น ในพหุการสูตรพระพุทธเจ้าทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจิวร ภัณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่พรหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด ดูกรภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยซึ่งกันและกันด้วยอำนาจอาวาสถานและธรรมทาน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้ เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อจะทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบด้วยประการอย่างนี้ ฯ”^{๒๒}

^{๒๑}วิ.มหา. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐

^{๒๒}ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๗/๔๘๖

คณิงนิตย จันทบุตร ได้จำแนกบทบาทของพระสงฆ์ไว้ ๓ ประการ คือ^{๒๓}

๑. การพัฒนาคุณภาพพลเมืองด้านคุณธรรมและจริยธรรม
๒. การสงเคราะห์ประชาชน เช่น การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนตามประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต งานประเพณีส่วนร่วม และงานเทศกาลต่าง ๆ
๓. การช่วยเหลือทางราชการ โดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัยของชาติและกิจการทางสังคมกับจิตวิทยา เป็นต้น

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพประชากรไว้ ๓ ประการ คือ^{๒๔}

๑. การสร้างคนให้ได้รับการศึกษา ในสมัยก่อนการศึกษาของไทยยังขึ้นอยู่กับวัดและวัง วัดเป็นสถานการศึกษาของเจ้านายและขุนนางชั้นสูง ส่วนวัดเป็นสถานการศึกษาของสามัญชน ถึงแม้ปัจจุบันรัฐจะแยกการศึกษาออกจากสถาบันสงฆ์ แต่สถาบันสงฆ์ก็ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างคนให้ได้รับการศึกษาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษาได้รับผลประโยชน์อย่างมากจากการเอื้ออำนวยหรือการบริการของสถาบันสงฆ์

๒. การสร้างคนให้มีคุณธรรม การอบรมสั่งสอนคนให้มีคุณธรรมเป็นหน้าที่หลักของสถาบันสงฆ์ที่เดียว เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาที่สังคมไทยมีความสงบสุขพอสมควรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม และให้บุคคลละเว้นจากความชั่วและอบายมุขต่างๆ

๓. เสริมสร้างความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เช่น เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อม พัฒนาอาชีพ สร้างถนนหนทาง บ่อน้ำ สาธารณสุขและโรงเรียน เป็นต้น รวมทั้งระดมกำลังชาวบ้านให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเด็กกำพร้าคนยากไร้ และช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดพ้นจากการเป็นทาสยาเสพติด เป็นต้น

ทินพันธ์ นาคะตะ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า สำหรับหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ก็คือ การศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ที่มีต่อสังคมก็นับว่ามีอยู่หลายประการ กล่าวคือ นอกจากจะมีหน้าที่ดำเนินกิจกรรมบางอย่างของวัดแล้ว พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ยิ่งไปกว่านี้ พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้านอีกด้วย พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีความรู้สูงกว่าชาวบ้านเป็นผู้จัดการศึกษาและเป็นครู

^{๒๓} คณิงนิตย จันทบุตร, *สถานะและบทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทย*, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๒.

^{๒๔} จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, *แนวคิดเชิงพุทธเกี่ยวกับการพัฒนาประชากร : สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมการศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๓๓๗.

เด็กผู้ชายจะถูกส่งไปเป็นศิษย์วัดหรือสามเณร เพื่อเรียนการอ่าน การเขียน และเรียนวิชาเลขอย่างง่าย ๆ รวมทั้งรับการอบรมทางศีลธรรมและหลักธรรมของศาสนา ทำให้เด็กผู้ชายส่วนมากอ่านออกเขียนได้ และมีความรู้ในด้านจริยธรรมของสังคม^{๒๕}

ประเวศ วะสี ได้เสนอบทบาทของพระสงฆ์และวัดไว้ ดังนี้^{๒๖}

๑. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดอุปสรรคของการบวชก็คือ เพื่อการเรียนรู้ ดังนั้น สงฆ์คือชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งควรจะเป็น ๓ เรื่องใหญ่ ๆ คือ

๑.๑ การเรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งที่สุดทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ

๑.๒ การเรียนรู้สังคมปัจจุบัน ให้รู้เท่าทันสังคมปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน

๑.๓ การเรียนรู้การสื่อสาร ให้เป็นที่สนใจของผู้คน ให้จับใจผู้คนให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือที่เรียกว่า อนุศาสนูปาฏิหาริย์ รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือติดต่อดสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

๒. การศึกษาของสงฆ์ เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึง กำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาลในแผนการศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยทางโลกควรจะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาของสงฆ์

๓. การทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัดคือการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นถ้าวัดเข้มแข็งก็ทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการมีศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกในชุมชน ถ้าวัดลอยตัวออกจากโครงสร้างของสังคมในชุมชน จะทำให้ชุมชนและสังคมอ่อนแอและส่งผลให้สถาบันอื่นๆ รวมทั้งสถาบันทางศาสนาอ่อนแอไปด้วย

๔. วัดกับการจัดการศึกษา การศึกษาในระบบจากโรงเรียนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๓๐,๐๐๐ โรงเรียนยังไม่สามารถผลิตคนให้มีความเข้มแข็งทางปัญญา และศีลธรรม ในส่วนที่ยังขาดนี้หากวัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

๕. พระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เนื่องจากในโลกปัจจุบันมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในสังคมระดับต่างๆ พระสงฆ์ควรศึกษาให้เข้าใจว่าความรุนแรงนั้นหมายถึงอะไร ขอบเขตแค่ไหน มีกี่ประเภท มีสาเหตุจากอะไรบ้าง มีวิธีป้องกันและแก้ไขอย่างไร วิธีใดใช้ได้ผล จะพัฒนาวิธีการป้องกันและการป้องกันให้ดีขึ้นอย่างไร

^{๒๕} กิ่งพันธ์ นาคะตะ, พุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๙), หน้า ๕ - ๗.

^{๒๖} ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๗๑ - ๗๒.

๖. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกระแสใหญ่ของโลกที่มีการระดมศาสตร์ทางด้านต่างๆมาเชื่อมโยง พระสงฆ์จึงต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไข ให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้สอนประชาชนได้ถูกต้อง และวัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

๗. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรอันทรงค่าของประชาชนในสังคม ดังนั้นการบริหารจัดการวัดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาล และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือในการจรรโลงพระศาสนาเพื่อสังคมต่อไป

พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ออกเป็น ๒ ส่วน คือ^{๒๗}

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคมสงฆ์ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเองจะเห็นได้ชัดเจนจากบทบัญญัติต่างๆ ในวินัยของสงฆ์ มีการอยู่ร่วมกันเป็นวัด การกำหนดเขตพัทธสีมา อุโบสถ การปวารณา การกรรณกฐิน พุทธบัญญัติที่ให้สงฆ์เป็นใหญ่ในกิจการต่างๆ ซึ่งเรียกว่าสังฆกรรม มีการอุปสมบท การระงับอธิการณ์ ตลอดจนข้อกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการเคารพกันตามอาวุโส เป็นต้น

๒. ความสัมพันธ์ในสังคมส่วนรวมระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ คือว่า พระสงฆ์ถูกกำหนดให้ต้องฝากชีวิตไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มแต่อาหารซึ่งพระสงฆ์เป็นอยู่ด้วยบิณฑบาตคืออาหารที่คฤหัสถ์ถวายตลอดจนปัจจัย ๔ อย่างอื่นๆ และความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยคฤหัสถ์เป็นประจำเป็นข้อบังคับอยู่ในตัวให้ชีวิตของพระสงฆ์ผูกพันกับสังคมของคฤหัสถ์

นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่า การที่พระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการอันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือในฝ่ายตนเองก็มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติ คือศึกษาเพื่อให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วย ในฝ่ายความสัมพันธ์กับสังคมคฤหัสถ์ ก็มีหน้าที่ให้การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ทางสมณเพศของตน รักษาเกียรติและความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้ด้วย^{๒๘}

^{๒๗} พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตฺโต), *การพัฒนาคน*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙๔ - ๑๙๕.

^{๒๘} พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตฺโต), *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๒๗๔ - ๒๗๕.

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า เดิมนั้น การศึกษาของไทยมีพระสงฆ์เป็นผู้จัดการศึกษาและอาศัยวัดเป็นสถานศึกษา ต่อมาได้ เปลี่ยนเป็นแนวคิดการศึกษาแบบตะวันตก แบ่งออกเป็น พุทธศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ในส่วนของจริยศึกษานั้น ราชการไม่ได้เน้นในการนำมาสอนนักเรียน แต่จะเน้นพุทธศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในส่วนของจริยศึกษาที่ว่านั้น หลักสูตรก็เป็นไปเพื่อการท่องจำไม่ได้ฝึกให้ผู้ศึกษานำไปปฏิบัติเพื่อขัดเกลาความประพฤติและจิตใจของตน^{๒๙}

พระสุธีวรญาณ ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ที่ทำอยู่ในปัจจุบันโดยหลักใหญ่ ๆ มีอยู่ ๓ ประการ คือ^{๓๐}

๑. พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ (Spiritual guide) บทบาทนี้จะเห็นจากองค์กรสงฆ์ต่อไปนี้

๑.๑ การเกิดขึ้นของคณะธรรมทาสไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยการนำของท่านพุทธทาสภิกขุ ก่อให้เกิดวัดป่าเพื่อปัญญาชน ลักษณะสวนโมกขพลาราม มีการผลิตหนังสือธรรมที่มีลีลาการประพันธ์แบบทันสมัย ชักชวนคนยุคปัจจุบันให้เห็นคุณค่าของพระศาสนาพาคนไทยใฝ่การประพฤติมากขึ้น

๑.๒ การเกิดวัดป่าในสายธรรมยุติกนิกาย จนถึงสมัยพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต สายภาวนาพุทธโฆ มีการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในสายวัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ของพระอาจารย์ชา สุภทฺโท ซึ่งให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เห็นคุณค่าของความสงบทางด้านจิตใจและเห็นว่าการมีชีวิตแบบสมัยพระพุทธเจ้าอยู่กับธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดี

๑.๓ การเกิดขึ้นของสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบ ยุบหนอ – พองหนอ ซึ่งมีวัดมหาธาตุเป็นศูนย์กลางเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ อันมีต้นแบบมาจากท่านมหาสีสะยาตอ วัดศาสนนิสสา ประเทศพม่า ทำให้ระบบการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเจริญรุ่งเรือง และมีผู้ได้ประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมสายนี้เป็นอย่างมาก

๑.๔ การเกิดขึ้นของการปฏิบัติธรรมแบบสัมมา อรหัง ของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดกัลยาณมิตรมากมาย ทั้งในวงการพระสงฆ์และประชาชน

๒. ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน สถาบันสงฆ์ที่ทำหน้าที่มาตลอดคือ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ตลอดทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ทำให้เรามีแหล่งเพาะภูมิปัญญาแบบ

^{๒๙}พุทธทาสภิกขุ, **พุทธศาสนากับความสำเร็จของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๑๗), หน้า ๕๖.

^{๓๐}พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ), **พุทธศาสตร์ปริทรรศน์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๓ – ๑๖๔.

พุทธของประชาชนระบบการศึกษาสายเดิมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ก่อให้เกิดนักเขียน เช่น สุนทรภู่ ปุณฺณนาภาพ แสง จันทรงาม พระธรรมปิฎก (ประยูรย์ ปยุตฺโต) จำนงค์ ทองประเสริฐ และ วศิน อินทระ ให้แก่แวดวงวิชาการ

๓. ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านพัฒนาชนบท พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางพัฒนาชนบท มีทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งแยกเป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๑ การตั้งมูลนิธิการศึกษาและพัฒนาชนบท พระเถระที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า อุทิศตนเองเพื่อการศึกษาของชาวบ้านในชนบทมาโดยตลอดคือ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู อุกคฺวีโร) วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษาที่วัดเจดีย์หลวง เชียงใหม่ และมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาชนบท โดยมีอุดมการณ์ “มุ่งส่งเสริมกิจการ ส่งสอนวิทยาธำรง พระศาสนาและพัฒนาท้องถิ่น”

๓.๒ การรวมกลุ่มเพื่อนงานพัฒนาชุมชนในลักษณะเครือข่าย (Network) ของงานพัฒนาชุมชนชนบท มีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มพระสังฆพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนาในจังหวัดนครราชสีมา มีพระสงฆ์ที่อยู่ในกลุ่มนี้ประมาณ ๒๐ – ๓๐ รูป เป็นต้น

นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมการศึกษาอยู่ ๒ ประการด้วยกันคือ^{๓๑}

๑. หน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำสั่งสอน คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชนโดยเฉพาะในด้านการดำรงชีวิตที่ดีงาม ชีวิตที่ประเสริฐ ตามหลักการทางพุทธศาสนา เรียกว่า หน้าที่ของครู แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่า เป็นพระบรมครู ซึ่งทำหน้าที่ฝึกเทวดาและมนุษย์ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เพราะพระองค์ฝึกคนธรรมดาให้กลายเป็นคนดี และกลายเป็นคนประเสริฐในระดับสูงสุด ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะครู เป็นหน้าที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลถึงปัจจุบัน

๒. หน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ก็จะประพฤติอยู่ในศีลธรรม รู้จักอบรมจิต ฝึกอบรมปัญญาให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขประพฤติดี ประพฤติชอบ

^{๓๑}พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ, พุทธศาสนากับการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิชาการพุทธศาสนาและสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๑๖.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ไว้ คือ มาตรา ๑๕ ตรี ในส่วนที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ในข้อที่ ๓ ว่า มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณ สงเคราะห์^{๕๒}

พินิจ ลากรณานันท์ ได้แบ่งบทบาทพระสงฆ์ไว้ดังนี้^{๕๓}

๑. บทบาทในการให้ความรู้และพัฒนาจิตใจแก่คนในชุมชน

พระสงฆ์ในชนบทมีพื้นฐานความศรัทธาเคารพของชาวบ้าน เป็นแกนนำในการ เข้าไปมีบทบาทการพัฒนา ซึ่งเมื่อพระสงฆ์นำพาชาวบ้านพัฒนาจิตใจหรือวัตถุในกิจกรรมใด กิจกรรมนั้นมักจะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือชาวบ้านอย่างมีจิตศรัทธา และสามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย แต่บทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสงฆ์นี้ยังจำกัดอยู่ในแวดวงเฉพาะสงฆ์ในบางพื้นที่ ยังไม่กว้างขวางนัก และยังมีกิจกรรมใน ลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ประสานกันอย่างเป็นขบวนการหรือองค์การ แนวทางการดำเนินการ พัฒนาชุมชนของพระสงฆ์จึงไม่เด่นชัดมากนัก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเราจะมองบทบาทพัฒนาของ พระสงฆ์ในพื้นฐานโครงสร้างสังคมแบบใด ถ้าเป็นสังคมเมืองพระสงฆ์ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนา จิตใจเป็นสำคัญ เพราะในสังคมเมืองนั้นมีเหตุปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่โน้มหน้าในการชักนำ ประชาชนไปสู่ความเสื่อมในทางศีลธรรมจรรยาได้มาก การที่พยายามพัฒนาจิตใจในสังคมเมือง จะเกิดประโยชน์ต่อสังคมในด้านการยกระดับศีลธรรมจรรยา การลดปัญหาอาชญากรรมและ ปัญหาสังคมอื่นๆ ส่วนในชนบทนั้นปัญหาที่ชุมชนประสบคือ ปัญหาชีวิตความเป็นอยู่หรือปัญหา คุณภาพชีวิต การพัฒนาจิตใจอย่างเดียวจะไม่เกิดประโยชน์อย่างไรในชุมชน หากแต่พระสงฆ์ ต้องมีการพัฒนาความรู้สร้างความเข้าใจในชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยต้องพัฒนา ควบคู่ทางด้านวัตถุและจิตใจ แต่จะเน้นด้านใดมากกว่ากันควรพิจารณาให้เหมาะสมตามสภาพ พื้นฐานของโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละชุมชนนั้นๆ

๒. บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา

ในสมัยที่การศึกษายังไม่แพร่หลาย การศึกษามีอยู่แต่ในวังกับวัดเท่านั้น แต่วัด กับพระสงฆ์เป็นฝ่ายที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่า จึงสามารถให้การศึกษาได้มากกว่าทั้งด้าน ความรู้ เช่น การอ่านเขียน การดำเนินชีวิต การครองเรือน เป็นต้น และด้านวิชาชีพ เช่น วิชา ช่างต่างๆและวิชาการต่อสู้มีวิชาดาบ เป็นต้น ถึงสมัยที่มีการปฏิรูปการศึกษาตามแบบชาติ ตะวันตกวัดและพระสงฆ์ก็เป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก เพราะมีความพร้อมทางด้าน

^{๕๒}พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสารสินการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

^{๕๓}พินิจ ลากรณานันท์, บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๓๘ - ๓๙.

ทรัพย์สินที่ตกทอดมา พระสงฆ์จึงยังเป็นผู้ให้การศึกษาแก่สังคม ตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไป จนถึงเจ้านาย และพระมหากษัตริย์

๓. บทบาทในการช่วยพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

พระสงฆ์เป็นสมาชิกของสังคมและอยู่ได้ด้วย การสนับสนุนจากชาวบ้าน หากชาวบ้านลำบาก พระเองก็ลำบากเช่นกัน เพราะฉะนั้นการที่พระสงฆ์ดำเนินบทบาทในการพัฒนาชุมชนจึงเป็นบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์ในการช่วยชาวบ้าน เป็นการนำชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ พระสงฆ์เองก็ผูกพันกับชุมชนจึงไม่สามารถเพิกเฉยกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดำเนินการไปตามวิจรรณญาณที่สามารถทำได้ตามพระธรรมวินัยและความต้องการของชุมชน

๔. บทบาททางการเผยแผ่ธรรม

จากการที่พระสงฆ์เป็นผู้งามด้วยศีลาจารวัตร ทำให้เป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไป ในการดำเนินชีวิต ด้วยการยอมรับเช่นนั้น บทบาทในการเผยแผ่ธรรมจึงเป็นไปโดยง่าย บางครั้งก็ผ่านทางระบบการศึกษาที่ให้แก่วัดโดยตรง บางครั้งก็ผ่านทางประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาที่ประชาชนเข้าร่วมอย่างเป็นทางการ จนถึงผ่านทางพุทศุค และสนทนา เช่น ในโอกาสทำบุญตักบาตรตอนเช้า เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปบทบาทด้านนี้ก็ยังคงมีอยู่ แต่อาจเปลี่ยนไปหรือเพิ่มขึ้นตามวิธีการ เช่น การใช้สื่อในการเผยแผ่ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัย เป็นต้น

๕. บทบาทการส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน

การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้านโดยช่วยขจัดความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนโดยส่วนมากเชื่อฟังผู้ทรงศีลหรือพระอยู่แล้ว เพราะพุทธศาสนิกชนชาวไทยนับถือพระสงฆ์เป็นอย่างสูง ชาวบ้านมองพระสงฆ์เป็นบุคคลตัวอย่างชาวบ้านจึงเต็มใจที่จะกราบไหว้พระ หากมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนหรือหมู่บ้าน พระสงฆ์ก็เป็นผู้ประสานความเข้าใจให้กับชุมชนได้

๖. บทบาทที่เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

ในชุมชนหรือหมู่บ้าน พระสงฆ์ก็ทำหน้าที่ช่วยแนะนำสั่งสอนและสนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่างๆในเมืองไทยที่สำเร็จไปได้นั้นส่วนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

ภัทรพร สิริกาญจน์ กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า เนื่องจากพระสงฆ์โดยส่วนใหญ่มิได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรมและการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางวัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตอีกด้วย รวมถึงการเป็นผู้นำของชุมชนพระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์หลายรูปได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องจากคนทั่วไปว่ามีคุณูปการ

กล่อมเกล่าผู้คนที่รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นคนดีของสังคม เช่น ท่านพุทธทาส และพระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) เป็นต้น^{๓๔}

จากแนวคิดเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทหลักๆอยู่ด้วยกันคือ การทำกิจของตนให้ดีที่สุด ได้แก่ การศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ที่มีต่อสังคมก็นับว่ามีอยู่หลายประการ เนื่องจากพระสงฆ์มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการอาศัยศฤงคาร ซึ่งมีส่วนกำหนดหน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์เมื่อกล่าวถึงในแง่คุณธรรม พระสงฆ์ก็ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้รอดพ้นจากความทุกข์ด้วยอาศัยเมตตาและกรุณาธรรมของตน กล่าวคือ นอกจากจะมีหน้าที่ดำเนินกิจกรรมบางอย่างของวัดแล้ว พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ยิ่งไปกว่านี้ พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้าน ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านพัฒนาชนบท บทบาทในการให้ความรู้และพัฒนาจิตใจแก่คนในชุมชน การส่งเสริมการศึกษา การช่วยพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น การเผยแผ่ธรรม การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

๒.๓.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

จากการศึกษาความหมาย เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมได้มีรายงาน และเอกสารจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายดังนี้

พระราชวรมนี ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำได้ในทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประทับใจเรื่องจริยธรรมต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอันเกิดจากความศรัทธาเชื่อถือผู้อื่น และในบางครั้งจริยธรรมก็เกิดโทษเมื่อไม่มีปัญญากำกับ^{๓๕}

^{๓๔} ภัทรพร สิริกาญจน์, **หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระคัมภีร์เขียนสุวรรณโณ ในการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

^{๓๕} พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๐.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง สิ่งทีบุคคลส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีที่แท้จริงต่อสังคม อันได้แก่การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา คุณธรรมนี้นับว่าเป็นค่านิยมเช่นกัน^{๓๖}

นอกจากนั้นยังได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งทีควรประพฤติเพื่อก่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคม จริยธรรมที่สูงที่สุดคือการประพฤติปฏิบัติ โดยยึดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ^{๓๗}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ข้อปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม^{๓๘}

โกวิท ปรวาลพฤษ์ และ ภณิดา กุสกูล ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมมีความหมาย ๒ นัย คือ^{๓๙}

๑. จริยธรรม เป็นหลักการและเหตุผลที่พิจารณาเกี่ยวกับการกระทำ การพิจารณาตัดสินและการตัดสินใจซึ่งเป็นความหมายที่คนเข้าใจกันมาแต่เดิม

๒. จริยธรรมที่เป็นพฤติกรรม หรือ การกระทำเป็นการตัดสินใจ การพิจารณาตัดสินเป็นคุณธรรมทางจริยธรรมที่มีพื้นฐานอยู่บนการกระทำและเจตคติที่ดีที่สามารถสังเกตเห็นได้ซึ่งความหมายนี้เป็นความหมายในความคิดแบบใหม่

ประกาศรี สีหอำไพ กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล ทำให้เกิดความชื่นชมยินดีมีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขขั้นสมบูรณ์ คือความสุขใจที่เป็นสุข คือใจของคนดี คำว่าใจดี คือใจที่มีแต่ให้ ให้ความรักความเมตตา ความปรารถนาต่อผู้อื่น และให้ความหมายของจริยธรรมว่าเป็นหลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมคือความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงามอยู่

^{๓๖} กรมวิชาการ, คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐.

^{๓๗} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๓๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๗.

^{๓๙} โกวิท ปรวาลพฤษ์ และ ภณิดา กุสกูล, ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า ๖.

ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำบุคคลให้มุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่วมีแนวทางความประพฤติ อยู่ในเรื่องของความดีความถูกต้อง^{๑๐}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ ลักษณะทางสังคมหลาย ลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ โดยลักษณะ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็น พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการ กระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและ พฤติกรรมประเภทแรกมาก ประเภทหลังน้อย^{๑๑}

นภาพร ณ เชียงใหม่ และคณะ ได้ให้ความหมาย คุณธรรม จริยธรรม (Ethics) ว่า เป็นคุณความดีงาม สภาพที่เกื้อกูลการประพฤติธรรมและวิชาที่เกี่ยวกับการประพฤติ การประพฤติ ธรรมจะต้องประพฤติอยู่ในกุศลธรรมเท่านั้น ส่วนที่เป็นอกุศลไม่เรียกว่าเป็นการประพฤติที่ ถูกต้องอันได้แก่ ศีลธรรม กฎเกณฑ์ความถูกต้อง หรือหลักธรรมคำสั่งสอนในศาสนาต่าง ๆ สิ่งที่จะ เป็นจริยธรรม จริยศาสตร์ได้ที่สำคัญที่สุดคือคำสั่งสอนของศาสนา เพราะผู้ที่นับถือศาสนา ย่อมถือว่าเป็นคนดีของสังคมเพราะศีลธรรมของศาสนาต่าง ๆ มีมาตรการของความประพฤติดี เป็นสากล แม้ว่าบางศาสนาจะสอนไม่เหมือนกัน แต่จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ย่อมเหมือนกัน คือไม่ขัดกับมาตรการของความประพฤติที่ดีเป็นสากล ความประพฤติตามความเชื่อทางศาสนา ของผู้ที่ปฏิบัติย่อมได้รับการยอมรับให้การปฏิบัติตามมาตรฐานสากลมีคุณค่าสูงขึ้น ลักษณะของ คุณธรรมจริยธรรมเป็นลักษณะที่สมบูรณ์แบบ สามารถตัดสินความดีความชั่วได้อย่างมี เหตุผล^{๑๒}

บงกช มงคลชัย ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่ สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม น่านิยมชมชอบ และต้องการปลูกฝังให้มีอยู่ในตัวบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้คนในสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๑๓}

^{๑๐}ประภาศรี สีหอำไพ, **พื้นฐานการศึกษาศาสนาและจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๖

^{๑๑}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม**, การวิจัยและพัฒนาบุคลากร, (กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๓.

^{๑๒}นภาพร ณ เชียงใหม่และคณะ, **เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่**, (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗). หน้า ๕.

^{๑๓}บงกช มงคลชัย, "การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมของเด็ก นักเรียน", **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐.

วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวว่า จริยธรรม มาจากภาษากรีกว่า Ethos แปลว่าลักษณะนิสัยที่สามารถตัดสินคุณค่าได้ตามความหมายของความดี ความงาม และความสุข^{๔๔}

(๑) ความดี คือ กุศลธรรมซึ่งเป็นมาตรฐานในการประพฤติธรรมทั้งทางกายวาจา ใจ ดำรงชีวิตโดยสุจริตเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนทำร้าย ล่วงละเมิดพยาบาทอาฆาตกันโดยพิจารณาว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีแล้วไม่เดือดร้อนภายหลัง ยิ่งทำให้มีจิตใจเบิกบานมีความรักเมตตา กรุณา กัน นำสันติสุขให้มาบังเกิด ตรงกันข้ามกับการทำความชั่ว ความดีเป็นกุศลเป็นบุญ คนดีจึงหมายถึง คนที่มีศีล มีธรรม ไม่มีความโลภ โกรธ หลง

(๒) ความงาม คือ ความรู้สึกประทับใจที่เกิดจากคุณธรรม นำความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาประพฤติปฏิบัติในวินัยเป็นที่เลื่อมใส มีศีล ละความชั่ว เพราะเห็นความงามในความดีมีจิตใจงดงาม ความงามที่พึงประสงค์ คือ การกำหนดรู้ในกัลยาณธรรมจรูญแจ่ม ไม่พัวพันยึดติดในโลกเป็นที่สุด

(๓) ความสุข คือ ความรู้สึกสบายใจ สบายกาย ความอึดอ้อมใจ (ปิติสุข) เป็นภาวะแห่งจิตอันเป็นสมาธิ

สาโรช บัวศรี ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติตนเพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็นในสังคม^{๔๕}

จากความหมายของจริยธรรมที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถสรุปอธิบายได้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์สากลในสังคมทั้งทางกายวาจาและใจ เพื่อให้บรรลุถึงสภาพแห่งชีวิตอันมีคุณค่าที่พึงประสงค์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม และเป็นมาตรฐานหรือแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อให้คนในสังคมนั้นมีความสุข และมีความพอใจ จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกให้มีนิสัยที่ดีโดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผู้ที่มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องมีความรู้สึกในตัวเองอยู่ตลอดเวลา หรือจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องของการกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมรวมทั้งความนึกคิดในสิ่งที่ดีและเหมาะสมทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาตนเองและสังคม

^{๔๔}วิทย์ วิศทเวทย์, จริยธรรมเบื้องต้น. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๘), หน้า ๘.

^{๔๕}สาโรช บัวศรี, จริยธรรมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๗), หน้า ๘.

๒.๓.๒ ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม ตลอดจนการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้เกิดภาวะการแข่งขันขึ้นก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของประชาชน ดังนั้น การพัฒนาคนในภาวะที่สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีแต่การแข่งขันกัน จึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการต้านกับสังคมในปัจจุบันมิเช่นนั้นคนก็จะคล้อยตามไปกับกระแสสังคม อุตสาหกรรมและระบบทุนนิยม จนลืมนคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของเราไป ในการแก้ปัญหาให้พลเมืองมีจริยธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศนั้น คือ การให้การศึกษแก่พลเมืองนั่นเอง เพราะการให้การศึกษานอกจากจะฝึกทักษะแล้วยังเป็นการสอนจริยธรรมด้วย กล่าวคือ กระบวนการในการจัดการศึกษาจะ ครอบคลุมถึงการเลือกค่านิยมและการปลูกฝังค่านิยมที่ต้องการในสังคมด้วย นอกจากนี้เป้าหมายของการจัดการศึกษา มุ่งให้คนมีทั้งความรู้และความดี เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

รัฐบาลได้เห็นความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมจึงได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรม ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาทุกฉบับ^{๕๖}

โดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่เสมอและดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ได้ประพฤติตนตามหลักธรรม คำสั่งสอนของศาสนาและปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ จึงกล่าวได้ว่าจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพ ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้าให้มีความประพฤติดีและประพฤติตนอย่างเหมาะสมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป^{๕๗}

^{๕๖} กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรมระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๕๗} จิตรประสงค์ ชาวเจริญ, "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓.

๒.๓.๓ องค์ประกอบของจริยธรรม

จริยธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและความพอใจของสังคมนั้น และได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรม ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบทางจริยธรรมว่ามี ๓ ประการ คือ^{๔๘}

๑. องค์ประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) ได้แก่ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงามโดยกระบวนการความคิด

๒. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) ได้แก่ ความพึงพอใจศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ

๓. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำ หรือกระทำผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างกัน เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของพฤติกรรมการกระทำนั้นมาจากส่วนประกอบทั้ง ๒ ประการข้างต้น และในบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น ๆ หรือ ความรุนแรงบีบบังคับสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวว่า จริยธรรม สามารถจำแนกออกเป็น ๓ องค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้^{๔๙}

๑. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมและเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่า พฤติกรรมใดดี ถูกควรทำ และพฤติกรรมใดไม่ดี ผิดไม่ควรทำ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และการตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgement)

๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า มีความพอใจ ชอบ หรือ ไม่ชอบ ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

^{๔๘} กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๓.

^{๔๙} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, การพัฒนาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๔), หน้า ๕-๖.

๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือ การกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูก หรือผิด สมควร หรือ ไม่สมควร ได้แก่ ความประพฤติทาง จริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก แบ่งลักษณะทางจริยธรรม ของบุคคลออกเป็น ๔ ลักษณะ สรุปได้ดังนี้^{๕๐}

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆใน สังคมว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำ ซึ่งสมาชิกในสังคมต้องเรียนรู้

๒. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลว่าชอบหรือไม่ชอบ ลักษณะ หรือพฤติกรรมนั้น ๆ

๓. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและ ต้องการ เช่น ความซื่อสัตย์ การไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น

๔. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้เหตุผลประกอบการ ตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งดีและชั่วได้ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของ บุคคลนั้น

ประกาศรี สี่ห้าไฟ อธิบายไว้สรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติใน การดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้^{๕๑}

๑. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ทุก คนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนระส่ำระสาย ขาดผู้นำผู้ตาม ขาดระบบที่ กระชับความเข้าใจเป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติ การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิด สิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใดไร้ระเบียบวินัยย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ ทัดเทียมชาติอื่น บุคคลจึงควรปฏิบัติตามจารีตประเพณีของสังคม

๒. สังคม (Society) เป็นการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันแสดงถึงความมีระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน

^{๕๐} ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๒๕ - ๒๗.

^{๕๑} ประกาศรี สี่ห้าไฟ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒.

๓. อิสระเสรี (Autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับ ก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้ว สามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองครองธรรม

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของจริยธรรมว่ามี ๔ องค์ประกอบ โดยสรุปดังนี้^{๕๒}

๑. ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ มีส่วนกำหนดโครงสร้างของจริยธรรมในการยึดถือแห่งความดีว่าเป็นอย่างไร เช่น เชื่อว่ามนุษย์เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ระบบสังคมก็จะเป็นไปในลักษณะห้ามการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

๒. ความเชื่อเกี่ยวกับอุดมคติ หรือ ความดีสูงสุด ซึ่งจะให้ความสมเหตุสมผลแก่ระบบจริยธรรม เช่น การทำจิตใจให้แจ่มใส ทำใจให้ผ่องแผ้ว หรือ ความเป็นพระพุทธรเจ้าเป็นอุดมคติของบุคคลในสังคม

๓. ระเบียบปฏิบัติ หรือ แนวทางแห่งการดำเนินชีวิต ซึ่งจะชี้แนะว่าควรทำอย่างไรที่จะทำให้ชีวิตสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ ทางชี้แนะว่าการใดควรหรือไม่ควรกระทำเพื่อเป็นทางไปสู่ความดี

๔. เหตุจูงใจให้คนปฏิบัติดี และเลิกการปฏิบัติที่มีชอบทำให้คนดำเนินตามหลักจริยธรรม หรือ กฎศีลธรรม มี ๓ ประการ คือ

(๑) ผลประโยชน์ส่วนตนอันเป็นเหตุจูงใจให้ทำความดี มีจริยธรรม เช่น การที่ไม่อยากถูกลงโทษ หรือ ถูกตำหนิจากบุคคล หรือ สังคม หรือ หวังผลตอบแทนความดีสู่ตน เช่น หวังขึ้นสวรรค์ในภายภาคหน้า

(๒) การปฏิบัติตนจนเป็นกิจนิสัย หรือ ความศรัทธาตามระเบียบปฏิบัติในหลักธรรมที่นับถือ เช่น พฤติกรรมที่ถูกฝึกปฏิบัติที่ดีมาตั้งแต่เด็ก

(๓) ความเป็นผู้มีน้ำใจต่อผู้อื่น หรือ เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ

จากการค้นคว้าเอกสารเรื่ององค์ประกอบของจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของจริยธรรมนั้นสามารถแบ่งแยกได้หลายประเภทตามลักษณะการแบ่งของแต่ละบุคคล แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดจริยธรรมขึ้นมาได้มีหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เชิงจริยธรรม ทักษะคติเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมหรือเหตุผลเชิงจริยธรรมล้วนแล้วแต่หล่อหลอมให้เกิดจริยธรรมขึ้นทั้งสิ้น

^{๕๒}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, *ความรู้คู่คุณธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑-๑๒.

๒.๓.๔ ลักษณะทางจริยธรรม

ลักษณะทางจริยธรรมได้มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดหมวดหมู่จริยธรรมที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้ง ๓ ด้าน คือ^{๕๓}

๑. ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอกและชีวภาพ
๒. ชีวิตทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การปกครอง และความสัมพันธกับบุคคลอื่น
๓. ชีวิตส่วนตัว

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวถึงลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม หรือ คุณลักษณะของจริยธรรมไว้ ๔ ประการ พอสรุปได้ ดังนี้^{๕๔}

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ไว้ในสังคมของตนนั้นยอมรับหรือ ไม่ยอมรับการกระทำชนิดใดอันเป็นเครื่องกำหนดว่าการกระทำชนิดใดเป็นสิ่งดีที่ควรกระทำ การกระทำชนิดใดไม่ดีควรงดเว้น ความรู้เชิงจริยธรรมที่มีในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับอายุ และระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนาส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เด็กเรียนรู้มาตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะในช่วงอายุ ๒ – ๑๐ ปี บุคคลจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

๒. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวกับลักษณะ หรือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบ หรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด จะรวมถึงการมีความรู้สึกในเรื่องจริยธรรมเข้าด้วยกัน เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้นแต่สำหรับบุคคล บางคนในสภาพการณ์ปกติอาจจะมีเจตคติที่แตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมได้ นอกจากนี้เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ด้วย

๓. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือก หรือไม่เลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงมูลเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของบุคคล โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาและพัฒนาการทางอารมณ์ด้วย

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, จริยธรรมในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔.

^{๕๔} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, การพัฒนาจริยธรรม, หน้า ๕-๖.

๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือ งดเว้นพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือ ค่านิยมในสังคมนั้น ๆ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งคนในสังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า การกระทำที่ดี หรือ เลวนั้น จะส่งผลต่อความสงบสุขของบุคคลและสังคมโดยตรง

แสง จันทร์งาม ได้แบ่งประเภทของจริยธรรม หรือ คุณธรรม ไว้อย่างกว้าง ๆ เป็น ๓ ประเภท คือ^{๕๕}

๑. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเอง เช่น ความขยันขันแข็ง ความอดทน ความรู้จักพึ่งตนเอง

๒. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เช่น ความมีเมตตาจิต มิตรภาพ ความสุภาพอ่อนโยน

๓. องค์ประกอบด้านจริยธรรมการแสดงออก (Moral Conduct) เช่น การปฏิบัติตามศีล ๕ ซึ่งเชื่อว่าโดยปกติแล้วการปฏิบัติจะสืบเนื่องจากอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง ๒ ประการที่กล่าวมาแล้ว แต่อาจมีการกระทำบางอย่างซึ่งตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ยั่วยุ บีบคั้นให้บุคคลนั้นต้องกระทำและตกอยู่ภายใต้พลังจิตของบุคคลด้วยผู้ที่มีพลังจิตเข้มแข็ง ย่อมชนะสิ่งยั่วยุได้

ลักษณะทางจริยธรรมดังกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า จริยธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมอยู่เสมอ ซึ่งจริยธรรมได้ครอบคลุมแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอกและชีวภาพ ชีวิตทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การปกครองและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งชีวิตส่วนตัว ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นกรอบที่ทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

---

^{๕๕}แสง จันทร์งาม, การสอนจริยธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒), หน้า ๒๑ - ๒๒.

๒.๓.๕ การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

๒.๓.๕.๑ การบริหาร

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้กรอบแนวนโยบายการดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมไว้พอสรุปเป็นด้านๆ ได้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๒ มาตราที่ ๖ ได้กล่าวไว้ว่า “ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง การบริหารที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมไว้ว่า “...สถานศึกษาต้องสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาและ บุคลากรทางศาสนาได้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง...”^{๕๖}

กิตติมา ปรีดีดิลก ได้รวบรวมหลักการบริหารการศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนพอสรุปได้ดังนี้^{๕๗}

๑. ต้องกำหนดนโยบายไว้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ร่วมงานเข้าและปฏิบัติงานตามนโยบายได้ถูกต้อง
๒. จัดบุคลากรให้รับผิดชอบในการทำงานนั้น ๆ โดยตรง
๓. ระบุหน้าที่การทำงาน ความสำคัญในการปฏิบัติงาน การแบ่งปันทรัพยากรและการประสานงานไว้อย่างกระจ่างชัด
๔. มีระบบการทำงานอย่างเหมาะสม
๕. มีการอำนวยความสะดวก
๖. จัดให้หน่วยงานสนองต่อภาวะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
๗. หาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน
๘. ความรับผิดชอบต้องมีสิทธิและอำนาจควบคู่ไปด้วย
๙. การออกคำสั่ง ควรทำตามลำดับชั้นในสายการบังคับบัญชา
๑๐. มีการวางแผนในการทำงานทุกขั้นตอน
๑๑. คำนึงถึงหลักการประสานงาน เพื่อให้งานก้าวหน้าและคล่องตัว
๑๒. จะต้องสร้างงานและติดตามงาน
๑๓. พิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

^{๕๖} กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๔๙), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๔-๗.

^{๕๗} กิตติมา ปรีดีดิลก, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๓๒), หน้า ๑๙-๒๐.

๑๔. คำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ขวัญและกำลังใจ การสื่อสาร ความขัดแย้ง และความพึงพอใจในการทำงาน

๑๕. วางตนให้เหมาะสมมีลักษณะการเป็นผู้anoอย่างแท้จริงจะเห็นได้ว่าการบริหาร การศึกษานั้น ได้ให้ความสำคัญของนโยบายไว้ในลำดับแรกเพราะนโยบายเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

ดังนั้นการดำเนินงานของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องจึงต้องพยายามปฏิบัติให้สอดคล้องและ สันับสนุนกัน การดำเนินการจะเป็นผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ แนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจริยธรรมที่พึง ประสงค์ได้ ต้องกำหนดนโยบายพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ปฏิบัติ และกำหนดวิธีสอน จริยธรรมให้เป็นไปตามนโยบายนั้น การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนขึ้นอยู่กับนโยบายและ โครงสร้าง การบริหารของโรงเรียนที่จะต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนออกมาเพื่อเป็นบรรทัดฐาน ในการดำเนินงาน กิจกรรมทางจริยธรรมทุกรูปแบบที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน

สมพงษ์ จิตระดับ ได้กล่าวถึงภาพรวมการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนจะต้อง ดำเนินงานในรูปของกระบวนการ การประสานสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง กล่าวคือ สิ่งทั้งปวงในโรงเรียน ได้แก่บุคลากรทุกคน สภาพแวดล้อม การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนและอื่น ๆ เหล่านี้ต้องมีคุณลักษณะเป็นไปในแนวทางหรือนโยบายเดียวกัน คือ เอื้อต่อการส่งเสริม จริยธรรมนักเรียนเป็นสำคัญการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน คณะครูใน โรงเรียนต้องมีความคิดเห็นสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันและต้องสอดคล้องกับนโยบายของ หน่วยเหนือที่กล่าวมาเป็นแนวความคิดของผู้บริหารที่เน้นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม โรงเรียนโดยตรง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายส่งเสริมจริยธรรมดังต่อไปนี้^{๕๕}

๑. ให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
๒. ให้ครูกวาดต้อนนักเรียนทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
๓. ครูเวรประจำวันกล่าวอบรมความประพฤตินักเรียนก่อนเข้าห้องเรียน
๔. ครูยกย่องหรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี
๕. ให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อติดตามผลการเรียนและ ความประพฤติ
๖. เชิญผู้นำท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ข้อคิดหรือเป็นวิทยากรอบรม นักเรียน
๗. ให้ครูสังเกต ติดตามความประพฤตินักเรียนทั้งในและนอกเวลาเรียน
๘. กำหนดระเบียบโรงเรียนว่าด้วยจรรยาบรรณนักเรียน

^{๕๕} สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินต์ ดิงแฮร์ส, ๒๕๓๐), หน้า ๑๖๔.

๙. ให้ครู นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ร่วมกับวัดและชุมชน

๑๐. ให้นักเรียนเข้าร่วมช่วยเหลือหรือบริการในงานการกุศลที่วัดได้จัดขึ้นในการกำหนดคุณลักษณะดังกล่าวควรจัดให้ครอบคลุมสภาพแวดล้อม การนิเทศการสอนและการจัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมอย่างแท้จริง และควรกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของการจัดโครงการส่งเสริมจริยธรรม ยิ่งถ้าโครงการนั้นมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับและเกิดจากความคิดของทุกคนในโรงเรียนยิ่งจะมีส่วนทำให้การดำเนินกิจกรรมทุกประเภทที่จัดขึ้นได้รับความร่วมมือ ร่วมใจ เกิดความรู้สึกร่วมกันในการดำเนินการ การเสียสละ การมีจิตใจมุ่งมั่นให้เกิดผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า ในการบริหารงานด้านการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน เป็นเรื่องของ การกำหนดแนวนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนงาน แนวการปฏิบัติ เพื่อให้ กระบวนการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประสบความสำเร็จและส่งผลต่อการพัฒนา ให้ผู้เรียนมีความรู้และมีความประพฤติดีควบคู่กันไป

๒.๓.๕.๒ การจัดสภาพแวดล้อม

โรงเรียนเป็นสถานที่อบรมนักเรียนให้เป็นผู้มี จริยธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติ ดังนั้นโรงเรียนจึงควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริม จริยธรรมนักเรียน ในรูปแบบที่หลากหลายในสถานศึกษาโดยเน้นในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ ส่งเสริมจริยธรรม

กรมการศาสนา กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน อาจจำแนกได้เป็นสองลักษณะ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่นักเรียนสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า และการจัด สภาพแวดล้อมทางจิตใจ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อจิตใจของนักเรียน ดังที่ กรมวิชาการ (๒๕๔๓) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้^{๕๙}

๑. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

(๑) บริเวณโรงเรียนสะอาด มีความร่มรื่น มีไม้ดอก ไม้ประดับ โดยแบ่งนักเรียน เป็นกลุ่มรับผิดชอบเรื่องความสะอาดและความสวยงามของโรงเรียน

(๒) จัดป้ายนิเทศ แนะนำคนที่ทำความดีของโรงเรียน

(๓) ติดป้ายแสดงคติธรรม คำขวัญทางศาสนา ปรัชญาของศาสนาต่างๆ ประกาศให้นักเรียนได้เห็นอย่างชัดเจน

^{๕๙} กรมการศาสนา, คู่มือการปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า๕.

(๔) ปรับปรุงสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนให้ดูศักดิ์สิทธิ์น่าเคารพกราบไหว้

(๕) จัดนิทรรศการเพื่อแสดง กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา หรือ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

(๖) มีแบบอย่างที่ดีจากครู-อาจารย์ในเรื่องของการทักทาย การทำความเคารพ ระหว่างครู กับครูการไม่คุยกันในที่ประชุม การไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวใส่นักเรียน การใช้คำพูดที่ปราศจากการพูดเท็จพูดหยาบ พูดคำส่อเสียด กับนักเรียน

(๗) จัดสร้างห้องจริยธรรม และสร้างบรรยากาศของห้องจริยธรรมให้มีภาพพระพุทธรูป

ภาพเกี่ยวกับคุณธรรม คติสอนใจ มุมสงบที่นักเรียนสามารถใช้สมาธิในการศึกษาจริยธรรมได้

(๘) จัดให้มีกิจกรรมบันทึกความดี ที่นักเรียนทำในแต่ละวัน หรือในแต่ละสัปดาห์

๒. การจัดสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ

(๑) จัดให้มีการประกวดนักเรียนมารยาทดีเด่น เพื่อเป็นการชักนำให้นักเรียนคนอื่น ๆ ปฏิบัติตาม

(๒) จัดให้มีการสวดมนต์เย็นในวันสุดสัปดาห์ หรือมีการทำบุญตักบาตรในวันธรรมสวนะที่ไม่ตรงกับวันหยุดราชการ

(๓) จัดให้มีการสนทนาเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในแง่ของจริยธรรม ที่ควรปฏิบัติและจริยธรรมที่ไม่ควรปฏิบัติ

(๔) จัดให้มีชุมนุมจริยธรรม ในโรงเรียนการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งการส่งเสริมและบังคับให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า โรงเรียนจึงต้องจัดการอบรมสั่งสอนจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ครูทำตนเป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างที่ดี มีการแนะนำหรือชักนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติในแนวทางและวิธีการที่เหมาะสม โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำกับดูแลติดตามอย่างต่อเนื่องในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนั้น โรงเรียนต้องจัดสภาพที่แวดล้อมรอบตัวนักเรียน เช่น อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน โดยทั่วไป วัสดุ-อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนและแม้แต่การปฏิบัติตนของบุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบในรายวิชาต่างๆ ต้องจัดให้เอื้อต่อการเรียนรู้และโน้มน้าวกระตุ้นให้นักเรียน มีจริยธรรมที่ตีมตามที่ต้องการได้^{๖๐}

^{๖๐} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, แนวทางแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมในสังคมไทย จริยธรรมกับการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๑๖.

๒.๓.๕.๓ การสอนและการนิเทศ

แนวความคิดพื้นฐานการเรียนการสอนจริยธรรมที่ผ่านมา คนกลุ่มหนึ่งมองว่าเป็นเรื่องของวิชาเฉพาะ คนที่รับผิดชอบก็สอนไป คนที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ต้องสอน ซึ่งความจริงแล้ว การสอนจริยธรรมนั้น เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทั้งปวง ถ้าเด็กไม่สามารถปลดปล่อยความทุกข์ในตัวเด็กได้เด็กก็ไม่มีสติปัญญา ไม่มีสมาธิที่จะเรียนอย่างอื่นต่อไปได้ เช่น เด็กที่มีปัญหาในครอบครัวมีปัญหาเรื่องเข้ากับเพื่อนไม่ได้ มีปมด้อยอยู่ในใจ เด็กเหล่านี้แม้จะมีสติปัญญาปราดเปรื่องมากแต่กำเนิดเพียงใด ก็ไม่สามารถเรียนอะไรได้เลย ครูทุกคนสามารถทำให้เด็กมีจิตใจ สนุก จิตใจผ่องแผ้ว สามารถเรียนรู้อื่นๆได้ โดย การอบรม ปลูกฝัง ซึ่งจะให้เด็กมีจริยธรรม ที่ดีงาม ส่งผลให้นักเรียนมี ศิล มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ ต่อไป^{๖๑}

ดังนั้น โรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วม และให้มีการจัดสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนตามที่เห็นสมควร โดยไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนการสอนปกติ^{๖๒}

การส่งเสริมจริยธรรมเป็นสาระที่หนักอยู่ในด้านนามธรรม การที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัย เป็นบุคลิกภาพของตนได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายประการ เช่น การตั้งใจ เจตคติ ประสบการณ์ ความศรัทธา การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากครูหรือกลุ่มเพื่อน การได้เคยปฏิบัติจริงและการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรได้ปฏิบัติการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน จริยศึกษา พอสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนมีทั้งแบบบูรณาการและการจัดสอนแยกเฉพาะคุณธรรมที่ต้องการเน้น จึงต้องจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน สิ่งที่คุณควรตระหนัก คือ นักเรียนต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความชื่นชม ควรจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมดังนี้^{๖๓}

^{๖๑} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เห็นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๕.

^{๖๒} กรมการศาสนา, คู่มือการปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า ๕.

^{๖๓} กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๔.

๑. นักเรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เห็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้าต้องการสร้างความสามัคคี การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ครูต้องสามัคคีกันและจัดประสบการณ์ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

๒. เสนอปัญหาให้นักเรียนคิดโดยใช้กรณีตัวอย่าง สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้เห็นผลอยู่ตลอดเวลา

๓. แสวงหาแบบอย่าง กิจกรรมต่าง ๆ และวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น ศิลปะธรรมชาติสิ่งเหล่านี้ขัดเกลาความคิดและจิตใจของนักเรียนให้ประณีต ละเอียดอ่อน

๔. ให้นักเรียนได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาที่สามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ช่วยสร้างค่านิยมให้รักความจริงและมีเหตุผล

๕. ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ เช่น ตั้งชมรมโดยอิสระ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาคนบนพื้นฐานของความถนัดและความสนใจ

พหุส หันนาคินท์ กล่าวหลักการแนวดำเนินการนิเทศการสอน ไว้พอสรุปได้ดังนี้^{๖๔}

๑. ครูต้องสอนให้นักเรียนปฏิบัติจริยธรรมมากกว่าความสามารถที่จะจดจำเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรแจ้งจุดประสงค์ของการสอนให้ครูได้ตระหนักว่าเป้าหมายของการสอนอยู่ที่พฤติกรรมปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒. ให้คณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันสอนหรืออบรมนักเรียนทุกระดับชั้น ทักษะจะเกิดขึ้นได้จะต้องได้รับการฝึกกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะเป็นผู้มีจริยธรรม สมตามความปรารถนาได้ ขึ้นอยู่กับการสอนอบรมของครูที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะการสอนและการปลูกฝังจริยธรรม มิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะครูผู้สอนเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครูทุกคน รวมถึงการติดตามผลว่านักเรียนปฏิบัติตามที่เรียนมาหรือไม่

๓. อบรมจริยธรรมแก่นักเรียน ในลักษณะสอดแทรกในการสอนทุกวิชา ทุกโอกาสที่เหมาะสมด้วยวิธีนี้จะทำให้จริยธรรมเข้าสู่จิตใจของนักเรียนโดยไม่รู้ตัว ทำให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญ

๔. การประพฤติปฏิบัติของครูต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังแก่นักเรียน เมื่ออบรมจริยธรรมแก่นักเรียนไปอย่างใดก็ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับคำสอนของตน เพื่อเป็นแบบอย่างให้นักเรียนมีความศรัทธาปฏิบัติตามด้วยความมั่นใจ ซึ่งนอกจากจะยกระดับมาตรฐานจิตใจ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนแล้วยังเป็นการยกมาตรฐานของครูด้วย ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้โน้มน้าวจิตใจของครูได้ร่วมกันประพฤติ ปฏิบัติ ตามคำสอน คือ มุ่งแสวงหา

^{๖๔}พหุส หันนาคินท์, หลักการบริหารโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๒๐.

ความรู้ ประพฤติดี ปฏิบัติดี เพื่อเป็นแบบอย่าง และจูงใจนักเรียนให้เป็นผู้รักความเป็นผู้มีจริยธรรม

สรุปคดี หลาบมาลา กล่าวถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนและข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นในการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน สรุปได้ดังนี้^{๖๕}

๑. การควบคุมห้องเรียนเป็นกิจกรรม ที่ครูต้องเอาใจใส่และปฏิบัติด้วยความระมัดระวังมิฉะนั้นอาจจะเป็นตัวถ่วงการพัฒนาพฤติกรรมช่วยสังคมลงได้ ครูควรปฏิบัติดังนี้

(๑) กำหนดแนวปฏิบัติหรือระเบียบให้ชัดเจน ครูต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าทำไมต้องมีระเบียบ และให้โอกาสเด็กร่วมกำหนดระเบียบ

(๒) การควบคุมทางอ้อม กระทำได้โดย การจัดระเบียบห้องเรียน เช่น ให้เด็กทำงานเงียบ ๆ อยู่แห่งหนึ่ง และเด็กทำงานมีเสียงดังอีกแห่งหนึ่ง พยายามส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี

(๓) ใช้วิธีเตือนด้วยการกระทำ และคำพูด เช่น มอง หรือทำสัญญาณให้รู้ว่าไม่ถูกต้องโดยไม่มีลักษณะบังคับ ชูเขঁ็น หรือ ดุ ถ้าเตือนด้วยวาจาก็พูดให้สุภาพ แต่หนักแน่น

(๔) สอนพฤติกรรมช่วยสังคม ครูช่วยแนะนำนักเรียนให้แสดง พฤติกรรมที่ถูกต้อง เช่น ถ้านักเรียนวิ่งแข่งกันเข้าห้องเรียนและทะเลาะกัน ครูต้องหาทางให้ตกลงกันโดยสันติวิธี

(๕) การใช้อำนาจของครู เด็กบางคนรู้กฎระเบียบ แต่ก็ยังทำผิด ครูต้องหาสาเหตุและลงโทษตามความเหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

(๖) ครูควรมีเจตคติต่อเด็กว่า เด็กสนใจเรียน ต้องการอยู่กับเพื่อน ทำดีกับเพื่อน ต้องการความยุติธรรมมีความกรุณาต่อเพื่อน ครูควรค้นหาว่าทำไมเด็กจึงทำไม่ได้แล้วหาทางช่วยเหลือตามข้อ (๑) – (๔)

๒ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์ที่มีความอบอุ่น จะเป็นแรงจูงใจให้ศิษย์สนใจในความเป็นอยู่ของคนอื่น อย่างไรก็ตามครูที่ยึดมั่นในพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา รวมทั้งมี ปิยะวาจา จะช่วยได้มาก

๓. พัฒนาความเข้าใจจริยธรรมของเด็ก ครูต้องสอนเด็กให้เข้าใจว่าความยุติธรรมและความกรุณานั้นคืออะไร ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังหลักธรรมเหล่านั้นคืออะไรครูต้องพูดถึงจริยธรรมในชั้นเรียนบ่อย ๆ เพื่อเตือนความจำและการปฏิบัติ

๔. สร้างชุมชนของความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ในห้องเรียนให้ความสำคัญและความต้องการทางจิตวิทยาของเด็ก ๓ ประการ คือ ความเป็นตัวเอง ความรอบรู้ และความเป็นหมู่คณะ ซึ่งมีข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นที่พอสรุปได้ ดังนี้

^{๖๕}สรุปคดี หลาบมาลา, การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน.วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. ๑๓ (มกราคม-เมษายน ๒๕๔๑), ๒๕๔๑, หน้า ๔๐-๔๑.

(๑) ครูไม่ควรทำโทษเด็กด้วยการใช้อารมณ์

(๒) ส่งเสริมให้เด็กคิดแบบมีเหตุผล

(๓) ให้เด็กแสดงเหตุผลที่กระทำผิดและให้ที่ประชุมนักเรียนหาทางออกที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เพราะครูต้องจัดมวลประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ควบคู่ไปกับการ กำกับ ติดตามผลการปฏิบัติตนของนักเรียน พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการ พัฒนาการระบวนการเรียนรู้และการประพฤติปฏิบัติตนที่ตั้งาม

จากที่กล่าวเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศการสอนด้านการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน พอสรุปได้ดังนี้

๑. เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมการสอนทุกครั้ง

๒. เสนอแนะให้ครูสอนโดยเน้นการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนมากกว่าการตอบคำถามถูกต้อง

๓. จัดประชุมครูเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอบรมจริยธรรมนักเรียน

๔. เน้นให้ครูตักเตือน อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด

๕. ครู ควรนำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาจำแนกให้เห็นคุณและโทษตามแนวจริยธรรม

๖. เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่สังเกต ตักเตือน อบรม การแต่งกาย คำพูดและมารยาททุกครั้งที่เข้าสอน

๗. เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในท้องถิ่นที่ประพฤติปฏิบัติดีมาเป็นวิทยากรสอนจริยธรรม

๘. เสนอแนะให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีมาเป็นตัวอย่างประกอบการสอนจริยธรรม

๙. จัดหาหนังสือ เอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้คณะครูศึกษา

๑๐. แนะนำให้ครูศึกษาภูมิหลังความประพฤตินักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในจัด อบรมจริยธรรม

๒.๓.๕.๔ การจัดกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นการเข้าร่วมและการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญได้แก่การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่สนองนโยบายการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มี จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งโรงเรียน ครู-อาจารย์ ต้องดำเนินการอย่างมี เป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม^{๖๖}

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา ใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งได้จัดวิชาจริยธรรมอยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปะ จริยธรรม^{๖๗}

ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านจริยธรรมนั้น โรงเรียนทุกแห่งจัดเป็น กิจวัตรอยู่แล้วเช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การสวดมนต์ไหว้พระในวันสุตสัปดาห์ การจัด กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และการจัด กิจกรรมอื่น ๆ ตามความเห็นและความต้องการของครูและนักเรียนหลักในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา และจัด ร่วมกับองค์กรเอกชน^{๖๘} และที่สำคัญ คือ ครูทุกคนและนักเรียนเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานให้ พร้อมเพรียงเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจ กำกับ ติดตาม เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียน ปราศจากอุปสรรคและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

สมพงษ์ จิตระดับ กล่าวถึงหลักการของการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ การส่งเสริมจริยธรรม พอสรุปได้ดังนี้^{๖๙}

๑. นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรม
๒. กิจกรรมสามารถพัฒนาการเรียนรู้ คุณสมบัติ เจตคติของผู้เรียนได้
๓. กิจกรรมต้องมีสาระความรู้และความน่าสนใจ

^{๖๖} กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๖๘} กรมการศาสนา, คู่มือการปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า ๔.

^{๖๙} สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, หน้า ๔๘.

๔. ควรสอนวิชาจริยธรรม โดยให้มีการฝึกภาคปฏิบัติ
  ๕. ควรจัดอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม
  ๖. ควรจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา
  ๗. ควรให้มีการยกย่อง ชมเชย ครูอาจารย์ ที่ประพฤติดีเป็นตัวอย่าง
  ๘. ควรให้มีการประกวดมารยาทนักเรียน โดยมีรางวัลเป็นกำลังใจด้วย
  ๙. ควรมีการสอนการฝึกวิชาจริยธรรมแทรกไว้ในทุกวิชา
  ๑๐. ควรจัดให้มีวิชาจริยธรรมลงในหลักสูตรทุกชั้น
  ๑๑. ควรขอให้ครูอาจารย์ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
  ๑๒. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษาที่เกี่ยวกับวิชาจริยธรรม
  ๑๓. ผู้สอนปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยและหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ
  ๑๔. ควรจัดทำเอกสารหรือคู่มือประกอบการเรียน
  ๑๕. ควรเชิญวิทยากรในท้องถิ่น ผู้มีความชำนาญในเรื่องจริยธรรมของศาสนามาให้การอบรมแก่นักเรียน
  ๑๖. ควรสอนหลักการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของแต่ละศาสนา
  ๑๗. ควรติดตามผลการสอน โดยเน้นการประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน
  ๑๘. ควรจัดให้มีวิทยากรพิเศษมาบรรยาย
- นอกจากนั้น สมพงษ์ จิตระดับ ได้กล่าวถึงแนวทางของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้พอสรุปได้ดังนี้^{๗๐}
๑. สร้างพื้นฐานของเนื้อหาที่เรียนรู้ตรงจุดมุ่งหมายและความคิดรวบยอดของจริยศึกษา
  ๒. สอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ วุฒิภาวะและระดับสติปัญญาของนักเรียน
  ๓. ต้องเป็นรูปธรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหวได้
  ๔. ต้องมีความทันสมัย ทันกับปัญหา และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
  ๕. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด
  ๖. ระยะเวลาเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน ประมาณ ๑๕ – ๒๐ นาที
  ๗. น่าสนใจและสอดแทรกความสนุกเพลิดเพลินได้
  ๘. มีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึก ความนึกคิดของนักเรียนทางที่เป็นประโยชน์
  ๙. มีสาระ ทำทนายให้นักเรียนรู้จักคิด ใช้เหตุผลและหาคำตอบด้วยตนเอง
  ๑๐. ควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้
  ๑๑. ใช้สื่อประกอบ
  ๑๒. วัดและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมได้

^{๗๐} สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, หน้า ๑๗๗.

กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมอีกประเภทหนึ่ง เป็นกิจกรรมของโรงเรียน แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนควรสอดแทรกอบรมจริยธรรมให้นักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม เพราะจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมแห่งความเป็นผู้มีจริยธรรมได้อย่างแท้จริง สมพงษ์ จิตระดับ ได้กล่าวถึงกิจกรรม ที่ช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจ น้ำใจ และศีลธรรมแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท สรุปได้ดังนี้

๑. กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ
๒. กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
๓. กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา
๔. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์

ซึ่งในส่วนของกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

๑.พานักเรียนออกไปทำกิจกรรม นอกสถานที่ เช่น พาไปเวียนเทียน ไปไหว้พระ สวดมนต์ ฟังเทศน์ และศึกษาสถานที่สำคัญ การ เข้าค่ายพุทธบุตร

๒. การจัดกิจกรรมศาสนาในโรงเรียน ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยายธรรมะ การทำบุญตักบาตรในโรงเรียน การนิมนต์พระมาเทศน์ การหล่อเทียนพรรษา

๓. กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอได้แก่ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การอบรม การให้คำแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติ

นอกจากกิจกรรมดังกล่าว การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนอาจทำได้ดังนี้

๑. จัดทำโครงการประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลแก่นักเรียนประพฤติดี
๒. จัดประกวดการเล่านิทานธรรมะหรือนิทานชาดก
๓. จัดการแสดงของนักเรียน โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรม
๔. การคัดเลือกผู้นำนักเรียนด้านจริยธรรม

การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ควรทำในรูปของแผนงาน โครงการ ที่มีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน พร้อมกันนี้ก็ควรจะมีการประสานงานให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดีงาม

๒.๓.๕.๕ การประเมินผลทางจริยธรรม

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตราที่ ๒๖ ได้ให้หลักของการประเมินนักเรียนไว้ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การแสดงพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ” ซึ่งการประเมินผลทางจริยธรรม เป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมว่า พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ใคร นอกจากนี้ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้กล่าวถึง การประเมินผลจริยธรรมในลักษณะของการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจริยธรรมของนักเรียนไว้พอสรุปได้ว่า เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดว่าจะประเมินอะไรแค่ไหน อย่างไร พร้อมทั้งต้องประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นระยะๆ และสรุปตัดสินให้ผู้เรียนที่มีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอผ่านเกณฑ์การผ่านช่วงชั้น^{๗๑}

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงเรื่องการประเมินผลจริยธรรมโดยสรุปว่าจะต้องประเมินตามองค์ประกอบของจริยธรรม ๔ ประการ คือ^{๗๒}

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้เรื่องกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนสังกัดอยู่ว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ความรู้เชิงจริยธรรมนี้จะมีมากขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ

๒. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกเชิงจริยธรรม และความรู้สึกเชิงจริยธรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่าชอบหรือไม่ชอบซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไปตามค่านิยมของสังคมนั้นๆ

๓. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลของการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จัดเป็นเหตุผล เหตุผลเชิงจริยธรรม ในระดับสูงเป็นพฤติกรรมที่สังคมต้องการมากที่สุด

๔. พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ หรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือค่านิยมในสังคมนั้นการประเมินทางจริยธรรมจะต้องกำหนดรูปแบบให้ชัดเจนว่า องค์ประกอบของจริยธรรมใดจะใช้วิธีวัดอย่างไร วัดอะไร และใช้เครื่องมือชนิดใด

^{๗๑}กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย, หน้า ๑-๕.

^{๗๒}สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, การวัดผลประเมินผลผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

ในการประเมินผลทางจริยธรรม ผู้ประเมินมี ๒ ลักษณะ คือ

๑. ผู้ประเมินนักเรียน เรียกว่า การวัดทางตรง ผู้ประเมินได้แก่ ครู ผู้ปกครอง หรือเพื่อนนักเรียน ประเมินการกระทำของนักเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสถานการณ์จริงสถานการณ์จำลอง ว่าบุคคลจะทำอะไร อย่างไร ในสถานการณ์นั้น ๆ วิธีวัด คือ การสังเกต เครื่องมือวัด ได้แก่ แบบสำรวจรายการ แบบประมาณค่า ฯลฯ ส่วนใหญ่จะใช้วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย ส่วนด้านพุทธิพิสัยจะใช้การทดสอบ

๒. นักเรียนประเมินตนเอง เรียกว่า การวัดทางอ้อม กระทำโดยให้นักเรียนบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือการปฏิบัติของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ เครื่องมืออาจใช้แบบสำรวจรายการ แบบประมาณค่าการสรุปผลการประเมินนักเรียนแต่ละคนควรนำผลการวัดของครู ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียนและผลที่นักเรียนประเมินตนเองมาประกอบกัน จึงจะมาสรุปเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนได้เที่ยงตรงยิ่งขึ้น

วิธีการวัด ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การให้รายงานตนเอง กลวิธีระบายความในใจ สังคมมิติ ซึ่งวิธีการวัดดังกล่าว ผู้ประเมินอาจเป็นนักเรียนประเมินตนเองหรือผู้ประเมิน (ครู ผู้ปกครอง เพื่อน) ถ้าจะให้การประเมินในแต่ละครั้งมีประสิทธิภาพจึงควรกำหนดเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับวิธีการนั้น ๆ ด้วยวิธีการวัดและเครื่องมือที่ใช้ประเมินพฤติกรรมจริยธรรมมีหลายชนิด ในที่นี้จะนำเสนอเพียง ๓ ชนิด ดังต่อไปนี้

๑. การสังเกต เป็นการพุดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้น ๆ แสดงออกด้วยสายตาในสถานการณ์หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถเห็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติในการสังเกตต้องกำหนดประเด็นหรือสิ่งที่จะสังเกตได้ล่วงหน้าก่อน ขณะสังเกตต้องจดบันทึกไว้ด้วย ผลที่ได้จากการสังเกตจะตรงกับความเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสำรวจรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพ

๒. การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือวัดอีกชนิดหนึ่งที่ใช้วัดพฤติกรรมทั้งด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย การสัมภาษณ์มีลักษณะคล้ายกับการถามตอบด้วยวาจา(ปากเปล่า) แต่เป็นในลักษณะการพุดคุยที่มีจุดมุ่งหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบกับเครื่องมือวัดชนิดอื่นโดยเฉพาะการสังเกตได้เป็นอย่างดี การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ได้เปรียบกว่าการสังเกตตรงที่ไม่ต้องรอคอยพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดหรือไม่ เพราะเราสามารถถามได้ทันที การสัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์

๓. แบบทดสอบ เป็นวิธีการวัดซึ่งอาจทำได้โดยการ ถามตอบด้วย วาจา หรือให้เขียนตอบซึ่งลักษณะของคำถามอาจเป็นการถามความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และถามความรู้สึกโดยใช้สถานการณ์เป็นตัวเรา ซึ่งสถานการณ์อาจใช้เรื่องราวที่เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ และเรื่องราวที่เป็นรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๑. วิเคราะห์พฤติกรรม คุณลักษณะจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะ จัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ จึงต้องแยกแยะให้เป็นพฤติกรรมย่อยที่สามารถตรวจสอบได้ก่อน เมื่อตรวจสอบแล้วจึงสรุปเป็นคุณลักษณะจริยธรรมนั้น ๆ อีกทีหนึ่ง ซึ่งขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนที่จะจัดทำแผนการสอน

๒. เลือกวิธีการวัดและสร้างเครื่องมือวัด พฤติกรรมที่เกิดขึ้นบางคุณลักษณะอาจแตกต่างกันดังนั้นจึงจำเป็นต้องเลือกวิธีการวัด และใช้เครื่องมือวัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด เช่น จุดประสงค์ที่เป็นด้านพุทธิพิสัยควรใช้แบบทดสอบ ด้านจิตพิสัยวิธีวัดที่ตรงที่สุดคือ การสังเกต แต่ถ้าบางครั้งต้องวัดกับคนหมู่มาก และจำกัดด้านเวลาอาจใช้แบบวัดสถานการณ์สำหรับด้านทักษะพิสัยวิธีวัด คือ การสังเกต โดยจะต้องมีแบบบันทึกผลการสังเกตด้วย ซึ่งการสังเกตนั้นจะเน้นกระบวนการปฏิบัติ

๓. การกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน การกำหนดเกณฑ์เป็นเรื่องที่ค่อนข้างไม่เป็นปรนัยเพราะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีเกณฑ์ก็จะมีสิ่งใดที่จะช่วยวินิจฉัยและช่วยในการปรับปรุงผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะนั้น ๆ เพราะฉะนั้นต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน โดยปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

๔. การสรุปผลการประเมิน การลงความเห็นหรือสรุปความเห็นเป็นขั้นที่จะวิเคราะห์ตามเกณฑ์ว่า พฤติกรรมจริยธรรมของผู้เรียนมีอยู่มากน้อยเพียงใด และอยู่ในทิศทางใดแล้วนำมาพิจารณาว่าจะปรับปรุงจุดบกพร่องอย่างไร หรือจะส่งเสริมจุดดีอย่างไรเพื่อให้คุณลักษณะที่ดีนั้นคงอยู่และพัฒนายิ่งขึ้น

การประเมินผลจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนต้องจัดให้การประเมินผลจริยธรรมที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ในขณะเดียวกันต้องให้ผู้ประเมินนักเรียนควบคู่กันไป ซึ่งการประเมินผลจริยธรรมนักเรียนจะเป็นการชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมตามเกณฑ์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องใส่ใจและพัฒนาศักยภาพในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การบริหาร ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรม รวมถึงด้านการประเมินผลทางจริยธรรม เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องจริยธรรมจากสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวของนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถซึมซับจริยธรรมได้อย่างยั่งยืน

๒.๓.๖ แนวคิดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมจริยธรรมไว้สรุปได้ว่า ต้องจับจุดในการส่งเสริมให้ถูกจุด การคิดจะสร้างเสริมจริยธรรมกันที่ละข้อ เป็นการกระทำที่ผิดธรรมชาติที่ถูกต้อมนั้นให้จับจริยธรรมตัวแทนหรือจริยธรรมตัวนำของเรื่องให้ได้ ส่งเสริมอันนี้อันเดียวก็จะแก้ปัญหาที่เดียวได้หลายอย่าง เช่น จริยธรรมตัวนำ คือ ความไม่รักงาน ก็จะแก้นิสัยความไม่รักงานได้ นิสัยความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความฉลาดในการจัดการ ความตรงต่อเวลาเหล่านี้ก็จะตามมา^{๗๓}

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ ๖ ประการ คือ^{๗๔}

๑. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
๒. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต
๓. ผู้เรียนมีความกตัญญู กตเวทิต
๔. ผู้เรียนมีเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว
๕. ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
๖. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

นภาพร ฌ เชียงใหม่และคณะ ได้กล่าวถึงบทความเรื่อง “คุณธรรม จริยธรรมสามารถสอนได้ หรือไม่” โดยเป็นบทความที่ลงตีพิมพ์ใน The Wall Street Journal ได้กล่าวว่า การเปิดสอนวิชาคุณธรรม จริยธรรม ไม่สามารถสอนได้ แต่มีนักจิตวิทยาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนคุณธรรม จริยธรรม ชื่อ James Rest ได้ออกมาเขียนบทความโต้แย้ง โดยนำแนวคิดของนักปรัชญาชื่อโซเครตีส (Socrates) ที่ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องประพฤติและจะต้องกระทำ ความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องสอนได้^{๗๕}

^{๗๓}พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), หน้า ๕๒ – ๕๕.

^{๗๔}สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุดทอง จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

^{๗๕}นภาพร ฌ เชียงใหม่และคณะ, เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า ๕.

ประเวศ วะสี กล่าวถึงระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ว่า อุปสรรคของการพัฒนาจริยธรรม คือ ระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง เน้นว่าเรียนวิชาอะไร ได้ใช้ตำราอะไร สอบวิชาอะไร และสำเร็จวิชาอะไร เรื่องนี้ท่านเจ้าคุณพรหมคุณาภรณ์ พุดมา ๒๐-๓๐ ปี ว่าเป็นการศึกษาแยกส่วน แยกการศึกษาจากชีวิต เด็กไม่อยากคุยกับพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เพราะคุยแล้วไม่ได้คะแนน คะแนนไปอยู่ในการท่องตำรา แท้จริง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีความรู้ในตัวมา น่าจะเรียนรู้^{๗๖}

พนัส หันหาคินท์ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังแก่นักเรียนว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องพยายามปลูกฝังคุณสมบัตินี้ดี และพยายามไถ่ถอนคุณสมบัตินี้ไม่ให้พรารถนาให้ออกไปจากจิตใจของเยาวชนเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ คุณสมบัตินี้มีทั้งค่านิยมและเครื่องชี้บ่ง ค่านิยมทั้งที่เป็นค่านิยมที่คงตัวหรือที่อาจจะต้องค่อย ๆ พัฒนาขึ้นตามความเหมาะสมก็ตามคุณสมบัตินี้ที่น่าจะได้ปลูกฝังให้แก่นักเรียนของเราคือ ความยึดมั่นในวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงามของไทย เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ความสามัคคีในหมู่คณะและระหว่างกลุ่มชนในชาติ ยึดมั่นในคำสอนศาสนา มีความขยันหมั่นอดทนในการประกอบอาชีพอันสุจริต รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ การพัฒนาสมรรถภาพส่วนบุคคลมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีความเป็นเสรีในการคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่นิยมการได้สิ่งต่าง ๆ มาด้วยความทุจริต รู้จักฟังตนเอง มีความขยันขันแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาสมรรถภาพส่วนบุคคลก็คือ การสร้างความเป็นเสรีให้แก่บุคคล ผู้ที่ได้รับการศึกษาควรจะได้ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในส่วนบุคคลของตนเป็นอย่างดี กล่าวคือรู้จักตนเองให้สมกับที่ได้เกิดมาเป็นสมาชิกในสังคมมนุษย์ เช่นรู้จักและมีความสามารถในการพูด คิด เขียน อ่าน รู้จักรักษาสุขภาพทั้งทางกายและทางจิต ทั้งส่วนตัวและของสังคม ความสามารถในการเชิงเศรษฐกิจ คุณสมบัตินี้เราต้องการปลูกฝังให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมและมัธยมศึกษาในเรื่องนี้ก็คือ การรู้จักเป็นผู้บริโภคที่ดี รู้จักใช้จ่ายใช้สอยเงินอย่างมีประโยชน์ รู้จักการเก็บหอมรอมริบ มีความมัธยัสถ์ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่รังเกียจการทำงานที่สุจริต และรู้จักหลักการและวิธีการของสหกรณ์ รู้จักการประสานประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล พลเมืองที่ดีของชาติ ควรมีความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยทรัพย์ที่หามาได้โดยได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่า ควรรู้จักการสงวนทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติร่วมกันของประชาชน การรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมซึ่งกำลังเสื่อมโทรมลงทุกขณะเพราะความประมาทและการไม่รู้จักใช้ ควรรู้จักการวิเคราะห์ข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มี

^{๗๖} ประเวศ วะสี, ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล นนทบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๕.

การเสนอในท้องตลาดรู้จักการประหยัดและการลงทุนเพื่อผลตอบแทนในอนาคต ปัญหาที่นำ
 ห่วงอีกประการหนึ่งก็คือการหมกมุ่นในการพนัน และปัญหาเรื่องยาเสพติด เป็นหน้าที่ของ
 โรงเรียนจะต้องกวดขันอย่างเข้มงวดในอบายมุขทั้งสองประการนี้ เพราะสิ่งชั่วร้ายและ
 อาชญากรรมต่าง ๆ มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ง่าย จากอบายมุขทั้งสองประการนี้ ความเป็นผู้ตั้งอยู่
 ในจริยธรรม โรงเรียนทุกประเภทจะต้องเป็นแหล่งที่ปลูกฝังจริยธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬา รู้จัก
 เสียสละเพื่อส่วนรวมและความอยู่รอดของประเทศชาติ รู้จักรับฟังความเห็นของผู้อื่น มีหิริโอตตัปปะ
 และรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ คุณค่าทางจริยธรรมนั้นจำเป็นจะต้องมี
 รากฐานมาจากความเข้าใจในวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนเองและของเพื่อนร่วมโลก
 โดยเฉพาะวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนเอง

เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ กล่าวว่า การสร้างคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา มี
 สถานศึกษาเป็นจำนวนมากที่ได้ละเลย หรือขาดความเข้มแข็งในการที่จะรักษาหรือส่งเสริม
 คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร ทั้งที่เป็นผู้สอนและผู้เรียน ทั้งนี้เพราะมีการมุ่งเน้นการผลิต
 คนให้มีความรู้ เป็นปริญญาชนมากกว่าปัญญาชน หรือบางแห่งผลิตคนแต่เป็นคนที่ไม่มีความรู้
 ความสามารถเพียงพอมีแต่วุฒิการศึกษาเป็นเครื่องประดับเท่านั้น หรือผลิตคนที่มีความรู้แต่
 ขาดคุณธรรมและจริยธรรม หรือมีทัศนคติและค่านิยมที่ผิด ๆ จนทำให้คนในสังคมวัดคุณค่ากัน
 ที่ผลประโยชน์ การมุ่งหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างขาดคุณธรรมประจำใจมี
 ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นว่าการแก้ไข
 หรือการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา ครู อาจารย์มีส่วนสำคัญในการนำและการ
 สร้างคุณธรรม จริยธรรม เพราะเป็นเรื่องภายในจิตใจที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก
 ครูจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี ครูจะต้องสร้างจิตใจที่มีความเมตตา กรุณาต่อนักเรียนมีความ
 ปรารถนาดีต่อนักเรียน การสอนทุกครั้งจะต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและทักษะชีวิต
 ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องหมั่นหาบทความรายงานการวิจัยงาน
 เขียน เรื่องราวหรืออาจสร้างบทความที่ดีที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สังคมและนำมาเผยแพร่
 ให้กับนักเรียนในห้องเรียนหรือติดบอร์ดเพื่อให้มีการอ่านอย่างทั่วถึงอยู่เสมอ ครูต้องมีการ
 รณรงค์ ส่งเสริมยกย่องประกาศให้รางวัลแก่ผู้เรียน หรือคนในสังคมที่ทำความดี ความงาม มี
 คุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยกย่องและเป็นแบบอย่าง ขณะเดียวกัน นักเรียนที่ขาดคุณธรรม
 จริยธรรมที่ดั่งงาม ครูจะต้องให้อภัยและให้โอกาส สนับสนุนให้นักเรียนคนนั้นกลับตัวกลับใจ
 เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสียใหม่อย่างอดทนอดกลั้นและทุ่มเท ^{๗๗}

^{๗๗}เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์, เอกสารรวบรวมบทความทางวิชาการ บทความพิเศษ และบทความ
 งานวิจัยของอาจารย์ ดร.เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, (ภาควิชาอาชีวศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔-๑๕.

วิจิตร ศรีสอ้าน กล่าวว่า หากนำจริยธรรมไปทำเป็นวิชา จริยธรรมก็จะไม่เกิด เพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชา ท่านอาจารย์พุทธทาสจะย้ำว่า การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือการปฏิบัติ และการได้ผลจากการปฏิบัติที่เรียกว่าปฏิเวธ คือผลจากการปฏิบัติ และยังได้กล่าวต่อนหนึ่งใน การประชุมและปาฐกถาพิเศษ เรื่อง พลังเยาวชนเพื่อสร้างคุณธรรมว่าโรงเรียนแต่ละแห่งต้อง สร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุขภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจเพื่อให้ได้เด็กดีมีความรู้ อยู่ดีมีความสุข^{๗๘}

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ ได้กล่าวถึงการวัดจริยธรรมว่า การพัฒนา จริยธรรม จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดมาแต่กำเนิด แต่จริยธรรมเกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญแต่ คุณภาพในการเรียนรู้และสั่งสมจริยธรรมแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนมีสำนึกทางจริยธรรม ตั้งแต่เล็ก ๆ บางคนโตแล้วยังไม่มีสำนึกทางจริยธรรม โครงสร้างทางสมอง โครงสร้างการรับรู้ และโครงสร้างของการมีสำนึกบาปบุญคุณโทษ เป็นสิ่งสำคัญมากที่ก่อร่างสร้างมนุษย์แต่ละคน ให้เป็นตัวตนคนหนึ่ง ให้คนภูมิใจและเสียใจในความเป็นตัวตนของตน ผลจากโครงสร้างทาง สมองและอวัยวะสั่งการของร่างกายให้คนแสดงออกทางจริยธรรมแตกต่างกัน หลายคนจึงยกให้ เป็นผลมาจากยีน (Genetic) แต่ก็ให้น้อยกว่าสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสภาพของสังคมทั้งหลายที่ คนนั้นเจริญเติบโตขึ้นหรือได้เรียนรู้มีประสบการณ์ทางจริยธรรมจากสังคมนั้น ๆ ครอบครัวยุติเพื่อน โรงเรียน สื่อ ล้วนมีอิทธิพลในการพัฒนาจริยธรรมอย่างมาก^{๗๙}

ดังนั้น การศึกษาจึงต้องมุ่งเสริมสร้างและปลูกฝังความรู้และความเข้าใจตลอดจน ความซาบซึ้งในวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนอย่างแน่นแฟ้นด้วย หากคุณค่าทางจริยธรรม ของคนในชาติเสียไปก็หมายถึง การขาดองค์ประกอบที่สำคัญในความเป็นชาติ คุณสมบัติสำคัญ อีกประการหนึ่งที่จะต้องเน้นเป็นพิเศษคือการรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น การทำงานร่วมกับคนอื่น นั้นย่อมจะเรียกร่องคุณสมบัติอย่างอื่นตามมา เช่น การรู้จักเสียสละ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น รู้จักการผ่อนหนักผ่อนเบา และรู้สึกละเอียดอ่อนต่อการหลีกเลี่ยงจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมา ความจริงนั้น เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าในสภาพแห่งสังคมปัจจุบันการร่วมมือกันทำงานเป็นสิ่งที่ หลีกเลี่ยงไม่ได้โรงเรียนจำเป็นจะต้องหาวิธีปลูกฝังความสามารถในเรื่องนี้ให้เป็นผลสำเร็จด้วย ความยึดมั่นในความรักชาติ ความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งชาติ และมี ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เราย่อมประจักษ์ชัดอยู่แล้วว่าความอยู่รอดของ ประเทศชาติและความรุ่งเรืองของชาติ ย่อมขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ที่ประชาชนมีต่อชาติ หาก ประชาชนมีความรักชาติและมีความรู้สึกเรื่องชาตินิยมเป็นอย่างดีแล้วก็เป็นที่น่าใจได้ว่าเราจะมี ภูมิป้องกันการทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเป็นการบ่อนทำลายชาติ

^{๗๘} วิจิตร ศรีสอ้าน, *คุณธรรม ๘ ประการ*, สยามรัฐ ฉบับประจำวันศุกร์ที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๐.

^{๗๙} ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, *การวัดด้านจิตพิสัย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยา สาส์น, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๙.

๒.๓.๗ กระบวนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า ต้องดำเนินการพัฒนาร่วมกันทั้งระบบในโรงเรียนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนได้แก่ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สำหรับขั้นตอนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมี ๗ ขั้นตอนคือ^{๕๐}

๑. ศึกษาปัญหาเพื่อกำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียน
๒. จัดตั้งองค์กรในโรงเรียนและพัฒนาบุคลากร
๓. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
๔. จัดตั้งองค์กรนักเรียน
๕. จัดกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัย

๖. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๗. ประเมินผล

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดังนี้

๑. แนวทางในการศึกษาปัญหาเพื่อกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนมีดังต่อไปนี้

(๑) สำรวจสภาพปัญหาในเรื่องจริยธรรมด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เช่น การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทนว่าอยู่ในสภาพเช่นไร เป็นต้น

(๒) พิจารณาแนวโน้มในอนาคตที่สังคมต้องการให้มีคุณลักษณะอย่างไร เช่น สังคมต้องการให้คนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น

(๓) นำผลจากการดำเนิน ในข้อ (๑) และ (๒) มาพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นปัญหาและในอนาคตสังคมต้องการให้คนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

๒. แนวทางในการจัดตั้งองค์กรในโรงเรียนและพัฒนาบุคลากร

๒.๑ การจัดตั้งองค์กร รูปแบบในการจัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยทั้งระบบโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

(๑.๑) ให้นโยบายมอบหมายงานตั้งคณะทำงาน

(๑.๒) ให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ เช่น ติดต่อกับชุมชน เป็นต้น

(๑.๓) ติดตามกำกับดูแล

^{๕๐} กรมวิชาการ, คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย. (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๓๙), หน้า ๓๓-๓๗.

๒. บทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

(๒.๑) สำรวจปัญหา

(๒.๒) เสนอแนะกิจกรรมในหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือ นวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

(๒.๓) ทำหน้าที่ประสานงาน สร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งใน และนอกโรงเรียน เช่น จัดประชุมชี้แจง

(๒.๔) ติดตามผล กระบวนการทำงาน สนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. บทบาทและหน้าที่ของครู

(๓.๑) ร่วมมือเพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและดำเนินงานทั้งการ เผยแพร่การสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

(๓.๒) ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

(๓.๓) หาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

๔. บทบาทหน้าที่ขององค์กรนักเรียน

(๔.๑) ช่วยดูแลกำกับการปฏิบัติตนของนักเรียน

(๔.๒) สร้างความสำนึกให้นักเรียนประพฤติตัวให้เป็นแบบอย่างแก่ ผู้อื่นทั้งต่อตัวนักเรียนในองค์กรเอง และนักเรียนคนอื่น ๆ

๕. บทบาทและหน้าที่ของที่ปรึกษาคือให้คำปรึกษาและให้ความร่วมมือกับทาง โรงเรียนในการพัฒนาจิตพิสัย

๒.๒ แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารและ คณะทำงานซึ่งมีดังต่อไปนี้

๑. ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในแนวทางพัฒนาจิตพิสัย

๒. ใช้ระบบกลุ่มในการพัฒนา เช่น แบ่งกลุ่มการทำงาน และมีหัวหน้ากลุ่ม รับผิดชอบ เป็นต้น

๓. อบรมผู้นำนักเรียน

๔. จัดประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสาร จุลสารให้ความรู้ จัดหมายข่าว เป็นต้น

๕. ติดตามผล

๓. แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีแนวทางดังนี้

๑. จัดประชุมชี้แจง

๒. ขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองประเมินการพัฒนาจิตพิสัยของนักเรียนที่บ้าน

๓. จัดให้มีการพบปะผู้ปกครอง เช่น การเยี่ยมบ้าน หรือเชิญมาร่วมกิจกรรมที่ โรงเรียน ครูไปร่วมกิจกรรมสำคัญ ที่หมู่บ้าน

๔. ครูควรจัดกิจกรรมพัฒนาจิตพิสัยเมื่อเด็กนำไปปฏิบัติให้ผู้ปกครองเห็นจะทำให้ผู้ปกครองเห็นคุณค่าและเกิดความสำนึก ที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนา จิตพิสัย

๕. โรงเรียนขอความร่วมมือจากสถาบันทางศาสนาในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน เพื่อเข้ามาช่วยกันพัฒนาจิตพิสัย

๔. แนวการจัดองค์กรนักเรียน เป็นการจัดให้นักเรียนทำงาน เช่น จัดสถานนักเรียน จัดกลุ่มสีของนักเรียน เป็นต้น เพื่อบริการนักเรียนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาจิตพิสัย ซึ่งการจัดองค์กรของนักเรียนและการบริการอำนวยความสะดวกต่างๆ นี้ อาจจะทำโดยนักเรียนหรือครูก็ได้

๕. แนวการจัดกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาจิตพิสัย ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในห้องเรียนนั้น ครูทุกคนต้องมีความพร้อมใจที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับปรัชญาโรงเรียนด้วยการร่วมกันกำกับดูแลนักเรียนให้ เป็นไปตามข้อตกลง เช่นการตรงต่อเวลา ครูทุกคนต้องร่วมกันดูแลเรื่องการเข้าห้องเรียน การส่ง งานของนักเรียนเรียนให้ตรงเวลา เป็นต้น

๖. แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่

๑. การจัดชุมนุมต่าง ๆ

๒. การจัดประกวดต่าง ๆ

๓. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพัฒนาจิตพิสัย เช่น การจัดกิจกรรมแบบ ๕ ต

ต ที่ ๑ ตระหนัก คือ สร้างกิจกรรมให้นักเรียนตระหนักว่าตนเองเป็นคนอย่างไร

ต ที่ ๒ ตันแบบ คือ ให้นักเรียนหาว่าคนดีหรือต้นแบบที่ดีของสังคมเป็นอย่างไร

ต ที่ ๓ ตัวเสริมแรง คือ หาวิธีการเสริมแรงที่เด็กทำดี เป็นการเสริมแรงกระตุ้น

ให้คนอื่นเห็นเป็นแบบอย่าง

ต ที่ ๔ ควบคุมตนเอง

ต ที่ ๕ ติดตามประเมินผล

๗. แนวทางการประเมินผลการพัฒนาจิตพิสัย ในการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายอย่างที่ครูควรประเมินเช่นสภาพแวดล้อม ตัวนักเรียน ตัวครู หรือกระบวนการที่ครูใช้ในการพัฒนาการประเมินอาจใช้ได้หลาย ๆ วิธีเช่นการสังเกต การประเมินตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้สังคมมิติการให้กลุ่มรายงาน เป็นต้น

จากแนวคิดการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาสามารถ สรุปได้ถึงความสำคัญของ คุณธรรม จริยธรรม ได้ดังนี้

๑. ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลาย เป็นตัว กำหนดการแสดงออกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ และช่วย ประเมินการปฏิบัติของเราและบุคคลอื่น

๒. ทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจ และแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้เขาเลือกทางใดทางหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาเช่น การตัดสินใจปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แทนที่จะเลือกในทางช่วยพวกพ้อง หรือปฏิบัติในทางไม่สุจริต

๓. ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันของบุคคล

กิจพัฒนา เรื่องช่วย ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้สรุปได้ว่าการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน มีดังนี้^{๕๑}

๑. จัดนิทรรศการทางจริยธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา

๒. ส่งเสริมให้มีการประกวดกิจกรรมทางจริยธรรม เช่น เล่านิทาน ได้วาทะที่ แสดงละครเขียนคำขวัญ วาดภาพ การแต่งเพลง และร้องเพลง เป็นต้น

๓. การประกาศเกียรติคุณทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น ติดป้ายหน้าโรงเรียน เป็นต้น

๔. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางจริยธรรมของโรงเรียน

๕. ประชุมเชิงปฏิบัติการและปรึกษาหารือเพื่อให้สอดแทรกจริยธรรมในวิชาการ

๖. ครูและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนเสริมจริยธรรมของโรงเรียน

๗. โรงเรียนควรจัดโครงการส่งเสริมจริยธรรมตลอดปี

๘. สอนจริยธรรมควบกับการสอนวิชาการทุกชั่วโมง

๙. รักษาระเบียบของโรงเรียนในด้านจริยธรรม ให้มั่นคงต่อเนื่องอย่างจริงจัง

---

^{๕๑} กิจพัฒนา เรื่องช่วย, จริยธรรมกับสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๑), หน้า ๓๓ - ๓๔.

๒.๓.๘ คุณลักษณะของจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับเยาวชน

คุณลักษณะของจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับเยาวชนในสถานศึกษา ได้กำหนดให้จัดสอนในวิชาจริยศึกษา ซึ่งวิชาจริยศึกษา คือ การศึกษาวิชาที่ว่าด้วยจริยธรรมมีจุดมุ่งหมายในการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะของพลเมืองให้มีคุณธรรม มีบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยและพฤติกรรมที่พึงงามตามความต้องการของสังคม จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ได้กำหนดให้จริยศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยซึ่งนับว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพของชาติ^{๕๒}

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยจัดเนื้อหาให้เป็นประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ และได้สรุปเป็นคุณลักษณะจริยธรรมตามแนวทางของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชนในสังคมไทย ซึ่งมี ๓๐ ประการ ดังนี้^{๕๓}

- (๑) การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์
- (๒) ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
- (๓) การไม่โลภ และไม่ขโมย
- (๔) ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และเสียสละ
- (๕) การไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
- (๖) การรู้จักความพอดี
- (๗) การไม่พูดปดไม่บิดเบือน ไม่อำพรางความจริง การไม่ยุยงให้เกิดความแตกแยกและการไม่พูดคำหยาบ
- (๘) การมีสัจจะ และความจริงใจ
- (๙) การไม่ลองและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ
- (๑๐) ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้สึกผิดชอบชั่วดี
- (๑๑) ความเป็นผู้มีเหตุผล
- (๑๒) ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว
- (๑๓) ความขยัน หมั่นเพียร
- (๑๔) ความอดทน อดกลั้น
- (๑๕) ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในตนเอง
- (๑๖) ความกตัญญูกตเวทิต

^{๕๒}สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สิบปี สปช. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕.

^{๕๓}กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๑), หน้า ๑๖.

- (๑๗) ความซื่อสัตย์สุจริต
- (๑๘) การทำใจให้สงบ มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส
- (๑๙) ความไม่เห็นแก่ตัว
- (๒๐) ความประณีต ละเอียด ถี่ถ้วน
- (๒๑) ความรับผิดชอบ
- (๒๒) ความมีน้ำใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง
- (๒๓) ความมีระเบียบวินัย และ การตรงต่อเวลา
- (๒๔) การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
- (๒๕) มารยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกาย และอยู่ร่วมในสังคม

(๒๖) มารยาทในการแสดงความเคารพบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ การขอภัย การแสดงความขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความไม่เห็นด้วย การแสดงความคิดเห็น การแสดงความเสียใจ การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ

(๒๗) หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ความสามัคคี ความเสียสละการให้อภัย ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจกัน

(๒๘) ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม

(๒๙) ความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

(๓๐) การแก้ไขข้อบกพร่องการปฏิบัติทางจริยธรรม ได้แก่ ผิดศีลธรรม ระเบียบกฎหมาย และ จารีตประเพณี

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ไว้อีก ๑๐ ประการ คือ^{๔๔}

(๑) มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโต สมวัย มีบุคลิกภาพที่ดีและมีความเหมาะสม มั่นคง มีความเคารพและภาคภูมิใจในตนเอง

(๒) มีสายใยผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว

(๓) มีวัฒนธรรมที่ดีงาม เข้าใจหลักการที่ถูกต้องของศาสนา รู้จักสาระแก่นแท้ของชีวิตและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๔) ความสามารถในการสื่อสารมากกว่า ๑ ภาษา รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเข้าใจถึงประโยชน์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย

(๕) เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมีวินัย มีเหตุผลและพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

^{๔๔}สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, ๒ ทศวรรษ. สยช, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓.

- (๖) เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น
- (๗) รู้จักคิด ไม่มั่งงาย และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเอง
- (๘) มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นผู้ผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสร้างงานและ
 อาชีพอิสระ ที่มีระบบจัดการที่ดี
- (๙) รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๑๐) รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิดและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

๒.๔ ประวัติโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์

๒.๔.๑ ประวัติโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์

เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ ตั้งขึ้นเพื่อยกระดับการศึกษาของท้องถิ่น
 อำเภอจอมบึงให้ถึงขั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและเป็นการประหยัดเศรษฐกิจของครอบครัว
 ที่อึดคัดขัดสน แต่ต้องการส่งบุตรหลานเข้าเรียนประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น
 บางประการ ต่อมาปีการศึกษา ๒๕๐๖ จึงได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งและเปิดทำการสอนได้ โดย
 ตั้งอยู่ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอ เป็นโรงเรียนประเภทสหศึกษา เปิดทำการสอน เมื่อวันที่ ๑๗
 พฤษภาคม ๒๕๐๖ ต่อมาเมื่อ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๑๘ ได้ย้ายมาอยู่ ณ ที่แห่งใหม่ซึ่งเป็น
 สถานที่ตั้งในปัจจุบัน และปีการศึกษา ๒๕๓๓ ได้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒.๔.๒ ข้อมูลโรงเรียน

ชื่อโรงเรียน โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

สถานที่ตั้ง เลขที่ ๑ หมู่ ๒ ตำบลจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
 รหัสไปรษณีย์ ๗๐๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๓๒ - ๒๖๑๓๙๐ แฟกซ์ ๐๓๒ - ๒๖๑๓๙๑

สัญลักษณ์ประจำโรงเรียน เป็นรูปเสมาธรรมจักร ประกอบด้วยชื่อโรงเรียนและลาย
 กนกเปลว

คติพจน์ประจำโรงเรียน ผู้ฝึกตนดีแล้ว เป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์

สีประจำโรงเรียน น้ำเงิน-เหลือง

อักษรย่อชื่อโรงเรียน ค.ร.

คำขวัญของโรงเรียน สำนึกหน้าที่ สมานสามัคคี มีความรับผิดชอบ

ต้นไม้ประจำโรงเรียน ต้นพิกุล

เปิดสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ)

สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

พื้นที่ ที่ดิน ๑๕ ไร่ ๓๖๔ ตารางวา

ระบบไฟฟ้าโรงเรียน มีหม้อแปลงใช้เอง

พาหนะประจำโรงเรียน รถจักรยานยนต์ขนาด ๓/๘ ซีซี

เปิดสอนครั้งแรก ปี พ.ศ. ๒๕๐๖

วิสัยทัศน์ คุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ เป็นผู้นำการสร้างโอกาสเรียนรู้ สู้ชีวิตที่ดี มีคุณค่า
ระดับสากล

พันธกิจ

๑. สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้เยาวชน
๒. ส่งเสริม พัฒนา และใช้ศักยภาพของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๓. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารและการเรียนการสอน

๔. พัฒนาระบบการบริหารงานในองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

เป้าประสงค์

นักเรียนเป็นคนดี มีความเป็นไทย ใฝ่เรียนใฝ่รู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีทักษะในการดำรงชีวิตที่พอเพียงตามวิถีประชาธิปไตย ได้รับการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านวิชาการ และอาชีพเต็มศักยภาพ

กลยุทธ์หลัก

๑. พัฒนาระบบบริหารการจัดการภายในโรงเรียน
๒. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
๓. พัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยเน้นคุณธรรมนำความรู้
๔. พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้
๕. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๔.๓ เกียรติภูมิโรงเรียน

- ปีการศึกษา ๒๕๒๖ ได้รับรางวัลโรงเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทาน
ปีการศึกษา ๒๕๒๗ โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร
ปีการศึกษา ๒๕๓๑ โรงเรียนปฏิบัติงานนิเทศฝ่ายวิชาการ
ปีการศึกษา ๒๕๓๒ หน่วย ช.ก.ท. ดีเด่น เขตการศึกษา ๕ โรงเรียนแม่แบบการแนะแนว โรงเรียนตัวอย่างการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ
ปีการศึกษา ๒๕๓๔ โรงเรียนแม่แบบการแนะแนวดีเด่นด้านอาชีพอิสระ

ปีการศึกษา ๒๕๓๕ หน่วย ส.อ.ร. ดีเด่นจังหวัดราชบุรี โครงการขยายโอกาสทางการศึกษากรณีพิเศษ

ปีการศึกษา ๒๕๓๖ ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาพละนาถมัย

ปีการศึกษา ๒๕๓๗ โครงการอุทยานการศึกษา

ปีการศึกษา ๒๕๓๘ โรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

ปีการศึกษา ๒๕๓๙ โรงเรียนจัดห้องสมุดดีเด่น สถานศึกษาดีเด่น ร่วมใจสู้ภัยเศรษฐกิจ

ปีการศึกษา ๒๕๔๓ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอจอมบึง

ปีการศึกษา ๒๕๔๔ ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนที่จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น

ปีการศึกษา ๒๕๔๘ ต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ปีการศึกษา ๒๕๔๙ โรงเรียนดำเนินกิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภค

ปีการศึกษา ๒๕๕๐ โรงเรียนนำร่องการกระจายอำนาจ

๒.๕ ประวัติโรงเรียนด้านทัตตะโกราษฎร์อุปถัมภ์

๒.๕.๑ ประวัติโรงเรียนด้านทัตตะโกราษฎร์อุปถัมภ์

โรงเรียนด้านทัตตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ จัดตั้งโดยความร่วมมือของประชาชนในเขตตำบลด้านทัตตะโก โดยกำหนดลอย สามบั้ง มอบที่ดินจำนวน ๓๕ ไร่ ๓ งาน ให้แก่ทางราชการสร้างเป็นโรงเรียนประจำตำบล ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ และประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวขนาด ๗ x ๒๑ เมตร จำนวน ๑ หลัง และได้เปิดทำการสอน เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๓ มีนายวิชัย ชื่อศรีสวัสดิ์ เป็นครูใหญ่ มีครูบรรจุใหม่ ๔ คน นักเรียน ๔๘ คน โรงเรียน ได้เจริญก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ โรงเรียนได้ดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี และอาคารดนตรีไทย โดยใช้งบประมาณจากการสนับสนุนของ” พระครูสุนทรธรรมกิจ (หลวงปู่หยอด) “ เจ้าอาวาสวัดแก้วเจริญ พร้อมทั้งคณะกรรมการศึกษา นอกโรงเรียน ภายใต้การนำของกำนันลอย สามบั้ง กำหนดตำบลด้านทัตตะโก ตลอดจนทั้งคณะครู อาจารย์ นักเรียนและนักการภารโรงของโรงเรียน จนแล้วเสร็จในปีเดียวกัน ในปีการศึกษา ๒๕๓๘ โรงเรียนเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายและได้ทำการสอนมาแล้ว ๒๕ ปี โดยมีอาคารเรียนถาวร ๒ หลัง อาคารเรียนชั่วคราวกึ่งถาวร ๑ หลัง โรงฝึกงาน ๑ หลัง อาคารห้องสมุด ๑ หลัง อาคารดนตรีไทย ๑ หลัง โรงอาหาร ๑ หลัง และหอประชุมโรงอาหาร ๑๐๐/๒๗ ๑ หลัง บ้านพักนักเรียน ๒ หลัง บ้านพักครู ๗ หลัง บ้านพักนักการ ๒ หลัง

๒.๕.๒ ขนาดและที่ตั้ง

โรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีเนื้อที่ ๓๕ ไร่ ๓ งาน ตั้งอยู่หมู่ ๒ ตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ ๗๐๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๓๒-๒๖๕๓๐๐ โทรสาร ๐๓๒-๒๖๕๓๐๐

๒.๕.๓ สภาพชุมชน

โรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ ตั้งอยู่ในเขตตำบลด่านทับตะโก ห่างจากที่ทำการอำเภอจอมบึงประมาณ ๑๘ กิโลเมตร ตำบลด่านทับตะโกจัดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีพื้นที่กว้าง ลักษณะชุมชน ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน ๒๐ หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพย้ายมาจากถิ่นอื่น เพื่อตั้งบ้านเรือน วิถีชีวิตส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิม คือ ประกอบอาชีพการเกษตร ค้าขาย มีส่วนน้อยที่รับราชการ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ ส่วนด้านวัฒนธรรมและประเพณี มีทั้งที่เป็นแบบไทย จีน ลาว ยังไม่มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.๖) ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี มักมีปัญหาครอบครัวและความยากจน ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เป็นพื้นที่ราบสูง อยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดราชบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแก้มอัน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี และอำเภอ ตานมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลชฎป่าหวาย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเบิกไพร และตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอตานมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ เป็นโรงเรียนประจำตำบล โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการ ดังนี้

๑. โรงเรียนบ้านห้วยท่าช้าง
๒. โรงเรียนบ้านหนองปากชฎ
๓. โรงเรียนบ้านหนองสีนวล
๔. โรงเรียนบ้านรางเฒ
๕. โรงเรียนบ้านทุ่งกระถิน
๖. โรงเรียนบ้านโกรกสิงขร
๗. โรงเรียนวัดด่านทับตะโก
๘. โรงเรียนหนองไก่อเถื่อน
๙. โรงเรียนบ้านทุ่งแจ
๑๐. โรงเรียนบ้านวังปลา
๑๑. โรงเรียนบ้านสันดอน
๑๒. โรงเรียนบ้านทุ่งแฝก
๑๓. โรงเรียนนมหาราช ๗
๑๔. โรงเรียนบ้านหุบพริก

๑๕. โรงเรียนบ้านพุตะเคียน

ในจำนวนนี้ เป็นโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น จำนวน ๒ โรงเรียน คือ ๑. โรงเรียนบ้านทุ่งกระถิน ๒. โรงเรียนนมหาราช ๓

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาท

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับบทบาท พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พระมหาวิสมัญญา ทูยไธสงค์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริม
องค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด
ประชากร /กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ๑๒ กลุ่ม ในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดตราด ซึ่งมีอายุการก่อตั้งกลุ่ม ๓ ปีขึ้นไป และมีสถานที่ก่อตั้งกลุ่มอยู่ในวัดมีเจ้าอาวาส
เป็นประธานกลุ่ม หรือเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และผู้เกี่ยวข้อง คือพระสงฆ์ คณะกรรมการ และ
สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ผู้ศึกษาได้เลือกเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการใช้แบบ
สัมภาษณ์และแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของ
พระสงฆ์และการประยุกต์หลักธรรมในการส่งเสริมองค์กรชุมชน โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ
เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มและพื้นที่ทำการศึกษา คือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในอำเภอ
เมือง จังหวัดตราด โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณสนับสนุนโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประการ คือ
๑. แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์และบทบาทในการส่งเสริมกลุ่ม/องค์กร
๒. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านสังคมขั้นต้นการก่อตั้งกลุ่ม/
องค์กร^{๔๔}

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักมาใช้ทำ
กิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์
(เฉลิม จิตฺติสีโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ในการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาชุมชน
เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนวัดโนนเมือง
ที่พระครูศีลวราภรณ์เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจการชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มี
บทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึง
ชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การ

^{๔๔}พระมหาวิสมัญญา ทูยไธสงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี :
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์ พัฒนาศูนย์ชุมชนมหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์),
(บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้ ดำเนินการฝ่ายกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่งพากันเองในชุมชน^{๔๖}

พินิจ ลากรณานนท์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทโดยศึกษาวิเคราะห์พระสงฆ์พัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชนบทคือ การที่พระสงฆ์พัฒนาได้พบเห็นสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของชาวบ้านจึงต้องการเข้ามาแก้ไขปัญหาก็แก่ชาวบ้าน จากการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจำแนกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ

๑. บทบาทผู้สงเคราะห์พัฒนา คือบทบาทที่พระสงฆ์พัฒนาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่ตนเอง เป็นผู้จัดหาทรัพยากรและบริหารโครงการต่าง ๆ ด้วยตัวตนเอง ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการต่าง ๆ

๒. บทบาทผู้นำการพัฒนา เป็นบทบาทที่พระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านเข้ามามีทำกิจกรรมสังฆพัฒนาชนบทต่าง ๆ โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้คิดค้นโครงการ หรือติดต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ มาดำเนินการ จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านร่วมปรึกษาหารือบ้าง จากการศึกษา พบว่าพระสงฆ์นักพัฒนาที่มีบทบาทเช่นนี้มีอยู่มากที่สุด

๓. บทบาทผู้ประสานงาน โดยกิจกรรมและโครงการสังฆพัฒนาต่าง ๆ มักจะเป็นการดำเนินการโดยพยายามชักนำความร่วมมือ และสนับสนุนจากหลายฝ่ายและพยายามร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการชักจูงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง

๔. บทบาทที่เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการพัฒนาในหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองอย่างสำคัญ พระสงฆ์นักพัฒนามีบทบาทเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาและประสานงานการสนับสนุนจากภายนอกตามที่ชาวบ้านเห็นชอบร่วมกัน บทบาทแบบนี้ถือว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักการ

^{๔๖} พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม วิฑิตสีโล), วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

พึ่งตนเอง เพราะชาวบ้านจะเป็นผู้มึบบทบาทสำคัญทั้งในการตัดสินใจคัดเลือกโครงการ การปฏิบัติงาน และติดตามรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้น^{๕๓}

พระมหาบุญมี (วรรณวิเศษ) อธิปญฺญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” ผลการศึกษา พบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทาง การเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่าย ธรรมยุต ยึดถือชุดงศกัฏฐ์เป็นเครื่องขัดเกลาภิเลสเป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและ วิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติ มีอาจารย์วัตร อันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้มีเอกลักษณ์ประจำตัวคือการสอนธรรมะ ที่เข้มงวดและจริงจัง ข้อวัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณ สงเคราะห์ การทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมา เป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

๑) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น

๒) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๕๔}

พระมหามณเฑียร วรรณโม (ชายเกลี้ยง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แล้วพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษาและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระสังฆาธิการที่มี

^{๕๓}พินิจ ลาภานานนท์, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัย สังคม”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), บทคัดย่อ.

^{๕๔}พระมหาบุญมี อธิปญฺญ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๙-๑๔.

ตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^{๘๙}

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรม พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวจัยไว้ดังนี้

๑) งานวิจัยภายในประเทศ

ธนพงษ์ มงคล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเสริมหลักสูตร ด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยหรือส่งเสริมต่อการพัฒนาจริยธรรมและด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก^{๙๐}

เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนด้านการกำหนดและวางแผนเชิงนโยบาย ปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนตามทัศนะผู้บริหารในด้าน การกำหนดและการวางแผนนโยบาย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า มีปัญหาในการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๓ ด้าน^{๙๑}

ธวัช ตัสโต ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร” ผลการวิจัยพบว่า ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพรในโรงเรียนขนาดต่างต่างก็มี

^{๘๙}พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๙๐}ธนพงษ์ มงคล, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๙๑}เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน^{๒๒}

จิตรประสงค์ ชาวเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูตามตัวแปรได้แก่ เพศ หมวดวิชาที่สอน ประสบการณ์การสอนและขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่มีหมวดวิชาต่างกันและสอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๓๓}

ผกามาศ อ่อนบรรจง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้ง ๘ ด้าน คือ ด้านการดำเนินการ ด้านกิจกรรมการอบรม ด้านวินัยความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตากรุณา ด้านการประหยัด ด้านความกตัญญู และผลจากการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็น โดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ในด้านวินัยความรับผิดชอบและที่ระดับ .๐๑ ในด้านความกตัญญู ส่วนการเปรียบเทียบด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง^{๓๔}

^{๒๒} รัช ทัศไธ, “ความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ..

^{๓๓} จิตรประสงค์ ชาวเจริญ, “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ..

^{๓๔} ผกามาศ อ่อนบรรจง, “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

๒) งานวิจัยต่างประเทศ

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ทดลองพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน ๔ ห้องเรียน และแต่ละห้องเรียนนั้นประกอบด้วยผู้เรียนซึ่งมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ๓ ชั้น คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับชั้น ๒-๔ การฝึกนั้นใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในหมู่นักเรียนด้วยกัน โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมโดยวิธีการอภิปรายกลุ่มนั้น ทำให้กลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเชื่อมั่นได้ และเมื่อทดสอบอีกครั้งหลังจากการฝึกหนึ่งปี ก็ยังพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองยังสูงกว่ากลุ่มควบคุม^{๙๕}

บิสกิน และออสกินสัน (Biskin and Hoskinson) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องตัดสินใจจากวรรณคดีและการอ่านเรื่องราว โดยใช้นักเรียนในระดับ ๔-๕ แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมตามแบบวิธีของโคลเบอร์ก จากนั้นก็ทดลองโดยกลุ่มทดลอง มีการจัดโครงสร้างการประเมินเพื่อยั่วให้ผู้เรียนสมมุติบทบาทของตนเองไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายไปตามธรรมชาติ จากนั้นทดสอบระดับจริยธรรมในตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนให้อยู่ในบทบาทในท้องเรื่อง สามารถเปลี่ยนการตัดสินใจจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่า ผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เขาได้มีโอกาสอภิปรายขณะที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่าง ๆ กันมาก^{๙๖}

แบร์ (Bear.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อปัญหาด้านความประพฤติและสติปัญญา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด ๖ จำนวน ๖๐ คน ในเมืองไอโอวา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของสแตนดาร์ด ฟอร์ด ผลการวิจัยพบว่าปัญหาความประพฤติจะลดลงและวุฒิภาวะทางจริยธรรมจะเพิ่มขึ้นกับเด็กที่มีเซาว์ปัญญาสูง จะมีความก้าวหน้าทางจริยธรรม^{๙๗}

^{๙๕} L.kohlberg, "Moral Education for Society in Moral Transition" Journal of Education Leadership, 33 (1), October 1975 : 52-53.

^{๙๖} Donald S, Biskin and Kenneth Hoskinson, "An Experimental Test of the Effect of Structured Discussion of Moral Dilemmas Found in Children Literature on Moral Reasoning", The Elementary School Journal, 77(5), May 1977 : 407- 415.

^{๙๗} George Gilbert Bear, "The Relationship of Moral Reasoning to Conduct Problems and Intelligence" Dissertation Abstract International, 40 (9), April 1979 : 4961 - A.

เกลนน์ (Glenn) ได้ศึกษานักเรียนกลุ่มเสี่ยงโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในชั้นเรียนศิลปะศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ๒ ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนและบริบททางการเรียน ในปัจจัยร่วมทางแนวคิดนี้ ระบุเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนการมีส่วนร่วมของนักเรียน ความเข้าใจของนักเรียนและของครู ความสัมพันธ์และการให้รางวัล ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีความสำเร็จในระดับหนึ่งทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มครูและนักเรียน เชื่อว่ากลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือกันทำให้เกิดความแตกต่างในความสำเร็จทางการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ได้ในหลักฐานยืนยันพัฒนาการทักษะทางสังคม หรือความสำเร็จทางวิชาการในทางบวก เมื่อใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูไม่ใช้วิธีการนี้อีกต่อเนื่องจากก่อนปีการศึกษาจะสิ้นสุด พฤติกรรมที่ผิด ๆ ของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการทำให้นักเรียนกลับไปยังวิธีการสอนแบบดั้งเดิม กรณีศึกษาทั้ง ๒ ชั้นเรียนนี้ชี้ให้เห็นพฤติกรรมและเจตคติของนักเรียนว่ามีความสำคัญเท่า ๆ กับปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบร่วมมือในการนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อผลสำเร็จของโรงเรียน การพัฒนาทักษะทางสังคมในทางบวกเป็นปัจจัยหนึ่งในความสำเร็จของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง และเป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือ^{๙๘}

เดด (Dade) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนในโปรแกรมพฤติกรรม หมู่พวก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนในโปรแกรมการลดพฤติกรรมหมู่พวกโดยศึกษาจากโรงเรียนไฮสคูลในชนบทและการวิจัยได้ออกแบบเพื่อลดพฤติกรรมด้านลบและพฤติกรรมที่เสียหายจากการได้แบบจากหมู่พวกและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนเห็นด้วยในบางส่วน นักเรียนเห็นว่าโปรแกรมลดพฤติกรรมนี้ประสบความสำเร็จในบางส่วน และมีการลดพฤติกรรมที่ไม่ดีในโรงเรียนชนบทเหล่านี้ โครงการนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมในชั้นเรียน การติดต่อพบปะที่ไม่ได้รับการยอมรับความดีของการประชุมครู ผู้ปกครองนักเรียน การยึดถือระเบียบวินัยของโรงเรียน พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย การลักขโมยและการทะเลาะวิวาทของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่อยู่ในโปรแกรมนี้เห็นด้วยว่า มีการลดพฤติกรรมการกระทำผิดที่ร้ายแรงลดน้อยลงกว่าเดิม นักเรียนที่เป็นวัยรุ่นมักก่อปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยบ่อย ๆ และปัญหานี้ส่งผลเสียต่องานวิชาการและด้านสังคมในโรงเรียน^{๙๙}

^{๙๘} Annjo V. Glenn, "A Case Study of At-risk Student Using Cooperative Learning Techniques in Two High Schools Language Arts Classes," Dissertation Abstract International, 56 (09), March 1996 : 3389 – A.

^{๙๙} Clarence Edward Dade, "A Description and Analysis of the Perceptions of Students in the Giang Program in an Urban High School (Urban Education)," Dissestation Abstract International, 46 (10), May 1998 : 3820 – A.

ไดจีอะโคโม (DiGiacomo) ได้เสนอแนวทางการสอนจริยศึกษาแต่วัยรุ่นให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะประเด็เกี่ยวกับการสอนว่า อะไรถูกและอะไรผิด กล่าวคือ ต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรม ๓ ประการ คือ ประการแรกวัฒนธรรม ประการที่สองปรัชญา และประการที่สามศาสนา วิธีที่เด็กกำลังเติบโตคิด และรู้สึกเกี่ยวกับคำว่า “ถูก” “ผิด” ขึ้นอยู่กับแรงผลักดันของสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนจากสื่อมวลชน สื่อทั้งหลายเหล่านี้ส่งเสริมค่านิยม เจตคติ และความคิดเห็นที่อาจจะยืนยัน หรือขัดแย้งกับสิ่งที่สอนจากครอบครัว โบสถ์ หรือโรงเรียน^{๑๐๐}

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดราชบุรี

กาญจนา อัจฉกร ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานและระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีการรับรู้การจัดการศึกษาแตกต่างกัน แต่สมาชิกที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน^{๑๐๑}

วรรณิ ดีประชา ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนเอกชนในเขตสังฆมณฑลราชบุรี ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพของโรงเรียนเอกชนในเขตสังฆมณฑลราชบุรีตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันและตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ในองค์ประกอบประสิทธิภาพของการจัดการและการบริหารและ

^{๑๐๐} Clarence Edward Dade, “A Description and Analysis of the Perceptions of Students in the Giang Program in an Urban High School (Urban Education),” Dissertation Abstract International, 46 (10), May 1998 : 3820 – A.

^{๑๐๑} กาญจนา อัจฉกร, “การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

องค์ประกอบคุณภาพของการบริการที่จัดให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียน และในปัจจุบันปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน บุคลากร ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน และการจัดการการบริหาร^{๑๒}

วิทยา เรื่องวิญญูเวช ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับบรรยากาศโรงเรียนในโรงเรียนและระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาแต่ละขนาดของโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับมากทุกขนาดเช่นเดียวกัน ๒. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ๓. ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีบรรยากาศโรงเรียนและการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน^{๑๓}

จური อุไรวัฒนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. เมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็น นิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน และจำแนกตามระดับ

^{๑๒}วรรณิ ดีประชา, “ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนเอกชนในเขตสังฆมณฑลราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๒๔), บทคัดย่อ.

^{๑๓}วิทยา เรื่องวิญญูเวช, “ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

การศึกษาพบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕^{๑๐๔}

เบญจา ลิขิตยี่งวรา ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรีผลการวิจัยพบว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล มีตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในด้านการจัดการศึกษาและปัจจัยด้านโครงสร้างระดับชั้นองค์การบริหารส่วนตำบลต่างกัน มีบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน^{๑๐๕}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า พระสงฆ์เป็นกำลังหลักในการพัฒนาจิตใจของประชาชนและเยาวชน เพราะในสังคมเมืองนั้นมีเหตุปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่โน้มน้าวในการชักนำเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียนไปสู่ความเสื่อมในทางศีลธรรมจริยธรรมได้มาก การที่พยายามพัฒนาจิตใจในโรงเรียนจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมในด้านการยกระดับศีลธรรมจริยธรรม การลดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่นๆ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการปฏิรูปการศึกษาตามแบบชาติตะวันตกวัดและพระสงฆ์ก็ยังมีผู้มีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก เพราะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรที่ตกทอดมา พระสงฆ์จึงยังเป็นผู้ให้การศึกษาแก่สังคม ตั้งแต่เด็กเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ชาวบ้านทั่วไป จนถึงเจ้านายและพระมหากษัตริย์

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวมาในบทที่ ๒ นั้นสามารถสรุปได้ ดังนี้ บทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคมหรือบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์นั้น พระสงฆ์มีบทบาทหลักๆอยู่ด้วยกันคือ การทำกิจของตนให้ดีที่สุด ได้แก่ การศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ที่มีต่อสังคม พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติตามและอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ยิ่งไปกว่านี้ พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

^{๑๐๔} จูรี อุไรวัฒนา, “การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๑๐๕} เบญจา ลิขิตยี่งวรา, “การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติงานจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

ให้แก่ชาวบ้าน ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านพัฒนาชนบท บทบาทในการให้ความรู้และพัฒนาจิตใจแก่คนในชุมชน การส่งเสริมการศึกษา การช่วยพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น การเผยแพร่ธรรม การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน รวมไปถึงการส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรม ให้แก่ประชาชนและนักเรียน ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติอีกด้วย

จริยธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจริยธรรมได้ครอบคลุมแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอกและชีวภาพ ชีวิตทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การปกครองและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งชีวิตส่วนตัว ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นกรอบที่ทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จริยธรรมจึงต้องทำการปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเด็ก ดังนั้น การศึกษาจึงต้องมุ่งเสริมสร้างและปลูกฝังความรู้และความเข้าใจตลอดจนความซาบซึ้งในวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนอย่างแน่นแฟ้นด้วย หากคุณค่าทางจริยธรรมของคนในชาติเสียไปก็หมายถึง การขาดองค์ประกอบที่สำคัญในความเป็นชาติ ซึ่งในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องใส่ใจและพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรม รวมถึงด้านการประเมินผลทางจริยธรรม เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องจริยธรรมจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถซึมซับจริยธรรมได้อย่างยั่งยืน

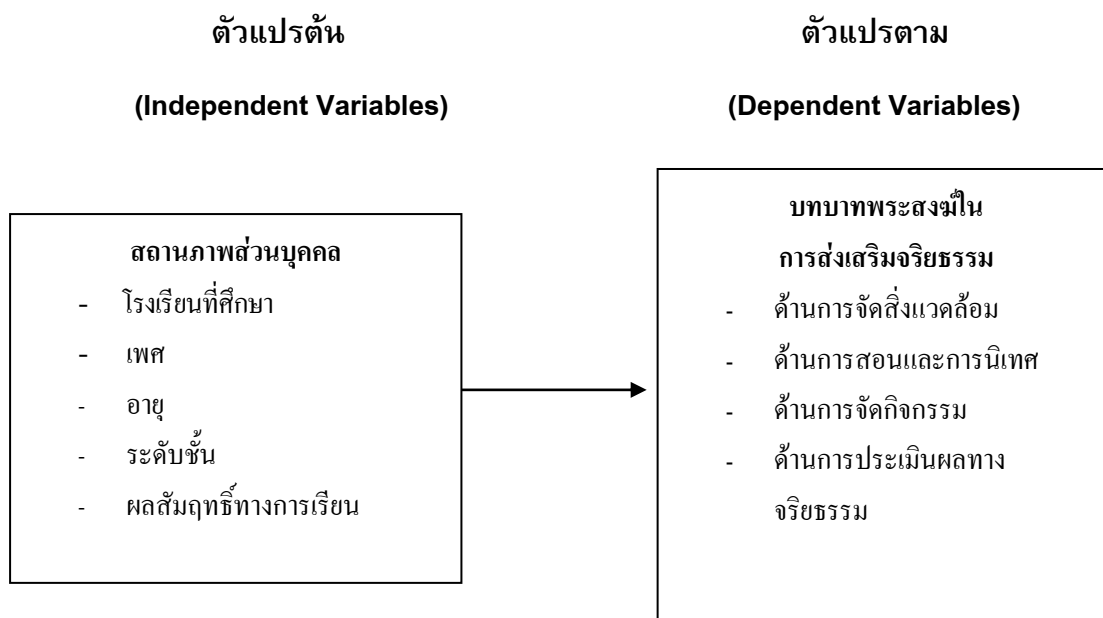
๒.๗ กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ โรงเรียนที่ศึกษา เพศ อายุ ระดับชั้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวแปรตาม คือ บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรม ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

ดังแผนภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี นี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field study) จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยนักเรียนโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน ๑,๘๕๑ คน^๑ และโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ จำนวน ๕๕๖ คน^๒ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๒,๔๐๗ คน

^๑โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์, รายงานจำนวนนักเรียนประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, เอกสารแผ่นปลิว.

^๒โรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์, รายงานจำนวนนักเรียนประจำเดือนมีนาคม ๒๕๕๓, เอกสารแผ่นปลิว.

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากประชากร จำนวน ๒,๔๐๗ คน โดยการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน^๓ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๓ คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนดังนี้

๓.๒.๒.๑ ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยการแบ่งประชากรออกตามจำนวนโรงเรียนทั้งหมด ๒ โรงเรียนและแบ่งแต่ละโรงเรียนออกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

๓.๒.๒.๒ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วน ของประชากรรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามระดับชั้น

ที่	โรงเรียน	ระดับชั้น	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑.	โรงเรียนคุรุราษฎร์	มัธยมศึกษาตอนต้น	๑,๑๒๔	๑๖๐
		มัธยมศึกษาตอนปลาย	๗๒๗	๑๐๔
๒.	โรงเรียนด่านทับตะโก	มัธยมศึกษาตอนต้น	๓๘๒	๕๔
		มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๗๔	๒๕
รวม			๒,๔๐๗	๓๔๓

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม เรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยมีขั้นตอน การตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

^๓ สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙ - ๑๓๐.

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ที่จะดำเนินการวิจัย เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับ กลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ เครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอต่อ ประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๒.๑) พระครูอาทรปริยัติสุธี อาจารย์พิเศษประจำหน่วยวิทยบริการคณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม

๒.๒) พระวันชัย ภาทจาโร อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๓) อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี อาจารย์พิเศษคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรยุทธ พิงเตียร อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคม วิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๖ ถึง ๑.๐ มีบางข้อที่ได้ยังใช้ภาษาไม่เหมาะสม จึงได้ปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๑๓๙

๔) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ โรงเรียนที่ศึกษา เพศ อายุ ระดับชั้น และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน ๔๐ ข้อ แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๒) ด้านการสอนและการนิเทศ	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๓) ด้านการจัดกิจกรรม	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๔) ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

๕	หมายถึง	มีบทบาทอยู่ในระดับ มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีบทบาทอยู่ในระดับ มาก
๓	หมายถึง	มีบทบาทอยู่ในระดับ ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีบทบาทอยู่ในระดับ น้อย
๑	หมายถึง	มีบทบาทอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายความว่า	ระดับบทบาทมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙	หมายความว่า	ระดับบทบาทมาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙	หมายความว่า	ระดับบทบาทปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙	หมายความว่า	ระดับบทบาทน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙	หมายความว่า	ระดับบทบาทน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

- ๑) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม
- ๒) ด้านการสอนและการนิเทศ
- ๓) ด้านการจัดกิจกรรม
- ๔) ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำเรียนผู้อำนวยการโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์และโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์และโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์

๒) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๓ คน

^๕ชูศรี วงศ์รัตนะ, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตร, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

๓) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓) วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method)

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยนำมาแสดงในรูปแบบของตารางและคำบรรยาย ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด ๓ ตอน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๔ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอที่สะดวกและอ่านเข้าใจง่าย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (t-test Independent Samples)

F แทน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่มขึ้นไป (One-Way ANOVA)

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๔๓ คน โดยจำแนกตาม โรงเรียนที่ศึกษา เพศ อายุ ระดับชั้นและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลแสดงดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๔๓)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
๑. โรงเรียนที่ศึกษา		
คุรุราษฎร์รังสฤษดิ์	๒๖๓	๗๖.๗
ด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์	๘๐	๒๓.๓
๒. เพศ		
ชาย	๑๖๕	๔๘.๑
หญิง	๑๗๘	๕๑.๙
๓. อายุ		
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๑๕๖	๔๕.๕
๑๕ ปีขึ้นไป	๑๘๗	๕๔.๕
๔. ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาตอนต้น	๒๐๘	๖๐.๖
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๓๕	๓๙.๔
๕. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๓๘	๑๑.๑
ปานกลาง ๒.๕๑ – ๓.๐๐	๑๙๔	๕๖.๕
สูงกว่า ๓.๐๐	๑๑๑	๓๒.๔

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนโรงเรียนนครราชสีมาวิทยาลัย ร้อยละ ๗๖.๖ โรงเรียนด้านทับตะโกราชสีมาวิทยาลัย ร้อยละ ๒๓.๓ เป็นชาย ร้อยละ ๕๑.๙ เป็นหญิง ร้อยละ ๔๘.๑ มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๕๔.๕ อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ร้อยละ ๔๕.๕ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๖๐.๖ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๓๙.๔ ส่วนใหญ่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง ๒.๕๑-๓.๐๐ ร้อยละ ๕๖.๕ รองลงมา มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูงกว่า ๓.๐๐ ร้อยละ ๓๒.๔ และต่ำกว่า ๒.๕๐ ร้อยละ ๑๑.๑

๔.๒ ผลการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ ๔.๒-๔.๖

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

(n = ๓๔๓)

ลำดับ	บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	๓.๘๑	๐.๕๖	มาก
๒	ด้านการสอนและการนิเทศ	๓.๘๕	๐.๕๖	มาก
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๗๗	๐.๕๘	มาก
๔	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๓.๗๗	๐.๕๙	มาก
	ภาพรวม	๓.๘๐	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

(n = ๓๔๓)

ข้อ	ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	มีป้ายแสดงคำขวัญ บทกลอน และคติพจน์ด้านจริยธรรม	๓.๗๙	๐.๗๗	มาก
๒	มีเอกสาร ตำรา และแบบเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนไว้บริการอย่างพอเพียง	๓.๘๐	๐.๘๒	มาก
๓	จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติและผลงานของนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์เป็นเลิศในแต่ละห้องเรียน	๓.๖๒	๐.๙๑	มาก
๔	จัดฉาย ซีดี วีดีโอ แสดงถึงความมีจริยธรรมที่เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน	๓.๖๙	๐.๘๗	มาก
๕	คำพูดและพฤติกรรมการแสดงออกของพระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน	๔.๐๓	๐.๘๔	มาก
๖	จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติและผลงานดีเด่น ด้านจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ปกครองนักเรียน	๓.๕๕	๐.๘๙	มาก
๗	จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่ วันพ่อ ฯลฯ	๔.๑๑	๐.๘๑	มาก
๘	จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อนักเรียนที่มีจริยธรรมดีเด่น	๓.๕๘	๐.๙๘	มาก
๙	จัดหาหนังสือเอกสารเกี่ยวกับการมีความเมตตากรุณาให้นักเรียนได้อ่านอย่างเพียงพอ	๓.๗๐	๐.๙๑	มาก
๑๐	บริเวณโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่มีไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามเอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน	๔.๒๑	๐.๗๙	มาก
	รวม	๓.๘๑	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่อยู่ในอันดับสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ ได้แก่ บริเวณโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ไม่มีดอกไม้ประดับที่สวยงามเอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และข้อที่อยู่ในอันดับต่ำสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ ได้แก่ จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติและผลงานดีเด่นด้านจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ปกครองนักเรียน

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ

(n = ๓๔๓)

ข้อ	ด้านการสอนและการนิเทศ	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	สอนสอดแทรกจริยธรรมทุกครั้งที่เข้าสอน	๓.๘๖	๐.๗๘	มาก
๒	ตักเตือน อบรมนักเรียนทันที ที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด	๔.๐๓	๐.๘๓	มาก
๓	เอาใจใส่ ดูแล กำกับติดตามนักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และความประพฤติทุกครั้ง ที่เข้าสอน	๔.๐๐	๐.๗๘	มาก
๔	ส่งเสริมจริยธรรมโดยวิธีสอนที่มีสื่อการสอนที่เป็นรูปธรรม	๓.๘๘	๐.๗๖	มาก
๕	มีการนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มาจำแนกให้นักเรียนเห็นคุณโทษตามแนวจริยธรรม	๓.๘๗	๐.๗๘	มาก
๖	ฝึกหัดนักเรียนทำสมาธิอย่างถูกวิธีก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนแต่ละวัน	๓.๕๘	๐.๙๖	มาก

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

ข้อ	ด้านการสอนและการนิเทศ	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๗	มีการส่งนักเรียนเข้าแข่งขันด้านจริยธรรม	๓.๗๖	๐.๙๐	มาก
๘	สอนโดยการกระตุ้นให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมของตนเอง	๓.๘๗	๐.๘๑	มาก
๙	นำเหตุการณ์ประจำวันที่เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องความเมตตากรุณามาให้ให้นักเรียนเห็นคุณและโทษ	๓.๘๗	๐.๘๒	มาก
๑๐	ส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	๓.๘๕	๐.๘๐	มาก
	รวม	๓.๘๕	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่อยู่ในอันดับสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓ ได้แก่ ตักเตือน อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด และข้อที่อยู่ในอันดับต่ำสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ ได้แก่ ฝึกหัดนักเรียนทำสมาธิอย่างถูกวิธีก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนแต่ละวัน

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม

(n = ๓๔๓)

ข้อ	ด้านการจัดกิจกรรม	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	มีโครงการส่งเสริมยกย่องนักเรียนที่มีความประพฤติดี	๔.๐๒	๐.๗๙	มาก
๒	มีการแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	๓.๗๗	๐.๘๑	มาก
๓	มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาที่วัดหรือแหล่งวัฒนธรรม	๓.๖๙	๐.๙๗	มาก
๔	มีการนำนักเรียนไปทำบุญตักบาตรหรือเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา	๓.๗๙	๐.๙๘	มาก
๕	แสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียนในวันธรรมสวนะหรือวันสำคัญทางศาสนา	๓.๖๗	๐.๘๒	มาก
๖	มีการจัดนักเรียนบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน	๓.๓๙	๑.๐๓	ปานกลาง
๗	นักเรียนมีกิจกรรมการฝึกมารยาทแสดงความเคารพบุคคลต่าง ๆ	๓.๗๘	๐.๘๘	มาก
๘	มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเคารพธงชาติสวดมนต์ และกล่าวคำปฏิญาณเป็นประจำ	๔.๓๐	๐.๘๓	มาก
๙	จัดให้นักเรียนร่วมกันทำความสะอาดศาสนสถาน	๓.๖๖	๐.๙๗	มาก
๑๐	จัดกิจกรรมให้นักเรียนสวดมนต์ยาวสุดสัปดาห์เป็นประจำทุกสัปดาห์	๓.๖๓	๑.๐๕	มาก
	รวม	๓.๗๗	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ๙ ข้อ ระดับปานกลาง ๑ ข้อ ข้อที่อยู่ในอันดับสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำปฏิญาณเป็นประจำ และข้อที่อยู่ในอันดับต่ำสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๙ ได้แก่ มีการจัดนักเรียนบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

(n = ๓๔๓)

ข้อ	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	มีการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมนักเรียนตามที่โรงเรียนกำหนดไว้	๓.๘๓	๐.๗๙	มาก
๒	มีการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามจริยธรรมของนักเรียนมากกว่าการตอบคำถามด้านจริยธรรมถูกต้อง	๓.๗๒	๐.๗๕	มาก
๓	เนื้อหาที่ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรม ทำการประเมินในกรอบของความรู้เชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรมพฤติกรรมเชิงจริยธรรม	๓.๘๔	๐.๗๙	มาก
๔	มีการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้งและติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	๓.๗๘	๐.๗๙	มาก
๕	มีการติดตามการประเมินผลการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนและเสนอผลการประเมินให้ครูทุกคนได้ทราบ	๓.๗๒	๐.๘๕	มาก

ตารางที่ ๔.๖ (ต่อ)

ข้อ	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๖	มีการใช้วิธีการประเมินผลทางจริยธรรมอย่างหลากหลาย	๓.๗๘	๐.๘๒	มาก
๗	มีการประเมินผลทางจริยธรรมอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ	๓.๗๖	๐.๗๘	มาก
๘	มีการนำผลสรุปการประเมินทางจริยธรรมเพื่อนำไปแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนได้	๓.๘๑	๐.๘๔	มาก
๙	มีการใช้วิธีการให้นักเรียนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับจริยธรรม	๓.๗๖	๐.๘๖	มาก
๑๐	มีการใช้วิธีการให้เพื่อนประเมินกันเองเกี่ยวกับจริยธรรม	๓.๗๐	๐.๙๗	มาก
	ค่าเฉลี่ยด้านโดยรวม	๓.๗๗	๐.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่อยู่ในอันดับสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ได้แก่ เนื้อหาที่ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรม ทำการประเมินในกรอบของความรู้เชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และข้อที่อยู่ในอันดับต่ำสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ ได้แก่ มีการใช้วิธีการให้เพื่อนประเมินกันเองเกี่ยวกับจริยธรรม

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ โรงเรียน เพศ อายุ ระดับชั้น และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) ตามสมมติฐาน ดังตารางที่ ๔.๗-๔.๑๑

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามโรงเรียน

(n = ๓๔๓)

	บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	โรงเรียน				t	Sig.
		ดำนทับตะโก (๘๐ คน)		คุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ (๒๖๓ คน)			
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
๑	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	๓.๘๖	๐.๔๙	๓.๗๙	๐.๕๙	๐.๘๕๖	๐.๓๙๓
๒	ด้านการสอนและการนิเทศ	๓.๘๙	๐.๔๗	๓.๘๔	๐.๕๘	๐.๗๖๖	๐.๔๕๕
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๘๓	๐.๔๙	๓.๗๕	๐.๖๐	๑.๑๐๔	๐.๒๗๑
๔	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๓.๘๐	๐.๕๑	๓.๗๖	๐.๖๒	๐.๕๕๐	๐.๕๘๓
	รวม	๓.๘๔	๐.๔๒	๓.๗๙	๐.๕๓	๐.๙๘๗	๐.๓๒๕

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศ

(n = ๓๔๓)

บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม		เพศ				t	Sig.
		ชาย (๑๖๕ คน)		หญิง (๑๗๘ คน)			
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
๑	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	๓.๗๓	๐.๖๐	๓.๘๘	๐.๕๒	๒.๓๙๒*	๐.๐๑๗
๒	ด้านการสอนและการนิเทศ	๓.๘๔	๐.๕๖	๓.๘๗	๐.๕๖	๐.๕๖๘	๐.๕๗๑
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๗๑	๐.๖๑	๓.๘๓	๐.๕๔	๒.๐๑๗*	๐.๐๔๔
๔	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๓.๗๒	๐.๖๒	๓.๘๒	๐.๕๗	๑.๔๔๘	๐.๑๔๙
	รวม	๓.๗๕	๐.๕๒	๓.๘๕	๐.๔๘	๑.๘๒๗	๐.๐๖๙

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่น ๆ ที่เหลือไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามอายุ

(n = ๓๔๓)

บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม		อายุ				t	Sig.
		ต่ำกว่า ๑๕ ปี (๑๕๖ คน)		๑๕ ปีขึ้นไป (๑๘๗ คน)			
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
๑	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	๓.๘๙	๐.๕๘	๓.๗๔	๐.๕๔	๒.๕๗๐*	๐.๐๑๑
๒	ด้านการสอนและการนิเทศ	๓.๙๓	๐.๕๘	๓.๗๙	๐.๕๔	๒.๓๔๐*	๐.๐๒๐
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๘๙	๐.๕๖	๓.๖๗	๐.๕๘	๓.๕๕๔**	๐.๐๐๐
๔	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๓.๘๗	๐.๕๙	๓.๖๙	๐.๕๙	๒.๗๕๓**	๐.๐๐๖
	รวม	๓.๙๐	๐.๕๑	๓.๗๒	๐.๔๙	๓.๑๙๙**	๐.๐๐๒

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการสอนและการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการจัด กิจกรรม และด้านการการประเมินผลทางจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๑

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามระดับชั้น

(n = ๓๔๓)

บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม		ระดับชั้น				t	Sig.
		มัธยมศึกษาตอนต้น (๒๐๘ คน)		มัธยมศึกษาตอนปลาย (๑๓๕ คน)			
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
๑	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	๓.๘๖	๐.๕๖	๓.๗/๒	๐.๕๖	๒.๒๗๕*	๐.๐๒๔
๒	ด้านการสอนและการนิเทศ	๓.๙๐	๐.๕๗	๓.๗๘	๐.๕๓	๑.๙๒๔	๐.๐๕๕
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๘๗	๐.๕๕	๓.๖๒	๐.๕๙	๓.๘๓๕**	๐.๐๐๐
๔	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๓.๘๖	๐.๕๙	๓.๖๓	๐.๕๘	๓.๕๕๖**	๐.๐๐๐
รวม		๓.๘๗	๐.๕๐	๓.๖๙	๐.๔๙	๓.๓๑๓**	๐.๐๐๑

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และพบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการการประเมินผลทางจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

(n = ๓๔๓)

บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม		ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน						F	Sig.
		ต่ำกว่า ๒.๕๐ (๓๘ คน)		ปานกลาง ๒.๕๑-๓.๐๐ (๑๙๔ คน)		สูงกว่า ๓.๐๐ (๑๑๑ คน)			
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
๑	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม	๓.๘๑	๐.๖๕	๓.๘๓	๐.๕๔	๓.๗๗	๐.๕๘	๐.๒๘๔	๐.๗๕๓
๒	ด้านการสอนและการนิเทศ	๓.๘๙	๐.๖๓	๓.๘๖	๐.๕๕	๓.๘๔	๐.๕๖	๐.๑๔๖	๐.๘๖๕
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๘๒	๐.๕๕	๓.๗๕	๐.๖๑	๓.๗๙	๐.๕๓	๐.๒๖๑	๐.๗๗๐
๔	ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	๓.๘๖	๐.๕๘	๓.๗๙	๐.๕๘	๓.๗๑	๐.๖๓	๐.๙๖๑	๐.๓๘๔
	รวม	๓.๘๔	๐.๕๒	๓.๘๑	๐.๕๑	๓.๗๘	๐.๕๐	๐.๒๖๐	๐.๗๗๑

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๔.๔ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียนจากแบบสอบถามแบบปลายเปิด และนำมาจัดลำดับตามความถี่ของการตอบ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านการสิ่งแวดลอม
๒. ด้านการสอนและการนิเทศ
๓. ด้านการจัดกิจกรรม
๔. ด้านการประเมินผล

๔.๔.๑ ด้านการจัดสิ่งแวดลอม

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดสิ่งแวดลอม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการสิ่งแวดลอม ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ลำดับที่	แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดลอม	ความถี่
๑	ควรจัดให้มีสถานที่ที่ร่มรื่น สะอาด สวยงาม และสงบ	๘๓
๒	ควรจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคำขวัญด้านคุณธรรม จริยธรรมบริเวณห้องเรียนและอาคารเรียน	๒๔
๓	ควรจัด “สวนธรรมะ” โดยจัดให้มีป้ายคำขวัญคุณธรรมจริยธรรม	๑๑
๔	ควรจัดให้มีหนังสือ วีดีโอ ด้านธรรมะและการปลูกฝังคุณธรรม	๔
๕	ควรปรับปรุงห้องเรียนซึ่งมีการขีดเขียนข้อความไม่สุภาพ	๔
๖	ควรจัดนิทรรศการในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญอื่นๆ	๓
๗	พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชนและนักเรียน	๒
๘	ควรสอนคุณธรรม/จริยธรรมแก่ผู้ใหญ่ด้วย เพราะผู้ใหญ่คือตัวแทนของเด็ก	๒
๙	ควรจัดป้ายนิเทศแสดงประวัติและผลงานของนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นแต่ละชั้นเรียน	๒
๑๐	ควรจัดชั้นเรียนให้มีความสบาย ผ่อนคลาย	๑

๔.๔.๒ ด้านการสอนและการนิเทศ

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการสอนและการนิเทศ ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ลำดับที่	แนวทางการพัฒนาด้านการสอนและการนิเทศ	ความถี่
๑	ควรเพิ่มซีดี หรือวิดีโอเกี่ยวกับคุณธรรม/จริยธรรมให้มากขึ้น	๔๕
๒	ควรทำเนื้อหาให้ง่าย และสนุกสนาน	๒๓
๓	ควรเน้นความสมเหตุสมผล สอดคล้องกับชีวิตจริงและการเรียนได้	๑๐
๔	ควรจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่	๘
๕	ควรเน้นการปฏิบัติจริงทั้งในห้องและที่บ้าน	๘
๖	ควรเพิ่มหนังสือหรือเอกสารด้านการส่งเสริมจริยธรรม	๖
๗	ควรมีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง	๕
๘	ควรตัดเตือน ว่ากล่าวนักเรียนทันทีเมื่อทำผิด	๕
๙	ควรเน้นให้ครูอบรมจริยธรรมทุกครั้งที่เข้าสอน	๔
๑๐	ควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวันทุกครั้งที่คุณครูเข้าสอน	๔

๔.๔.๓ ด้านการจัดกิจกรรม

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดกิจกรรม ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ลำดับที่	แนวทางการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรม	ความถี่
๑	อยากให้มีค่ายธรรมะ หรือค่ายคุณธรรม	๓๒
๒	ควรมานักเรียนไปทัศนศึกษาที่วัดหรือแหล่งวัฒนธรรม	๒๘
๓	จัดให้มีกิจกรรมการตักบาตรทำบุญทุกวันพระ	๒๓
๔	ควรเน้นกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น การเล่นเกมส์	๑๗
๕	ควรจัดให้มีการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ	๑๖
๖	ควรจัดกิจกรรม "จิตอาสา" แก่นักเรียน	๑๕
๗	ควรจัดกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำปฎิญาณ	๑๒
๘	ฝึกให้นักเรียนทำสมาธิอย่างถูกวิธีก่อนเข้าและหลังเรียน	๗
๙	ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย	๖
๑๐	ควรเพิ่มกิจกรรมให้นักเรียนมีบทบาทมากขึ้น	๕

๔.๔.๔ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ตามความคิดเห็นของนักเรียน

ลำดับที่	แนวทางการพัฒนาด้านการประเมินผลทางจริยธรรม	ความถี่
๑	มีการจัดให้มีการประเมินผลหลังเรียนอย่างเป็นระบบ	๒๙
๒	ควรประเมินการนำไปปฏิบัติโดยการประเมินต่อเนื่องทุกภาคเรียนหรือทุกเดือน	๑๐
๓	ควรจัดให้มีการประเมินกระบวนการอบรมด้วยว่าเหมาะสมไหม	๖
๔	ควรเน้นให้นักเรียนประเมินตนเอง	๖
๕	ควรจัดให้เพื่อนประเมินเพื่อน	๕
๖	ควรมีวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย	๕
๗	ควรเพิ่มการจูงใจ เช่น การเพิ่มรางวัล	๔
๘	มีการประเมินอย่างเป็นธรรมชาติ	๓
๙	ควรประเมินจากความประพฤติของนักเรียน	๓
๑๐	ควรกำหนดขั้นตอนการประเมินอย่างเป็นระบบ	๒

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๔๓ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นนักเรียนโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์มากที่สุด ร้อยละ ๗๖.๖ เป็นชาย ร้อยละ ๕๑.๙ มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ ๕๔.๕ ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๖๐.๖ และมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง ๒.๕๑-๓.๐๐ ร้อยละ ๕๖.๕

๕.๑.๒ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

๕.๑.๒.๑ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๑$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒.๒ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒.๓ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่กล่าวว่ามีการจัดนักเรียนบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๒.๔ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒.๕ นักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๕.๑.๓.๑ นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๓.๒ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๓.๓ นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สถานภาพส่วนบุคคล	บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี	
โรงเรียนที่ศึกษา		✓
เพศ	✓	-
อายุ	✓	-
ระดับชั้น	✓	-
ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	-	✓

๑) สถานภาพด้านโรงเรียนที่ศึกษา

นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๓๒๕) นำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัยทุกด้าน

๒) สถานภาพด้านเพศ

นักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = ๐.๐๖๙) นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓) สถานภาพด้านอายุ

นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๐๐๒) นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔) สถานภาพด้านระดับชั้น

นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๐๐๑) นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๕) สถานภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๗๗๑) นำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ ระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการประเมินผลทางจริยธรรมมากที่สุด เพราะ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตราที่ ๒๖ ได้ให้หลักของการประเมินนักเรียนไว้ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การแสดงพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ” ซึ่งการประเมินผลทางจริยธรรมเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมว่า พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ใคร นอกจากนี้ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้กล่าวถึง การประเมินผลจริยธรรมในลักษณะของการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจริยธรรม ของนักเรียนไว้ว่า เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดว่าจะ ประเมินอะไร แต่ไหน อย่างไร พร้อมทั้งต้องประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นระยะๆ และสรุปตัดสินให้ผู้เรียนที่มีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอผ่านเกณฑ์การผ่านช่วงชั้น โดยพระสงฆ์ในปัจจุบันได้เข้ามามี

ส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก พระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาททั้งในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนให้ประพฤติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการประเมินผลจริยธรรม ตามองค์ประกอบของจริยธรรม ๔ ประการ คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรม โดยพระสงฆ์ผู้ประเมินผลทางจริยธรรมต้องจัดการประเมินผลจริยธรรมที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ในขณะที่เดียวกันต้องให้ผู้อื่นประเมินนักเรียนควบคู่กันไป ซึ่งการประเมินผลจริยธรรมนักเรียนจะเป็นการชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมตามเกณฑ์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

๕.๒.๒ เปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑) นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านโรงเรียนที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โรงเรียนที่ศึกษาต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน เพราะพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาโดยให้ความสำคัญกับทุกโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อปลูกฝังหลักธรรมและจริยธรรมทางศาสนาแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม และนำหลักการมาประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น โรงเรียนที่ศึกษาต่างกันจึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยา เรื่องวิญญูเวช ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับบรรยากาศโรงเรียนในโรงเรียนและระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาแต่ละขนาดของโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับมากทุกขนาด

เช่นเดียวกัน ๒. ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีบรรยากาศโรงเรียนและการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน^๑

๒) นักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี เพราะ บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มूलเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ การรับรู้บทบาทของผู้อื่นที่ขึ้นอยู่กับสถานภาพของตนเองเช่นเดียวกัน เพราะเพศชายและเพศหญิงมีอุปนิสัย ความคิด การอบรมขัดเกลาความพอใจที่ถูกปลูกฝังมาแตกต่างกัน จึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลกามาศ อ่อนบรรจง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้ง ๘ ด้าน คือ ด้านการดำเนินการด้านกิจกรรมการอบรม ด้านวินัยความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตากรุณา ด้านการประหยัด ด้านความกตัญญู และผลจากการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็น โดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕^๒

๓) นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรีแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

---

^๑วิทยา เรื่องวิทยุเวช, “ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘).

^๒ผลกามาศ อ่อนบรรจง, “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน เพราะสถานศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้าให้มีความประพฤติดีและประพฤติตนอย่างเหมาะสมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป แต่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องประกอบได้ด้วย ๓ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา องค์ประกอบทางอารมณ์ องค์ประกอบทางพฤติกรรม ซึ่งนักเรียนในแต่ละช่วงอายุก็จะมีองค์ประกอบทั้งสามในสัดส่วนที่ต่างกัน จึงทำให้มีการรับรู้บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้แตกต่างกัน ซึ่งเป็นพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีการที่ต่างกันจึงจะสามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา อัจฉกร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานและระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีการรับรู้การจัดการศึกษาแตกต่างกัน แต่สมาชิกที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน^๓

๔) นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านระดับชั้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน เพราะในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องใส่ใจและพัฒนาศักยภาพในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านการจัด

^๓กาญจนา อัจฉกร, “การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘).

สิ่งแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรม รวมถึงด้านการประเมินผลทางจริยธรรม เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องจริยธรรมจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถซึมซับจริยธรรมได้อย่างยั่งยืน โดยในแต่ละระดับชั้นจะมีการบริหาร การจัดสิ่งแวดล้อม การสอนและการนิเทศ การจัดกิจกรรม รวมถึงการประเมินผลทางจริยธรรมที่แตกต่างกันตามหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูรี อุไรวัฒนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ ผลการวิจัย สภาพการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน และจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^๔

๕) นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน เพราะพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและทุก ๆ ระดับ เพื่อปลูกฝังหลักธรรมและจริยธรรมทางศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมิได้เป็นส่วนสำคัญในการประพุดิตนให้ถูกต้องตามหลัก

---

^๔ จูรี อุไรวัฒนา, “การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘).

คุณธรรมและจริยธรรม หากแต่เป็นการที่นักเรียนสามารถเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของ คุณธรรมและจริยธรรมและนำหลักการของคุณธรรมและจริยธรรมมาประพฤติปฏิบัติตามได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ประพฤติตนเป็นคนดีของ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจา ลิขิตยี่งวรา ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรีผลการวิจัยพบว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ใน ด้านการจัดการศึกษาและปัจจัยด้านโครงสร้างระดับชั้นองค์การบริหารส่วนตำบลต่างกัน มี บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้งานวิจัยครั้งนี้

๕.๓.๑.๑ ควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนใน รูปแบบที่หลากหลายในสถานศึกษาโดยเน้นในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริม จริยธรรม เช่น มีจัดฉาย ซีดี วีดีโอ แสดงถึงความมีจริยธรรมที่เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและมี บทลงโทษนักเรียนที่ประพฤติตนไม่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

๕.๓.๑.๒ ควรมีการจัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตาม ศักยภาพ มุ่งเน้นการเข้าร่วมและการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับ กิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริงเพื่อพัฒนาองค์รวมความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งโรงเรียน ครู อาจารย์ ต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรม วาดภาพส่งเสริมคุณธรรม การประกวดเล่านิทานที่มีคติธรรมสอนใจ เป็นต้น

๕.๓.๑.๓ โรงเรียนต้องจัดให้ การประเมินผลจริยธรรมที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ในขณะที่เดียวกันต้องให้ผู้อื่น ประเมินนักเรียนควบคู่กันไป ซึ่งการประเมินผลจริยธรรมนักเรียนจะเป็นการชี้วัดความสำเร็จของการ ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนว่านักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมตามเกณฑ์ที่ โรงเรียนได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด เช่น การให้นักเรียนประเมินคุณธรรมจริยธรรมของ ตนเองและเพื่อนร่วมห้อง เป็นต้น

---

^๕เบญจา ลิขิตยี่งวรา, “การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๒.๑ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรจากโรงเรียนเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ไปเป็นโรงเรียนที่อยู่ในอำเภออื่นๆของจังหวัดราชบุรี เช่น อำเภอสวนผึ้ง อำเภอดำเนินสะดวก เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้น จะได้เป็นการส่งเสริมให้ทุกอำเภอหันมาสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อที่จะได้ร่วมมือกันในการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนให้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒.๒ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนเป็นพระสงฆ์หรือคณาจารย์ในโรงเรียน เพื่อที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงประสิทธิภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติได้ในอนาคต

๕.๓.๒.๓ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนจากบทบาทไปเป็นสำรวจประสิทธิภาพเพื่อที่จะได้รับทราบประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน อันจะเป็นผลสะท้อนให้เห็นว่าวิธีการในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนที่โรงเรียนได้ดำเนินการอยู่นั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งหากมีประสิทธิภพน้อยจะได้ดำเนินการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนให้หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๔๓ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นนักเรียนโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์มากที่สุด ร้อยละ ๗๖.๖ เป็นชาย ร้อยละ ๕๑.๙ มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ ๕๔.๕ ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๖๐.๖ และมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง ๒.๕๑-๓.๐๐ ร้อยละ ๕๖.๕

๕.๑.๒ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

๕.๑.๒.๑ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒.๒ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการสอนและการนิเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒.๓ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่กล่าวว่าการจัดนักเรียนบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๒.๔ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒.๕ นักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๕.๑.๓.๑ นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๓.๒ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๓.๓ นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สถานภาพส่วนบุคคล	บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี	
โรงเรียนที่ศึกษา		✓
เพศ	✓	-
อายุ	✓	-
ระดับชั้น	✓	-
ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	-	✓

๑) สถานภาพด้านโรงเรียนที่ศึกษา

นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๓๒๕) นำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัยทุกด้าน

๒) สถานภาพด้านเพศ

นักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = ๐.๐๖๙) นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓) สถานภาพด้านอายุ

นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๐๐๒) นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔) สถานภาพด้านระดับชั้น

นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๐๐๑) นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๕) สถานภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน (Sig. = ๐.๗๗๑) นำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ ระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ด้านการประเมินผลทางจริยธรรมมากที่สุด เพราะ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตราที่ ๒๖ ได้ให้หลักของการประเมินนักเรียนไว้ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การแสดงพฤติกรรม การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ” ซึ่งการประเมินผลทางจริยธรรมเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมว่า พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ใคร นอกจากนี้ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้กล่าวถึง การประเมินผลจริยธรรมในลักษณะของการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจริยธรรม ของนักเรียนไว้ว่า เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดว่าจะ ประเมินอะไร แค่ไหน อย่างไร พร้อมทั้งต้องประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นระยะๆ และสรุปตัดสินให้ผู้เรียนที่มีพัฒนาการ

ทางด้านจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอผ่านเกณฑ์การผ่านช่วงชั้น โดยพระสงฆ์ในปัจจุบันได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก พระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาททั้งในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนให้ประพฤติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการประเมินผลจริยธรรม ตามองค์ประกอบของจริยธรรม ๔ ประการ คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรม โดยพระสงฆ์ผู้ประเมินผลทางจริยธรรมต้องจัดการประเมินผลจริยธรรมที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ในขณะที่เดียวกันต้องให้ผู้อื่นประเมินนักเรียนควบคู่กันไป ซึ่งการประเมินผลจริยธรรมนักเรียนจะเป็นการชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมตามเกณฑ์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

๕.๒.๒ เปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑) นักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านโรงเรียนที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โรงเรียนที่ศึกษาต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน เพราะพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาโดยให้ความสำคัญกับทุกโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อปลูกฝังหลักธรรมและจริยธรรมทางศาสนาแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม และนำหลักการมาประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น โรงเรียนที่ศึกษาต่างกันจึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยา เรื่องวิญญูเวช ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑.ระดับบรรยากาศโรงเรียนในโรงเรียนและระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาแต่ละขนาดของโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับมากทุกขนาด

เช่นเดียวกัน ๒. ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีบรรยากาศโรงเรียนและการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน^๑

๒) นักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี เพราะ บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ การรับรู้บทบาทของผู้อื่นที่ขึ้นอยู่กับสถานภาพของตนเองเช่นเดียวกัน เพราะเพศชายและเพศหญิงมีอุปนิสัย ความคิด การอบรมขัดเกลาความพอใจที่ถูกปลูกฝังมาแตกต่างกัน จึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลภาค อ่อนบรรจง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้ง ๘ ด้าน คือ ด้านการดำเนินการ ด้านกิจกรรมการอบรม ด้านวินัยความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตากรุณา ด้านการประหยัด ด้านความกตัญญู และผลจากการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็น โดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕^๒

๓) นักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรีแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

---

^๑วิทยา เรื่องวิทยุเวช, “ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^๒ผลภาค อ่อนบรรจง, “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อายุต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน เพราะสถานศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้าให้มีความประพฤติดีและประพฤติตนอย่างเหมาะสมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป แต่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องประกอบได้ด้วย ๓ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา องค์ประกอบทางอารมณ์ องค์ประกอบทางพฤติกรรม ซึ่งนักเรียนในแต่ละช่วงอายุก็จะมีองค์ประกอบทั้งสามในสัดส่วนที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีการรับรู้บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้แตกต่างกัน ซึ่งเป็นพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีการที่แตกต่างกันจึงจะสามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา อาจมั่งกร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานและระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีการรับรู้การจัดการศึกษาแตกต่างกัน แต่สมาชิกที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน^๓

๔) นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านระดับชั้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน เพราะในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องใส่ใจและพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านการจัด

^๓กาญจนา อาจมั่งกร, “การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘).

สิ่งแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรม รวมถึงด้านการประเมินผลทางจริยธรรม เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องจริยธรรมจากสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวของนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถซึมซับจริยธรรมได้อย่างยั่งยืน โดยในแต่ละระดับชั้นจะมีการบริหาร การจัดสิ่งแวดล้อม การสอนและการนิเทศ การจัดกิจกรรม รวมถึงการประเมินผลทางจริยธรรมที่แตกต่างกันตามหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุรี อุไรวัฒนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ ผลการวิจัย สภาพการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน และจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^๔

๕) นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน เพราะพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและทุก ๆ ระดับ เพื่อปลูกฝังหลักธรรมและจริยธรรมทางศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมิได้เป็นส่วนสำคัญในการประพุดิตนให้ถูกต้องตามหลัก

---

^๔ จุรี อุไรวัฒนา, “การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

คุณธรรมและจริยธรรม หากแต่เป็นการที่นักเรียนสามารถเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของ คุณธรรมและจริยธรรมและนำหลักการของคุณธรรมและจริยธรรมมาประพฤติปฏิบัติตามได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ประพฤติตนเป็นคนดีของ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจจา ลิขิตยี่งวรา ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรีผลการวิจัยพบว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ใน ด้านการจัดการศึกษาและปัจจัยด้านโครงสร้าง ระดับชั้นองค์การบริหารส่วนตำบลต่างกัน มี บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้งานวิจัยครั้งนี้

๕.๓.๑.๑ ควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนใน รูปแบบที่หลากหลายในสถานศึกษาโดยเน้นในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริม จริยธรรม เช่น มีจัดฉาย ซีดี วีดีโอ แสดงถึงความมีจริยธรรมที่เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและมี บทลงโทษนักเรียนที่ประพฤติตนไม่ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

๕.๓.๑.๒ ควรมีการจัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตาม ศักยภาพ มุ่งเน้นการเข้าร่วมและการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับ กิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริงเพื่อพัฒนาองค์รวมความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งโรงเรียน ครู อาจารย์ ต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรม วาดภาพส่งเสริมคุณธรรม การประกวดเล่านิทานที่มีคติธรรมสอนใจ เป็นต้น

๕.๓.๑.๓ โรงเรียนต้องจัดให้ การประเมินผลจริยธรรมที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ในขณะที่เดียวกันต้องให้ผู้อื่น ประเมินนักเรียนควบคู่กันไป ซึ่งการประเมินผลจริยธรรมนักเรียนจะเป็นการชี้วัดความสำเร็จของการ ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนว่านักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมตามเกณฑ์ที่ โรงเรียนได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด เช่น การให้นักเรียนประเมินคุณธรรมจริยธรรมของ ตนเองและเพื่อนร่วมห้อง เป็นต้น

---

^๕เบญจจา ลิขิตยี่งวรา, “การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๒.๑ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรจากโรงเรียนเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ไปเป็นโรงเรียนที่อยู่ในอำเภออื่นๆของจังหวัดราชบุรี เช่น อำเภอสวนผึ้ง อำเภอดำเนินสะดวก เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้น จะได้เป็นการส่งเสริมให้ทุกอำเภอหันมาสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อที่จะได้ร่วมมือกันในการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนให้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒.๒ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนเป็นพระสงฆ์หรือคณาจารย์ในโรงเรียน เพื่อที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงประสิทธิภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติได้ในอนาคต

๕.๓.๒.๓ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนจากบทบาทไปเป็นสำรวจประสิทธิภาพเพื่อที่จะได้รับทราบประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน อันจะเป็นผลสะท้อนให้เห็นว่าวิธีการในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนที่โรงเรียนได้ดำเนินการอยู่นั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งหากมีประสิทธิภาพน้อยจะได้ดำเนินการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนให้หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๙). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

_____ . แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.

กรมวิชาการ. คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๓๙.

_____ . แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษากการ, ๒๕๔๗.

_____ . คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรม ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

_____ . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๓.

_____ . คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เห็นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

_____ . หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๒๑.

กรมการศาสนา. คู่มือการปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.

_____ . ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กิจพัฒนา เรื่องช่วย. จริยธรรมกับสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๑.

- กิติมา ปรีดีดีลก. **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : อักษร
บัณฑิต, ๒๕๓๒.
- โกวิท ปวาลพฤษ์และภณิดา คูสกุล. **ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๒.
- ขนิษฐา วิเศษสาทร และมุกดา ศรียงค์. **จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร :
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖.
- คณิง นิต จันทบุตร. **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**.
กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒
- คุรุราษฎร์รังสฤษดิ์, โรงเรียน. **รายงานจำนวนนักเรียนประจำเดือนมีนาคม ๒๕๕๓**.
แผ่นปลิว.
- จ่านงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์. **แนวคิดเชิงพุทธเกี่ยวกับการพัฒนาประชากร : สังคมวิทยาตามแนว
พุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรม
การศาสนา, ๒๕๓๐.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, ๒๕๔๑.
- ณัฐนันท์ ปรายกานต์สิสุข. **ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ**.
กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. **การพัฒนาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๔.
- _____ . **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม. การวิจัยและพัฒนาบุคลากร**. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- _____ . **แนวทางแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมในสังคมไทย จริยธรรมกับการศาสนา**.
กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนีก. **จริยธรรมของเยาวชนไทย**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐.
- ด้านทับตะโกราษฎร์อุภัมภ์, โรงเรียน. **รายงานจำนวนนักเรียนประจำเดือนมีนาคม
๒๕๕๓**. แผ่นปลิว.
- ตุลา มหาพสุชานนท์. **หลักการจัดการ หลักการ, ท่าเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG
PORT**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖.

- ชิตยา สุวรรณะชญ. พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการ
หมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล : ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.
- นภาพร ณ เชียงใหม่และคณะ. เทคนิคการสอนคุณธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย
เชียงใหม่. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.
- ประภาพิต สัญชาติเจตน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔.
- ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- ประเวศ วะสี. พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน,
๒๕๔๐.
- _____. ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปก
เจริญผล นนทบุรี, ๒๕๕๐.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. สถานภาพและบทบาท. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- ปราชญา กล้าผจญ. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๐.
- พัชนี วรกวิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖.
- พิทยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๗.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๑๖.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. ความรู้คู่คุณธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๒.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๕.
- พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ. พุทธศาสนากับการพัฒนา มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
วิชาการพุทธศาสนาและสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ – ๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์,
๒๕๓๕.

พระราชวรมุณี (ประยูรค์ ปยุตโต). การพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๐.

_____. สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์, กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗.

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พินิจ ลาภานันท์. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พุทธทาสภิกขุ. พุทธศาสนากับความสำเร็จของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๑๗.

พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.

_____. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๖.

เพ็ชรี รูปะวิเชตร์. เอกสารรวบรวมบทความทางวิชาการ บทความพิเศษ และบทความงานวิจัยของอาจารย์ ดร.เพ็ชรี รูปะวิเชตร์. สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (ภาควิชาอาชีวศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

ภัทรพร สิริกาญจน์. หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระค้ำเขียนสุวรรณโณ ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

มานพ นักการเรือน. “พระพุทธศาสนากับโลกยุคปัจจุบัน” รวมเรื่องและบทความ. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

วราคม ทีสุกะ. สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๔.

วิทย์ วิศทเวทย์. จริยธรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาสน์, ๒๕๔๒.

สงวนศรี สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เกรียงศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๒๕.

- สาโรช บัวศรี. **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๗.
- สุชา จันท์เอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๐.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน. **วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์**. ๑๓ (มกราคม-เมษายน ๒๕๔๑).
- แสง จันท์งาม. **การสอนจริยธรรมในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์(ช่วง วรปัญญา). **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.
- สมพงษ์ จิตระดับ. **การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๐.
- สมชาย เทพแสง. **การปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปจิตและวิญญาณ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔.
- โสภา ชูพิกุลชัย. **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **สิบปี สปช**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๓๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **การวัดผลประเมินผลผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **จริยธรรมในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๒.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. **๒ ทศวรรษ. สยช**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. **มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุดทอง จำกัด, ๒๕๕๐.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กาญจนา อัจฉกร. “การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘.

กรรณิกา ขวัญอารีย์. “บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการ พัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์สังคม สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

งามตา สุขประเสริฐ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย บูรพา, ๒๕๕๒.

จิตรประสงค์ ชาวเจริญ. “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

จรี อุไรวัฒนา. “การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ และเขต ๒”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘.

ชนพงษ์ มงคล. “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ต วิทยาลัย แผนกประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

ธวัช ตัสโต. “ความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม เชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ชุมพร”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ทักษิณ, ๒๕๕๖.

นุจรี เกตุปราษฎ์. “บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการ พัฒนาสตรีระดับจังหวัด”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.

- บงกช มงคลชัย. “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมของเด็กนักเรียน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา**, ๒๕๔๐.
- เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม. “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร**, ๒๕๔๓.
- เบญจจา ลิขิตยี่งวรา. “การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**, ๒๕๔๘.
- ปราณี เกื้อทอง. “บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีวัดในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**, ๒๕๔๕.
- ผกา มาศ อ่อนบรรจง. “ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการอบรมจริยธรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, ๒๕๔๕.
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺตสีโล)”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- พระมหาวิสมัญญา ทูยไธสงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี: กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”, **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- พระมหาสุภา อุกุโท. “บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑ - ๒๕๖๐)”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, ๒๕๔๑.
- พระมหาบุญมี อธิบุญไธญ. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระ ธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**, ๒๕๔๔.
- พระมหาณเฑียร วรรมโม (ชัยเกลี้ยง). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๕๒.
- พินิจ ลาภานานนท์. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัยสังคม”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, ๒๕๒๗.

- วรรณดี ติประชา. “ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนเอกชนในเขตสังฆมณฑลราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๔.
- วิทยา เรื่องวิญญูเวช. “ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘.

(๓) ภาษาอังกฤษ :

- Bear, George Gilbert. “The Relationship of Moral Reasoning to Conduct Problems and Intelligence,” **Dissertation Abstracts International**. 40(9) : 4961–A ; April, 1979.
- Biskin Donald, S. and Kenneth Hoskinson. “An Experimental Test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children’s Literature on Moral Reasoning,” **The Elementary School Journal**. 77(5) 407 – 415 ; May, 1977.
- Dade, Clarence Edward. “A Description and Analysis of the Perceptions of Students in the Giang Program in an Urban High School (Urban Education),” **Dissertation Abstracts International**. 46(10) : 3820 - A ; May, 1998.
- DiGiacomo, J.J.. **Teaching Right from Wrong : The Moral Education of Today Youth**, National Catholic Education Association Washington, DC, 2000.
- Glenn Annjo, V.. “A Case Study of At-risk Student Using Cooperative Learning Techniques in Two High Schools Language Arts Classes,” **Dissertation Abstract International**, 56 (09) : 3389 – A. March 1996.
- Kohlberg, L. “Moral Education for Society in Moral Transition” **Journal of Education Leadership**, 33 (1) : 52-53. October 1975.

ภาพนก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๔๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๔๐๒

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูอาทรปริยัติสุธี

ด้วย พระครูปลัดกัญไธ้ ฉายา ชุตินุโธโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๕๑๔๐๔๐๐๔
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอ
อาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมา
พร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณ
ในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร.สุรพล
ดร.สุรพล สุยะพรหม
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ดร. สุรพล สุยะพรหม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๕๐๒

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร

ด้วย พระครูปลัดกัญไธ้ ฉายา ขุดินุโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๕๑๔๐๔๐๐๘ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ได้รับทราบ
๑๕.๑๑.๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๕๐๒

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี

ด้วย พระครูปลัดกัญไธ้ ฉายา ขุนนโร รหัสนประจำตัวนิสิต ๕๒๕๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๐๖๐๖ มชว
๗๒๕๓๕ + ๓๑๐
นิตินโร
๓/๒๕๕๓

ภาพรวม ข

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตารางที่ ... แสดงค่าความค้ำมีสอคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในค้ำ
การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอมบขีง จังหวัด
ราชบุรี

- +1 ข้อคำถามครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่จะศึกษาและสามารถนำไปใช้ได้
0 ข้อคำถามไม่ครอบคลุมและตรงตามเนื้อหาที่จะศึกษา ต้องทำการแก้ไข
-1 ข้อคำถามไม่ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่จะศึกษาและไม่สามารถนำไปใช้ได้

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					คะแนนรวม	IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
2	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้

ตารางที่ ... (ต่อ)

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ 5 คน					คะแนนรวม	IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
31	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
32	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
33	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
34	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
35	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
36	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
37	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
38	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
39	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
40	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
รวมเฉลี่ย	0.55	1.00	1.00	1.00	1.00	4.55	0.91	ใช้ได้

ภาพนก ค

การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตารางที่... แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้าน
การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง
จังหวัดราชบุรี

ข้อที่	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1	.9443
2	.8089
3	.8059
4	.8107
5	.8067
6	.8056
7	.8053
8	.8105
9	.8054
10	.8085
11	.8059
12	.8086
13	.8053
14	.8046
15	.8029
16	.8086
17	.8039
18	.8080
19	.8042
20	.8047
21	.8088
22	.8079
23	.8083
24	.8070
25	.8053

ตารางที่...

ข้อที่	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
26	.8090
27	.8083
28	.8093
29	.8045
30	.8093
31	.8086
32	.8041
33	.8118
34	.8135
35	.8055
36	.8050
37	.8085
38	.8117
39	.8048
40	.8097
รวม	.8139

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
၂၀၁	144.8667	284.3264	.1471	.9443
၂၀၂	146.1000	364.7828	.5010	.8089
၂၀၃	146.5000	357.7069	.5194	.8059
၂၀၄	146.4333	367.2195	.3190	.8107
၂၀၅	146.1667	360.4885	.5625	.8067
၂၀၆	146.3000	357.5276	.5458	.8056
၂၀၇	146.0333	357.7575	.6255	.8053
၂၀၈	146.2000	356.7172	.3216	.8105
၂၀၉	146.1667	358.0057	.6138	.8054
၂၀၁၀	146.0667	363.6506	.4692	.8085
၂၀၁၁	146.0667	359.0299	.6073	.8059
၂၀၁၂	145.9667	363.7575	.4669	.8086
၂၀၁၃	146.3333	357.6092	.6054	.8053
၂၀၁၄	146.1333	356.1195	.6139	.8046
၂၀၁၅	146.1333	352.1195	.6225	.8029
၂၀၁၆	146.3000	363.6655	.4578	.8086
၂၀၁၇	146.3000	355.3897	.6852	.8039
၂၀၁၈	145.9000	362.8517	.4979	.8080
၂၀၁၉	146.3333	355.1954	.6181	.8042
၂၀၂၀	146.0333	356.7920	.6606	.8047
၂၀၂၁	145.8333	364.4885	.4734	.8088

ข้อ22	146.1667	362.7644	.5157	.8079
ข้อ23	146.1000	363.1276	.4790	.8083
ข้อ24	146.2000	359.8207	.4824	.8070
ข้อ25	146.3000	358.0103	.6332	.8053
ข้อ26	146.0333	363.2057	.3801	.8090
ข้อ27	145.9667	362.3092	.4262	.8083
ข้อ28	146.0333	363.4126	.3541	.8093
ข้อ29	146.2000	355.5448	.5895	.8045
ข้อ30	146.1000	363.1966	.3501	.8093
ข้อ31	146.0333	363.2747	.4269	.8086
ข้อ32	146.3333	355.6782	.6730	.8041
ข้อ33	146.0000	368.8276	.2360	.8118
ข้อ34	146.1000	371.7483	.1319	.8135
ข้อ35	146.3000	356.2862	.5113	.8055
ข้อ36	146.3667	356.7920	.5978	.8050
ข้อ37	146.0667	362.6851	.4124	.8085
ข้อ38	146.2000	368.7862	.2449	.8117
ข้อ39	146.1667	357.9368	.7845	.8048
ข้อ40	145.9667	366.3092	.4470	.8097

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 40

Alpha = .8139

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๑๘

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงท่าสครธรรมกายาราม อ.คำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๑๐ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปลัดกัญไธ้ ฉายา ชุตินฺธโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๕๑๐๔๐๐๘
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักเรียนสังกัดโรงเรียนของท่านจึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๑๘

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงท่าจรดธรรมกายาราม อ.คำเนินสะควก จ.ราชบุรี ๗๐๑๑๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ คอ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ คอ ๒๓๓

๑๐ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปลัดกัญไธ้ ฉายา ชุตินฺธโร รหฺสประจำตัวนิต ๕๒๕๑๔๐๔๐๐๘
นิตปริญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักเรียนสังกัดโรงเรียนของท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี”

แบบสอบถามฉบับนี้มีความประสงค์จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยมุ่งเน้นศึกษาในเชิงวิชาการ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดกรอกแบบสอบถามทุกส่วนทุกข้อตามความคิดเห็นที่แท้จริงของท่านเพื่อความถูกต้องในการวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อองค์การต่อไป ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

ส่วนที่ ๑ คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ( ) ที่ตรงกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

๒. อายุ

( ) ต่ำกว่า ๑๕ ปี

( ) ๑๕ ปีขึ้นไป

๓. ระดับชั้น

( ) มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย

๔. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

( ) ต่ำกว่า ๒.๕๐

( ) ปานกลาง ๒.๕๐ – ๓.๐๐

( ) สูงกว่า ๓.๐๐

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความคิดเห็นของท่าน

ที่	ข้อความถาม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม						
๑	มีป้ายแสดงคำขวัญ บทกลอน และคติพจน์ด้านจริยธรรม					
๒	มีเอกสาร ตำรา และแบบเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนไว้บริการอย่างพอเพียง					
๓	จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติและผลงานของนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์เป็นเลิศในแต่ละห้องเรียน					
๔	จัดฉาย ซีดี วีดีโอ แสดงถึงควมมีจริยธรรมที่เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน					
๕	คำพูดและพฤติกรรมการแสดงออกของพระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน					
๖	จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติและผลงานดีเด่นด้านจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ปกครองนักเรียน					
๗	จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่ วันพ่อฯลฯ					
๘	จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อนักเรียนที่มีจริยธรรมดีเด่น					
๙	จัดหาหนังสือเอกสารเกี่ยวกับการมีควมเมตตากรุณาให้นักเรียนได้อ่านอย่างเพียงพอ					

ที่	บทบาทพระสงฆ์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๐	บริเวณโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่มีไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามเอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน					
๒. ด้านการสอนและการนิเทศ						
๑๑	สอนสอดแทรกจริยธรรมทุกครั้งที่เข้าสอน					
๑๒	ดักเตือน อบรมนักเรียนทันที ที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด					
๑๓	เอาใจใส่ ดูแล กำกับติดตามนักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และความประพฤติทุกครั้งที่เข้าสอน					
๑๔	ส่งเสริมจริยธรรมโดยวิธีสอนที่มีสื่อการสอนที่เป็นรูปธรรม					
๑๕	มีการนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาจำแนกให้นักเรียนเห็นคุณโทษตามแนวจริยธรรม					
๑๖	ฝึกหัดนักเรียนทำสมาธิอย่างถูกวิธีก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนแต่ละวัน					
๑๗	มีการส่งนักเรียนเข้าแข่งขันด้านจริยธรรม					
๑๘	สอนโดยการกระตุ้นให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมของตนเอง					
๑๙	นำเหตุการณ์ประจำวันที่เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องความเมตตากรุณาให้นักเรียนเห็นคุณและโทษ					
๒๐	ส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน					

ที่	บทบาทพระสงฆ์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. ด้านการจัดกิจกรรม						
๒๑	มีโครงการส่งเสริม ยกย่องนักเรียนที่มีความประพฤติดี					
๒๒	มีการแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม					
๒๓	มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาที่วัดหรือแหล่งวัฒนธรรม					
๒๔	มีการนำนักเรียนไปทำบุญตักบาตร หรือเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา					
๒๕	แสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียนในวันธรรมสวนะหรือวันสำคัญทางศาสนา					
๒๖	มีการจัดนักเรียนบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน					
๒๗	นักเรียนมีกิจกรรมการฝึกมารยาทแสดง ความเคารพบุคคลต่างๆ					
๒๘	มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเคารพธงชาติ สวดมนต์และกล่าว คำปฏิญาณเป็นประจำ					
๒๙	จัดให้นักเรียนร่วมกันทำความสะอาด ศาสนสถาน					
๓๐	จัดกิจกรรมให้นักเรียนสวดมนต์ยาวสุด สัปดาห์ เป็นประจำทุกสัปดาห์					

ที่	บทบาทพระสงฆ์	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๔. ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม					
๓๑	มีการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรมนักเรียนตามที่โรงเรียนกำหนดไว้					
๓๒	มีการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามจริยธรรมของนักเรียนมากกว่าการตอบคำถามด้านจริยธรรมถูกต้อง					
๓๓	เนื้อหาที่ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจริยธรรม ทำการประเมินในรอบของความรู้เชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม					
๓๔	มีการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้งและติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง					
๓๕	มีการติดตามการประเมินผลการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนและเสนอผลการประเมินให้ครูทุกคนได้ทราบ					
๓๖	มีการใช้วิธีการประเมินผลทางจริยธรรมอย่างหลากหลาย					
๓๗	มีการประเมินผลทางจริยธรรมอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ					
๓๘	มีการนำผลสรุปการประเมินทางจริยธรรมเพื่อนำไปแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนได้					
๓๙	มีการใช้วิธีการให้นักเรียนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับจริยธรรม					
๔๐	มีการใช้วิธีการให้เพื่อนประเมินกันเองเกี่ยวกับจริยธรรม					

ส่วนที่ ๓ แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

๓.๑ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านการสอนและการนิเทศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๓ ด้านการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๔ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้ทำวิจัย

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร อายุ ๕๔ ปี พรรษา ๓๒

เกิด วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐

ที่อยู่ วัดถ้ำสิงโตทอง เลขที่ ๔๕ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

๗๐๑๕๐ โทร : ๐๘๑ - ๐๑๓๓๓๑๐

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดถ้ำสิงโตทอง

เจ้าคณะตำบลปากช่อง เขต ๒

ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดถ้ำสิงโตทอง แผนกสามัญศึกษา

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดถ้ำสิงโตทอง แผนกสามัญศึกษา

วิทยฐานะ นักธรรมเอก

ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย